

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

БЮЛЕТИН НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ
ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

БРОЙ 12/2020

СЪДЪРЖАНИЕ

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ	4
Решение № 241 от 14.05.2020 г. по наказателно дело № 951/2019 г. на I н.о., докладчик съдията Мина Топузова	4
Решение № 24 от 15.05. 2020 г. по наказателно дело № 57/2020 г. на III н.о., докладчик съдията Милена Панева	6
II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ	17
Решение № 56 от 13.05.2019 г. по гр. д. № 1988/2018 г., I г. о., докладчик съдията Ваня Атанасова	17
Решение № 23 от 05.06.2019 г. по гр. д. № 888/2018 г., I г. о., докладчик съдията Дияна Ценева	23
Решение № 22 от 14.06.2019 г. по гр. д. № 653/2018 г., I г. о., докладчик председателят Дияна Ценева	24
Решение № 56 от 19.06.2019 г. по гр. д. № 3297/2018 г., II г. о., докладчик съдията Веселка Марева.....	26
Решение № 117 от 25.06.2019 г. по гр. д. № 2781/2018 г., I г. о., ГК, докладчик съдията Розинела Янчева	29
Решение № 116 от 22.05.2019 г. по гр. д. № 4121/2019, IV г. о., докладчик съдия Борислав Белазелков	33
Решение № 38 от 04.06.2019 г. по гр. д. № 498/2018, III г. о., докладчик съдия Маргарита Георгиева.....	35
Решение № 83 от 26.06.2019 г. по гр. д. № 2084/2018, III г. о., докладчик съдия Борислав Белазелков	39
Решение № 99 от 3.07.2019 г. по гр. д. № 1876/2018 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Василка Илиева.....	43
Решение № 144 от 04.07.2019 г. по гр. д. № 4350/2018, IV г. о., докладчик съдия Борислав Белазелков	44
III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ	46
Решение № 242 от 21.03.2019 по търг. д. № 3097/2017, I т.о., докладчик съдия Кристияна Генковска.....	46
Решение № 38 от 26.03.2019 по търг. д. № 1157/2018, II т.о., докладчик съдия Камелия Ефремова	50
Решение № 6 от 04.04.2019 по търг. д. № 917/2018, I т.о., докладчик съдия Дария Проданова.....	52
Решение № 18 от 10.05.2019 по търг. д. № 1845/2018, I т.о., докладчик съдия Кристияна Генковска.....	56

Решение № 367 от 10.05.2019 по търг.д. № 2363/2017, II т.о., докладчик съдия Петя Хорозова	58
Решение № 239 от 18.01.2019 по търг.д. № 3007/2017, I т.о., докладчик съдия Вероника Николова.....	61

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

1. Абсолютно недопустимо е съдът да прекъсва защитната реч с указания относно нейното съдържание или коментари за допустимост на едни или други доводи

Чл. 296, ал.2 НПК

Решение № 241 от 14.05.2020 г. по наказателно дело № 951/2019 г. на I н.о., докладчик съдията Мина Топузова

Производството е образувано по жалба на адв. Р. Г. – защитник на подсъдимия Б. Б. срещу решение № 287 от 04.07.2019 г. на Софийски апелативен съд.

В жалбата се сочат касационни основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 от НПК, като се предлага решението да се отмени, а делото се върне на въззивния съд за ново разглеждане. Като съществени нарушения на процесуални правила се изтъкват отказът на двете инстанционни съдилища да приемат като писмени доказателства печатни съобщения в средствата за масово осведомяване; непълнота на доказателствата относно допустимата скорост на пътния участък, където се намира местопроизшествието и лишаване на защитника от възможност да изложи аргументите си по отношение на доказателствата. Доводи в подкрепа на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 1 от НПК в жалбата не се сочат. Пред касационния съд жалбата се поддържа както е подадена.

Прокурорът от ВКП дава становище, че във въззивното решение е направен обективен анализ на доказателствената съвкупност, като е даден отговор на възраженията, предмет и на касационната жаба. Счита, че решението следва да се остави в сила.

Повереникът на частните обвинители Д. Н. и Н. Г. – адв. Д. моли решението да се остави в сила поради липсата на нарушения при събирането и оценката на доказателствата.

Подсъдимият Б. Б., редовно призован, не се явява пред касационната инстанция.

Върховният касационен съд, за да се произнесе, взе предвид следното:

С присъда № 1 от 17.01.2019 г. по нохд № 154/18 г. на Пернишки окръжен съд, подсъдимият Б. Д. Б. е признат за виновен в това, че на 19.11.2017 г. в [населено място] на път 1-6 на километър 80+800, при управление на МПС – автобус "М. с рег. [рег. номер на МПС] е нарушил правилата за движение по пътищата - чл. 21, ал. 1 от ЗДвП, като е управлявал описаният по-горе автомобил със скорост над 65 км/ч и по непредпазливост причинил смъртта на Д. Н. И., поради което и на основание чл. 343, ал. 1, б "в", вр. чл. 342, ал. 1, и чл. 55, ал. 1, т. 1 от НК е осъден на "лишаване от свобода" за срок от една година и шест месеца, като е оправдан по обвинението за това да е извършил същото престъпление и във вр. чл. 20, ал. 2 от ЗДвП.

На основание чл. 66, ал. 1 от НК съдът е отложил изтърпяването на така наложеното наказание с изпитателен срок от три години, считано от влизане на присъдата в сила.

С присъдата съдът се е произнесъл по веществените доказателства и възложил в тежест на подсъдимия заплащането на разноските по делото.

По жалба на защитника на подсъдимия Б. – адв. Р. е образувано внохд № 335/19 г. на Софийски апелативен съд. С решение № 287 от 04.07.2019 г. въззивният съд е потвърдил присъдата.

Върховният касационен съд, като обсъди доводите на страните и в пределите на чл. 347, ал. 1 от НПК, намери подадената жалба за основателна, макар и не по всички изложени в нея съображения.

Основателно е оплакването за лишаването на защитника от възможност в пълнота да изнесе защитната си реч. В протокола от съдебното заседание на въззивния съд, проведено на 21.06.2019 г. са отразени прекъсванията на пледоарията на защитника адв. Р. от съдията - докладчик. Първото прекъсване е с бележката, че "... в съдебните прения съобразно нормата на чл. 292 от НПК защитникът може да се позовава само на събрани по делото доказателства". След изявлението на защитника, че иска да обоснове защо определени актове на първата инстанция противоречат на закона е последвало ново прекъсване на защитната реч със същата забележка. На молба на защитника да цитира решения на Върховния съд, които обосновават тезата му, от съдията докладчик е указано, че защитникът може да се позовава само на задължителна съдебна практика, а не на индивидуални решения по конкретни дела, включително и на ВКС, предвид на това, че националната правна система не е прецедентна. На заявлението на защитника, че при това положение не е възможно да изнесе каквато и да е защитна пледоария, съдията – докладчик е отправил покана към адв. Р. да участва в съдебните прения, при условие "да говори въз основа на събраните по делото доказателства, тълкувателни решения или друга общозадължителна съдебна практика". В отговор защитникът е заявил, че не може да се вмести в зададените от съда рамки.

Така изложените в съдебния протокол обстоятелства сочат на допуснато нарушение на процесуалните правила, което е съществено по смисъла на чл. 348, ал. 3, т. 1 от НПК. Защитникът е самостоятелна страна в съдебното производство по наказателни дела и в съдебната фаза на наказателния процес осъществява една от основните му функции – тази на защитата. Упражняваните от защитника процесуални права са за сметка на подсъдимия, поради което тяхното нарушаване води и до нарушаване на правото на защита на подсъдимия.

Във въззивното производство основната възможност на защитника да упражни защитната си функция е да изложи съображенията си по жалбата в защитната пледоария. Относно реда за провеждане на съдебните прения във въззивното производство нормата на чл. 333 от НПК препраща към чл. 291, ал. 2 от НПК. Съдът не може да ограничи съдебните прения по време и може да прекъсне някоя от страните само ако тя се отклонява по въпроси, извън предмета на делото – чл. 296, ал. 2 от НПК, каквото обстоятелство в случая не е отразено в съдебния протокол. Абсолютно недопустимо е съдът да прекъсва защитната реч с указания относно нейното съдържание или коментари за допустимост на едни или други доводи. Лишаването на защитника от възможност да определи съдържанието на защитната си реч и да я изложи по начин, който счита за подходящ, пряко ограничава правото на защита на подсъдимия и представлява съществено нарушение на процесуални правила.

2. Меродавността на доказателствата и на доказателствените източници не подлежи на преобсъждане от касационния съд. Изводите относно качествените техни характеристики и способността им да подпомогнат процеса по сигурно установяване на фактите е от изключителна компетентност на съдилищата от предходните инстанции, стига да са спазени изискванията за аналитично и синтезно изследване на тяхното съдържание и това да е намерило съответния документално-словесен израз в постановения съдебен акт

Особено тежкият случай е оценъчен критерий. Заради тази му особеност и за да се ограничат възможностите за субективизъм и произволност при прилагането му, в пояснителната норма на чл. 93, т. 8 НК законодателят синтезирано е указал характеристиките му, респ. насоките, в които следва да се търсят съществените му отлики спрямо основните и обикновените квалифицирани състави. Начинът, по който понятието „особено тежък случай“ е дефинирано в чл. 93, т. 8 НК показва, че законът разглежда съдържанието му като интегрално цяло от два фактора. На първо място са вредните последици. Но не какви да е вредни последици, а единствено имащите тежест, която надхвърля типичната за основните и обикновените квалифицирани състави за съответния вид престъпления. На следващо място са всички други отегчаващи обстоятелства. Тези два фактора трябва да са едновременно налични, като не е възможно някой от тях да измести или да замести другия, компенсирайки липсата му

Чл. 348, ал.1 НПК

Чл. 93, т. 8 НПК

Решение № 24 от 15.05. 2020 г. по наказателно дело № 57/2020 г. на III н.о., докладчик съдията Милена Панева

Касационното производство е образувано по протест на прокурор при АП-гр. Бургас и жалби на защитника на подсъдимия и на частните обвинители, чрез техните повереници, срещу решение № 158 от 29.11.2019 г. на състав на Бургаския апелативен съд, постановено по ВНОХД № 180/2019 г.

В протеста са изложени доводи за допуснато нарушение на материалния закон с извършеното от въззивния съд преквалифициране на престъплението от такова по чл. 343, ал. 3, б. "б", пр. 2 НК в престъпление по чл. 343, ал. 3, б. "б", пр. 1 НК. Оспорена е и справедливостта на изменените с въззивната намеса наказания, наложени на подсъдимия и свързани с лишаването му от свобода и от право да управлява моторно превозно средство. Поискана е отмяна на оспорения въззивен акт и връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд.

С жалбата, подадена от защитника на подсъдимия, се поддържат и трите касационни основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 – 3 НПК, като в тази връзка са изложени доводи за недоказаност на връзката на подсъдимия с авторството на престъплението, оспорен е подхода на въззивния съд по кредитиране с доверие на част от свидетелските показания, противопоставено е възражение за допуснато нарушение на чл. 171, ал. 2 НПК, отречена е възможността за ползване на заключенията на основната и допълнителната съдебно-медицинска, психиатрична и психологическа експертизи, като се настоява, че дадените от тях заключения са с противоречива насоченост. Претендират се нарушения на чл. 12, ал. 2, чл. 13 и чл. 107, ал. 5 НПК, като се настоява, че равнопоставеността на страните е била нарушена, тъй като съдът е уважавал исканията на частното и държавното обвинение, а тези на защитата е отхвърлял; че този съд не е взел всички мерки за разкриване на истината, като е събирал единствено обвинителни доказателства, но не и такива, които биха оневинили подсъдимия. Изтъква се, че при първоинстанционното разглеждане на делото са били отхвърлени важни доказателствени искания на защитата, свързани с: назначаване на повторна съдебно-медицинска, психиатрична и психологическа експертиза, която да бъде изготвена от вещи лица извън бургаския съдебен район, въпреки изискването на чл. 144, ал. 2, т. 3 и т. 4 НПК и въпреки факта на

особеното мнение на две от вещите лица; назначаване на видеотехническа експертиза с конкретно формулирани от защитника задачи; извършване на оглед на процесния автомобил за установяване на начина, по който той се привежда в движение. Защитникът е оспорил и справедливостта на наложените наказания, като се позовава на "трайната съдебна практика по тези дела" и предвид смекчената от въззивния съд правна квалификация на престъплението и факта, че то е извършено по непредпазливост. Направени са алтернативни искания: за отмяна на въззивното решение и за пълно оневиняване на подсъдимия или за изменяване на въззивния акт и намаляване на наказанията лишаване от свобода и лишаване от право да управлява моторно превозно средство.

В жалбата на адв. П. Д., като повереник на частния обвинител Д. А., е оспорено правилното прилагане на материалния закон от въззивната инстанция, като се настоява, че в случая са настъпили много тежки вредоносни последици от деянието на подсъдимия, свързани с лишаването от живот на млад човек, имащ семейство, баща на невръстно дете. Акцент е поставен на факта, че към момента на злополуката пострадалият се е движел правомерно, а подсъдимият е допуснал груби нарушения на правилата за движение, шофирал е след употреба на алкохол и с висок процент на алкохолната интоксикация, движел се е със скорост, превишаваща почти два пъти максимално разрешената и в условия на интензивен трафик в града поради обедния час и почивния ден. Според повереника обществената опасност на деянието се определя и от факта, че в процесния ден и преди злополуката подсъдимият е управлявал автомобила си из града отново под въздействието на алкохол, както и от факта на бягството му от местопроизшествието и последващото укриване на автомобила. Обществената опасност на подсъдимия според адв. Д. е изключително висока с оглед на предходната му съдимост, предходно допуснатите от него нарушения на правилата за движение по пътищата и опитите му да прехвърли вината за престъплението на трето лице. Оспорена е и справедливостта на отмереното от въззивния съд наказание, като в тази връзка са изтъкнати подробни аргументи, като е поставен акцент на генералната превенция и е споделено мнение, че нейните цели е възможно да бъдат постигнати единствено с налагане на по-високи по размер наказания, които биха гарантирали и усещането за справедливост у подсъдимия, у пострадалите и обществото като цяло. Направено е искане за отмяна на въззивното решение и за връщане на делото за повторното му разглеждане от друг състав на Бургаския апелативен съд.

Аналогични възражения и по същество сходна подкрепяща ги аргументация се съдържат и в касационната жалба на адв. Г. (повереник на частните обвинители Л. Д., Й. Д., К. Д., Д. Д. и Д. А.). Като неправилно в тази жалба е преценено отпадането на признака "особено тежък случай" от правната квалификация на престъплението. Позоваване в тази връзка е направено на ППВС № 1/1983 г. и други, конкретно посочени актове на върховната инстанция, както и на установените по делото факти относно инкриминираното деяние и личността на подсъдимия. Оспорена е справедливостта на наказанието с аргументи срещу третирането на психическото състояние на подсъдимия в процесния ден като смекчаващ фактор от страна на въззивния съд. Според повереника размерът на приложимото наказание следва да бъде съобразен с ред, конкретно посочени в жалбата обстоятелства, като пияното състояние на подсъдимия и степента на алкохолното негово опиване, високата скорост, с която е управлявал автомобила си и риска, който е създал с поведението си за здравето и живота на други от участниците в движението. Поддържа искане за отмяна на въззивното решение и за връщане на делото за

ново разглеждане от въззивния съд. Алтернативно предлага на касационната инстанция да потвърди присъдата, постановена от Бургаския окръжен съд.

В съдебното заседание пред настоящия състав представителят на Върховната касационна прокуратура не поддържа протеста. Излага доводи за неоснователност на жалбите на подсъдимия и на частните обвинители, като аргументира становище за правилност и законосъобразност на атакувания въззивен акт и предлага той да бъде оставен в сила.

Повереникът на частните обвинители Л. Д., Й. Д., К. Д., Д. Д. и Д. А. – адв. Г. поддържа касационната жалба, изложените в нея съображения и направените искания.

Повереникът на частния обвинител А. – адв. Д. също поддържа своята жалба, направените в нея искания и подкрепящата ги аргументация. Оспорва касационната жалба на защитника на подсъдимия и пледира за оставянето ѝ без уважение.

Защитникът на подсъдимия поддържа жалбата си по изложените в нея съображения и с направените искания.

Настоящият състав, след като обсъди доводите на страните и извърши проверка на оспорения съдебен акт в рамките на правомощията си по чл. 347 НПК, установи следното:

С присъда № 92 от 25.03.2019 г., постановена по НОХД № 961/2018 г. състав на Бургаския окръжен съд е признал подсъдимия В. М. К. за виновен в това, че на 03.12.2017 г., около 12: 20 часа, в [населено място], [улица], при управляване на моторно превозно средство – лек автомобил "марка" с рег. [рег. номер на МПС] нарушил правилата за движение по пътищата, регламентирани в чл. 15, ал. 1 и чл. 21, ал. 1 ЗДвП и по непредпазливост причинил смъртта на Е. К. Д., като деянието е извършено в пияно състояние (при концентрация на алкохол в кръвта на подсъдимия 2, 70 ‰), подсъдимият е избягал от местопроизшествието и случая е особено тежък, поради което и на осн. чл. 343, ал. 3, б. "б", пр. 2 вр. ал. 1, б. "в" вр. чл. 342, ал. 1, пр. 3 НК и чл. 54 НК му е наложил наказание лишаване от свобода за срок от седемнадесет години, търпимо при условията на първоначален общ режим. На осн. чл. 59 НК съдът е зачел и е приспаднал времето, през което подсъдимият е бил задържан под стража, както и периода, през който спрямо него е била изпълнявана мярка за неотклонение домашен арест. С тази присъда и на осн. чл. 343г НК съдът е постановил лишаване на подсъдимия от право да управлява моторно превозно средство за срок от осемнадесет години. С оглед изхода на делото заплащането на направените по воденето на делото разноски е възложено в тежест на подсъдимия.

С оспореното по касационен ред въззивно съдебно решение състав на Бургаския апелативен съд е изменил първоинстанционната присъда, като е преквалифицирал извършеното престъпление в такова по чл. 343, ал. 3, б. "б", пр. 1 вр. ал. 1, б. "в" вр. чл. 342, ал. 1 НК и е намалил срока на наложеното наказание лишаване от свобода на десет години, а срока на наказанието лишаване от право да управлява моторно превозно средство – на единадесет години. В останалата ѝ част е потвърдил първоинстанционната присъда.

Макар част от аргументите, с които са подкрепени възраженията срещу така постановения въззивен акт да не са лишени от основание, в генерален план този акт не страда от претендираните от страните пороци, изискващи отмяна или изменение.

По жалбата на адв. П.:

Жалбата е неоснователна.

Съществен дял от направеното с нея оспорване не третира проблем, по който е възможна касационна проверка, а представя собствените на защитника оценъчни съждения относно доказателствените източници и приетите по делото експертни

заклучения, противопоставяйки ги на съжденията на въззивния съд и оспорвайки правилността на формулираните от този съд фактически изводи за авторството на престъплението и връзката на подсъдимия с него. По същество тези възражения (преповтарящи направените във въззивното производство) оспорват обосноваването на атакувания съдебен акт, независимо от класифицирането им към аргументите, предназначени да установят касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 НПК. Предвид ограничителните норми на чл. 347 и чл. 348 НПК касационната инстанция няма правомощия да обсъжда доказателствените материали по същество и да формулира нови фактически изводи и свои констатации за доказаност или недоказаност на обвинението. Изключение в това отношение прави хипотезата на чл. 354, ал. 5 НПК, която в случая не е налице. Ето защо отговор по касационен ред в конкретния случай могат да получат единствено доводите срещу законосъобразността на цялостния процес по изграждане на вътрешната увереност на контролирания съд по релевантните факти, доколкото такива е възможно да се изведат от коментираната жалба, както и тези относно правилното прилагане на закона с осъждането на подсъдимия и справедливостта на наложените наказания. По същата причина ВКС би могъл да оправдае подсъдимия единствено ако установената от въззивния съд фактология не сочи деянието да е извършено, да е извършено от подсъдимия или ако не очертава признаците на престъпление. В конкретния случай насочените към върховната инстанция очаквания да пререша делото по същество са неизпълними, доколкото приетите от въззивния съд факти описват извършено от подсъдимия вмененото му престъпление.

От гледище на касационните основания в жалбата на адв. П. може да се отдиференцира оплакване, че въззивният съд е игнорирал изводите по физикохимичната експертиза за липса на идентичност между установените по дрехите на подсъдимия стъклени микрочастици и пробите, иззети от предното панорамно стъкло и прозореца на предната дясна врата на процесния автомобил. Това, че съставът на БАС е отказал да ориентира преценката си за връзка на подсъдимия с авторството на деянието въз основа на това експертно заключение не означава, че го е пренебрегнал. Напротив, отделил му е необходимото внимание (стр. 55-56 от въззивното решение), като обосновава е отхвърлил възможността коментираните експертни изводи да разколебаят и още по-малко да опровергават обвинителната претенция срещу подсъдимия. Възраженията си в тази връзка защитникът е подчинил не на съображения за недостатъци в аналитичната дейност на съда, а на интуитивна субективна представа, че предвид силата на удара между управлявания пострадалия Д. велосипед и процесния автомобил, водачът на този автомобил би следвало "да е обсипан с микрочастици от счупените предно панорамно стъкло и стъклото на предната дясна врата". Като е отказал да следва така предложената и на неговото внимание логика, въззивният съд не е лишил изводите си от логическа обоснованост. Според изготвилите физикохимическата експертиза вещи лица, те не разполагат с методика за определяне на периметъра, в който отломките от счупените стъкла биха се разпръснали при удара. От друга страна, от протокола за оглед и от фотоалбума към него е видно, че предното панорамно стъкло е описано единствено като силно напукано, като повредата му е позиционирана в дясната му част, а не в зоната пред водача. В купето на автомобила отломки от стъкла са намерени единствено върху предната дясна седалка и на пода пред нея. При това положение възможността фрагменти от счупените стъкла да попаднат върху водача на автомобила остава твърде несигурна, единствено предполагаема. А съдът не би могъл да ориентира преценките си въз основа на недоказани хипотези не само когато постановява осъдителен акт, но и когато оневинява

подсъдимия. Отделно от това, няма фактологически предпоставки съчупването на стъклото на предната дясна врата на процесния автомобил да бъде свързано именно със злополуката, при която е загинал Е. Д. Такава връзка отсъства и при извеждането на механизма на автопроизшествието в рамките на изготвената по делото автотехническа експертиза. Налице са обаче констатациите по видеотехническата експертиза по протокол № 520 от 29.12.2017 г., според които върху записите от охранителните камери в почивна база "Родни простори" за времето след процесното произшествие е документирано движение на заден ход на лекия автомобил с рег. [рег. номер на МПС] при отворена предна дясна врата и последващ удар на тази врата в подпорна колона на навес и нов удар в син бус, паркиран под същия навес.

Доводът, свързан с начина, по който автомобилът на подсъдимия е бил привеждан в движение и значението на този факт за изводите по съществото на обвинението също не е убягнал от вниманието на въззивния съд, като е получил от него обоснован и логичен отговор.

Неоснователно се възразява, че процесът по формиране на убеждението на съдилищата от предходните инстанции по фактите е опорочен поради позоваване на резултатите от проведено извън процесуалния регламент разпознаване на подсъдимия от свид. И. Х. Такова процесуално действие не е извършвано в рамките на първоинстанционното съдебно производство, както се настоява в коментираната жалба, за да се обсъжда съблюдаването на процесуалния регламент за неговото провеждане. Всъщност при разпита на Х. в проведеното на 13.02.2019 г. съдебно заседание първостепенният съд е допуснал прокурорът да зададе насочващ въпрос, който е съдържал отговор и практически е бил предназначен да компенсира липсващото към момента разпознаване на подсъдимия от страна на разпитвания свидетел. Идентификационният извод, с който свидетелят се е ангажирал в отговор на този въпрос, посочвайки подсъдимия като лицето, управлявало процесния автомобил в момента на злополуката, неправилно е ползван от съдилищата, в т. ч. и от въззивния съд в рамките на извършения анализ на доказателствата в полза на обвинението. По-важно е обаче, че този извод не е бил с решаващо значение за фактическите изводи, както на първата, така и на въззивната инстанция. Съставът на апелативния съд е акцентирал преди всичко на начина, по който и в двете процесуални фази свид. Х. е описал водача на лекия автомобил, причинил произшествието, съпоставяйки го както с направеното от други от свидетелите по делото описание на това лице (в т. ч. и от свид. М. С.), така и със съответните белези от външността на подсъдимия и е установил пълно съвпадение.

Защитникът е оспорил и подхода на въззивния съд към свидетелските показания и кредитирането на едни от тях с доверие, а на други - не, но същевременно не е посочил нарушения на процесуалните изисквания, предназначени да осигурят постигане на истинно фактическо установяване. Вместо това е противопоставил на съдебната оценка относно тяхното качество субективното си мнение и отношението си към тяхното съдържание, към начина, по който те следва да бъдат интерпретирани и ролята им в доказателствения процес. Така практически в жалбата на адв. П. е кодирано очакване към касационната инстанция тя да отхвърли констатациите на въззивния съд за наличие на достоверна значимост на показанията на свидетелите М. С. и Г. Г. и липса на такава при показанията на свид. Д. К. относно релевантните моменти от събитията и по тези въпроси да се съгласи със становището на защитника. Меродавността на доказателствата и на доказателствените източници обаче не подлежи на преобсъждане от касационния съд. Изводите относно качествените техни характеристики и способността им да подпомогнат

процеса по сигурно установяване на фактите е от изключителна компетентност на съдилищата от предходните инстанции. Стига да са спазени изискванията за аналитично и синтезно изследване на тяхното съдържание и това да е намерило съответния документално-словесен израз в постановения съдебен акт. Тези условия в настоящия случай са изпълнени от въззивния съд.

Според защитника назначената по делото одорологична експертиза не е годин способ за доказване, тъй като протоколът, документиращ извършеното сравнително изследване и резултатът от него носи дата 24.10.2017 г., предхождаща с повече от два месеца датата на инкриминираното по делото деяние. Възражението, поднесено с този аргумент е неоснователно и това е видно от съпоставката на посочената в титулната част на протокола за одорологичното изследване дата с останалото съдържание на този протокол. Според протокола, в рамките на документираното в него изследване е проверена мирисова следа, иззета на 03.12.2017 г. в рамките на наказателното производство по ДП № 251-ЗМ-393/2017 г., като същата е съпоставена с иззета на 20.12.2017 г. като сравнителен образец мирисова следа. Тези обстоятелства не оставят съмнение, че изследването е извършено в рамките на настоящото наказателно производство и за неговите нужди, съотв. проведено е не преди, а след инкриминираното деяние, а изписването на датата "24.10.2017 г." в протокола за експертното изследване се дължи на техническа грешка. Отделен от това е въпросът за доказателственото значение на тази експертиза от гледище на спецификите на нейното извършване и утвърдената в това отношение практика на ВКС.

Въззивният съд не е допуснал процесуално нарушение с отказа да назначи поисканата от защитата повторна съдебно-медицинска, психиатрична и психологическа експертиза. Той разполага с процесуална автономия, преценявайки колко и какви доказателства и експертизи да допусне по пътя към постигането на обективната истина, стига това да не е довело до информационен дефицит по делото и да не е за сметка на процесуалните възможности за установяване на истината. Това, че едно експертно изследване е поискано от страна в производството и че извършването му е било принципно възможно не задължава съда на всяка цена да уважи това искане. Стига преценката му да е формирана по правилата на закона. В случая причините, поради които въззивният съд е отказал да уважи искането на защитата за назначаване на повторна съдебно-медицинска, психиатрична и психологична експертиза са подробно обяснени в определението му от 27.08.2019 г. и настоящият състав няма основания да не се съгласи с тях. Чрез назначените в досъдебното производство и приети от съда заключения на основната и допълнителната съдебно-медицинска, психиатрична и психологична експертизи без съмнение са установени както вменяемостта на подсъдимия, така и способността му с оглед физическото и психическото негово състояние правилно да възприема фактите, които имат значение за делото и да дава достоверни обяснения за тях. Експертизата е задължителна в посочените в чл. 144, ал. 2 НПК случаи, но не по принцип, а единствено, когато съществува съмнение относно посочените в т. т. 1-5 обстоятелства. Основания за такива съмнения по делото не се установяват, а и аргументи в полза на съществуването им защитникът не е успял да представи на съдебното внимание. Противно на мнението му, противоречие в становищата на изготвилите тази експертиза вещи лица относно вменяемостта на подсъдимия и способността му правилно да разбира свойството и значението на извършеното и да ръководи постъпките си не е възниквало. А що се касае до разминаването в становищата на експертите относно степента, на която съответства установеното съдържание на алкохол в кръвта на подсъдимия, при разпита на вещите лица

от първостепенния съд е било изяснено, че в основата на проблема не стои съдържателно различие в становищата им. Напротив, изрично експертите са подчертали пред съда, че те нямат противоречия относно начина, по който установената концентрация на алкохол в кръвта на подсъдимия е повлияла съзнанието му (съобразно и с данните за претърпяна от него в миналото черепно-мозъчна травма, засегнала обаче центровете, имащи отношение към лексиката, математическите способности, слуха, но не и тези, свързани с паметовите способности и интелекта).

Обобщено, процесуалната дейност на въззивния съд не страда от претендираните от защитата недостатъци. Аналитичната част на въззивния акт съдържа доказателствен разбор, който преимуществено следва очертания от процесуалните норми и правилата на логиката път. Извършена е от страна на въззивната инстанция цялостна проверка и старателна преценка на доказателствата, като за тази цел са ползвани легални критерии. Налице е коректност, правилност и последователност в съжденията. Изводите за релевантните обстоятелства и факти са формирани в точно съответствие с информацията от събраните и допустими за ползване доказателства, а аргументите на съда са обхванали всички доказателства и доказателствени източници, преценени поотделно и в тяхната съвкупност, като не е допуснато избирателно третиране на фактически обстоятелства и едностранчивост в подхода.

По протеста на прокурора и жалбите на частните обвинители:

Позовавайки се на касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 1 НПК, и прокурорът, и частните обвинители (чрез техните повереници) настояват за материална незаконосъобразност на въззивното решение, допусната с изключването на квалифициращият признак по чл. 343, ал. 3, б. "б", пр. 2 НК от правната квалификация на извършеното престъпление. Според прокурора и поверениците, случая е особено тежък, защото е причинена смъртта на млад мъж, който е бил семеен, баща на невръстно дете, трудово ангажиран, като към момента на злополуката същият се е движел правомерно. Изтъкват се наред с това тежестта на допуснатите от подсъдимия нарушения на правилата за движение, високата степен на алкохолна негова интоксикация към момента на злополуката, величината на скоростта, с която се е движел при настъпването на произшествието, надвишаваща почти двукратно максимално допустимата за движение в градски условия скорост, липсата на направен от него опит за избягване на удара с намаляване на скоростта или предприемане на спиране, бягството му от местопроизшествието с последвало укриване на автомобила, който е управлявал, предходните му осъждания и санкционирането му по административен ред за нарушения на правилата за движение по пътищата. Изтъкнати са и факта, че произшествието е настъпило в района на кръстовище, че се е случило в обедните часове на денонощието, че поведението на подсъдимия е застрашило и други от участниците в движението, че в часовете преди настъпването на злополуката К. е управлявал автомобила си из града отново алкохолно повлиян.

Така лансираните моменти са действително налични, но те са относими към една само част от елементите на законовото определение за особено тежък случай. Съществуването им не е отречено и от въззивната инстанция, която обаче е приела, че те не са достатъчни, за да определят случая като особено тежък, тъй като "няма други несъставомерни вредни последици", а и "липсват данни за изключително висока обществена опасност на подсъдимия". Според този съд фактите относно деянието и личността на подсъдимия, установени по делото, не обосновават завишена обществена опасност, като не отличават случая от типичните случаи на престъпления от конкретния

вид. Това съждение показва, че въззивният съд не отграничава обстоятелствата, включени в състава на престъплението и тези, които остават извън съставомерните и са строго специфични за конкретния казус и конкретния деец.

Тези обстоятелства, които законодателят е приел като типични, било то за съответния вид престъпления или за начина, по който определят обществената опасност на тези престъпления, той е включил в съставите – основни и специални. В единия случай – при общите състави се касае за минимума от обстоятелства, свойствени за престъпленията от конкретния вид, чрез които тези престъпления се отграничават от всички останали, а в другия случай – при специалните състави се касае за "специфични особености на дадения вид престъпления, променящи в значителна степен и по типичен начин обществената опасност на съответните деяния..." (Ал. С., Наказателно право, Обща част, изд. С., София, 1999 г., стр. 161). Това своеобразие на особености относно признаците – обективни и субективни на причиняването на смърт по непредпазливост вследствие нарушаване на правилата за движение и експлоатация на транспорта и изискванията за доброкачествен ремонт, се съдържа в чл. 343, ал. 1 и ал. 3 вр. чл. 342, ал. 1 и ал. 2 НК. Всички останали обстоятелства, оставащи извън посочените в тези текстове от закона, имат отношение единствено към специфичното за конкретния случай, като определят, уточняват и детайлизират нивото на обществена опасност на конкретното деяние и на конкретния деец. С оглед на това факта на извършването на конкретно инкриминираното деяние при няколко квалифициращи обстоятелства; броя, характера и тежестта на конкретно допуснатите нарушения на правилата за движение по пътищата; нивото на алкохолната концентрация в кръвта на подсъдимия към момента на злополуката и величината на скоростта, с която се е движел управлявания от него автомобил; времето и мястото на произшествието; наличието на други участници в движението, чиято безопасност е била изправена пред реален риск; факта, че К. е управлявал автомобила си в часовете преди злополуката отново алкохолно повлиян, както и предходната му съдимост, имат отношение не към типичното за престъпленията по чл. 343 НК, както е преценил въззивният съд. Те са нещо допълнително, нещо в повече, надхвърлящо обективните и субективните признаци по основните и обикновените квалифицирани състави. Всяко от тези обстоятелства не обуславя възникването на наказателната отговорност, а определя тежестта ѝ, като преценени както в количествен, така и в съдържателен план, те определят особено висока обществена опасност както на деянието, така и на личността на подсъдимия, като правят извършеното от него далеч по-укоримо, в сравнение с обикновените случаи на престъпления по чл. 343, ал. 3, б. "б", пр. 1 НК. Всъщност, влизайки в противоречие със собствените си съждения, изложени при обсъждането на правната проблематика, въззивният съд е констатирал изключителен превес на отегчаващите отговорността обстоятелства и отмервайки финално приложимото наказание е отсъдил, че справедливият негов размер е над средния.

Въпреки изложеното, случаят не може да бъде квалифициран като особено тежък, както се настоява в касационните протест и жалби на частните обвинители. Впечатление прави, че доводите, с които е подкрепено това искане, са фокусирани единствено върху горепосочените отегчаващи обстоятелства, които обаче съставляват само част от обстоятелствата, чието наличие е необходимо според чл. 93, т. 8 НК, за да бъде квалифициран случаят като особено тежък.

Особено тежкия случай е оценен критерий. Заради тази му особеност и за да се ограничат възможностите за субективизъм и произволност при прилагането му, в пояснителната норма на чл. 93, т. 8 НК законодателят синтезирано е указал

характеристиките му, респ. насоките, в които следва да се търсят съществените му отлики спрямо основните и обикновените квалифицирани състави. Начинът, по който понятието "особено тежък случай" е дефинирано в чл. 93, т. 8 НК показва, че законът разглежда съдържанието му като интегрално цяло от два фактора. На първо място са вредните последици. Но не какви да е вредни последици, а единствено имащите тежест, която надхвърля типичната за основните и обикновените квалифицирани състави за съответния вид престъпления. На следващо място са всички други отегчаващи обстоятелства. Тези два фактора трябва да са едновременно налични, като не е възможно някой от тях да измести или да замести другия, компенсирайки липсата му. Т. е. отегчаващите обстоятелства, когато такива съществуват, могат да обосноват особено тежък случай само когато са свързани с настъпили вредни последици, имащи на свой ред такава тежест, която определя самите тях като отегчаващо обстоятелство и ги отличава от вредните последици при типичните случаи на престъпленията от съответния вид. Законът не позволява каквато и да е съдебна ревизия на предпоставките по чл. 93, т. 8 НК. Съдът не може да избира измежду тези предпоставки, както практически счита адв. Р. Г. и констатирайки наличие на някои от тях, да квалифицира случая като особено тежък съобразно само с тях. Противно на разбирането на повереника, вредните последици не са предвидени в алтернатива на отегчаващите обстоятелства, а са фиксирани като необходима част от тях. Те са елемент от характеристиката на особено тежкия случай. На това навежда редакцията на законовия текст, според която "особено тежък случай" е този, при който извършеното престъпление с оглед на настъпилите вредни последици и на други отегчаващи обстоятелства разкрива изключително висока степен на обществена опасност на деянието и дееца.

В случая при автопроизшествието е причинена смъртта на едно лице. Макар този резултат да е възможно най-трагичния в човешки план, доколкото е отнет човешки живот, от гледище на правото той няма характеристиките на отегчаващо обстоятелство, като не обосновава обществена опасност на извършеното, различна от тази на типичните случаи на престъпленията от конкретния вид. Престъплението по чл. 343 НК е формулирано като резултатно увреждащо, като престъпният резултат се състои в причиняване на средна или тежка телесна повреда или смърт на другото или в причиняване на значителни имуществени вреди. Т. е. причиняването на смърт на едно лице е онзи минимум на вредните последици, при наличие на който е осъществен общият състав по чл. 343, ал. 1, б. "в", респ. налични са квалифицираните случаи по чл. 343, ал. 3, б. "б", пр. 1 НК извън хипотезата на причиняване на смърт на повече от едно лице. Загубата на човешки живот е всякога трагична и за близките на загиналия, и за обществото, още повече когато се касае за личност с качествата на починалия Е. Д. - кооперативен, млад, ангажиран с грижа за семейството и близките си, установил дълбоки и удовлетворителни отношения с тях, социално добре интегриран, работещ, уважаван. Но тези обстоятелства нямат легитимно значение при преценката на вредните последици от престъплението в контекста на изискванията на чл. 93, т. 8 НК. А съдът е длъжен да познава и да прилага именно критериите на правото и във всеки отделен случай да направи професионално обоснована селекция на правно значимите обстоятелства, дистанцирайки се от житейската емоция, която човешките чувства генерират. В отговор на възражението на адв. Г., че съгл. ППВС № 1/83 г. броя на жертвите е само един от неизчерпателно изброените възможни фактори, способни да обосноват изключително висока обществена опасност на деянието и на дееца, следва да се отбележи, че то е основано не на точното съдържание и смисъла на заложената в посоченото постановление воля на върховната инстанция, а на субективна

интерпретация на съдържанието ѝ. Ясно е записано в т. 4, б. "к" от съобразителната част на постановлението, че особено тежкият случай на причиняване на средни или тежки телесни повреди или смърт се свързва със случаите, когато са увредени или е причинена смърт на повече от едно лица, като изрично е посочено, че общественотоопасните последици трябва да "са по-тежки от тези за обикновения квалифициран състав на това престъпление". В тази насока е и преваляващата практика на В(К)С понастоящем.

В касационния протест и в жалбите на частните обвинители тежестта на вредните последици в настоящия случай се интерпретира от гледище на това, че е загинал млад човек, че той е бил баща на невръстно дете, че е работел приживе, грижел се е за семейството и близките си и пр. В подобно съждение има житейска логика, която не се покрива обаче с правното разбиране за вредни последици по чл. 343 НК, при това обуславящи особена тежест на случая и практически е предназначено по изкуствен начин да адаптира квалификацията по чл. 343, ал. 3, б. "б", пр. 2 НК към фактите.

Не може да има съмнение, че под "вредни последици" законът има предвид престъпен резултат, чието изражение винаги е ясно посочено в съответния престъпен състав, когато се касае за резултатно престъпление, каквито са престъпленията по чл. 343 НК. При тези престъпления резултатът е причиняване на смърт, телесна повреда от категорията на посочените в закона, нанасяне на имуществени вреди. Така обхватът на понятието "вредни последици" е лимитиран от самия закон и не може да се разширява с включване на други обстоятелства, извън тези, които има предвид закона – действително настъпилите неблагоприятни изменения в непосредствения обект на посегателство (численост на увредените хора, брой, характер и тежест на получените от тях увреждания, размер на причинените имуществени вреди). Поради това обстоятелства като възраст на пострадалия, общественото негово положение, социален статус и пр., на които се акцентира в касационния протест и в жалбите на поверениците на частните обвинители, биха имали отношение не към фактора "вредни последици", като част от съдържанието на особено тежкия случай, а към категорията "други отегчаващи отговорността обстоятелства".

Все във връзка с възраженията на прокурора и поверениците е нужно де се отбележи, че в съставите на транспортните престъпления, извършени по непредпазливост са предвидени единствено реално настъпили вредни последици, не и създаването на абстрактна опасност за имущество, за живота и здравето на хора. За това във връзка с вредните последици не може да се преценява и създадения с поведението на подсъдимия риск за безопасността на други от участниците в движението. Този риск може да се разглежда отново единствено и само като част от отегчаващите обстоятелства, стоящи извън вредните последици от престъплението.

Цитираните в жалбата на адв. Г. решения на В(К)С не са част от задължителната за прилагане практика на върховната инстанция и заложените в тях постановки не са меродавни.

Неоснователни са исканията за увеличаване на наложените на подсъдимия наказания, съдържащи се в протеста и жалбите на частните обвинители. Без съмнение човешката личност, живота и здравето са висши ценности, посегателството срещу които изисква строга реакция. Нейното практическо проявление обаче не може да бъде в механичното налагане на несъразмерно тежки наказания. Следването на подобен подход е съпътствано от риска за превръщане на наказанието в самоцелно възмездие, което не води до благоприятни последствия нито за извършилия престъплението, нито за обществото. Наказанието е ориентирано преди всичко към лицето, спрямо което се налага и е предназначено да повлияе неговото поведение, а наред с това и поведението на третите

лица. Това следва като извод от редакцията на чл. 36 НК. Надценяването на генералната превенция, съдържащо се в жалбите на частните обвинители, е от естество да насочи към нарушаване на изискуемото от чл. 35, ал. 3 НК съответствие между престъплението и наказанието. Чрез тази разпоредба законът е установил практически критерий за справедливост, с който съдът е длъжен да се съобрази, защото само справедливото наказание може да гарантира постигането на целите на наказателно-правното въздействие – поправка и превъзпитание на подсъдимия и предупредително въздействие върху обществото. А този резултат е непостижим без съобразяване с конкретните обстоятелства по делото, значими за определяне на тежестта на конкретно извършеното и личността на конкретния деец.

В случая въведеният с чл. 35, ал. 3 НК стандарт не е нарушен. Въззивният съд е осигурил фундамента за постигане на справедливо наказание, индивидуализирайки наложената санкция по правилата на чл. 54 НК. Съобразени са степента и характера на обществена опасност на извършеното, определени от престъпния резултат и останалите специфики на конкретно инкриминираната проява, свързани с факта на осъществяването ѝ при наличие на две квалифициращи обстоятелства, високата алкохолна концентрация в кръвта на подсъдимия и избраната от него скорост на движение, надвишаваща почти два пъти максимално позволената за движение в градски условия; броя и тежестта на допуснатите нарушения на правилата за движение, всяко от които само по себе си е особено грубо и рисково; мястото и времето на злополуката, направили закономерно наличието и на други участници в движението, извън подсъдимия и пострадалия и реалността на риска, който поведението на подсъдимия е създало пред тяхната безопасност; доказаният факт, че управляването на автомобила в състояние на алкохолна интоксикация не е инцидентна проява за подсъдимия. Справедливо е преценен факта, че предходно санкционираните по административен ред две нарушения на ЗДвП и на КЗ нямат отношение към безопасността на движението.

Гореизложените обстоятелства, в съчетание с данните за личността на подсъдимия правят наказанията от десет години лишаване от свобода и единадесет години лишаване от право да се управлява моторно превозно средство са способни да гарантират баланса между индивидуалния интерес на подсъдимия от налагане на справедливо наказание и обществения интерес от санкциониране на престъпната проява. Поради това доводите на прокурора и на частното обвинение за несправедливо индивидуализирани наказания са неоснователни. След като съдът е изпълнил задължението си да индивидуализира наказателната отговорност на подсъдимия по предписания от закона начин, не би могло само по съображения за генерална превенция тя да бъде утежнявана.

Във връзка с оспореното от поверениците посочване от въззивния съд на "тежкото емоционално състояние и наличните негативни емоции, владеещи подсъдимия към инкриминирания момент" сред обстоятелствата с ролята на фактор за отмерване на приложимото наказание следва да се отбележи, че поемането на управлението на процесния автомобил от страна на подсъдимия не е в контекста на желанието му за решаване на конфликта със свид. Д., а е било подчинено на съвкупен импулс за действие въобще. Неправилно сложили се възгледи на подсъдимия, че алкохолната злоупотреба би го утвърдила социално няма как да послужат като значим при определяне на наказателната му отговорност фактор. Тази констатация не променя крайния извод, че коригираното с въззивната намеса наказание, определено на подсъдимия, е справедливо.

Във връзка с доводите за липса на проявена от подсъдимия самокритичност и за направен от него опит да прехвърли отговорността за транспортното произшествие на

трето лице, е нужно да се припомни, че това поведение е реализирано в рамките на избраната от К. линия на защита, като в наказателния процес подсъдимият няма задължение да признава вина и/или да заявява отношение, в т. ч. и критично към постъпката си и да демонстрира разкаяние за извършеното. Поради това посочените обстоятелства не са способни да отегчат отговорността му.

Що се касае до направеното от защитника на подсъдимия искане за смекчаване на наложените наказания, то не е обвързано с конкретни аргументи. Поради това и в рамките на така предопределения от жалбата на адв. П. логически минимум настоящият състав единствено ще отбележи, че отмерените от въззивния съд наказания са пропорционални спрямо извършеното престъпление и личността на подсъдимия и са необходими за постигане на корекция в поведението му, за преодоляване на антисоциалните черти в него и за възпитаване на нужни и полезни за обществото качества.

II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ

3. При спор, когато вероизповедание се позовава на придобиване на собствеността на основание изтекла придобивна давност към одържавяването на имотите на някое от основанията по чл. 2 ЗВСТЗГФ и реституция по силата на пар. 5 ПЗР ЗВ, е допустимо доказване на придобивното основание давност със свидетелски показания.

Въведената с чл. 13, ал. 3 забрана правото на собственост да се доказва с гласни доказателства важи само за посочените в алинеи 1 и 2 производства - в административната процедура пред общинската служба по земеделие за възстановяване на собствеността и в исковото производство, имащо за предмет иск за признаване право на възстановяване на собствеността върху гори и земи от горския фонд.

§ 5, ал. 1 ПЗР от Закон за вероизповеданията

Чл. 108 ЗС

Чл. 124, ал. 1 ГПК

Чл. 2 от Закона за възстановяване на собствеността върху горите и горския фонд

Чл. 13, ал. 3 от Закона за възстановяване на собствеността върху горите и горския фонд

Решение № 56 от 13.05.2019 г. по гр. д. № 1988/2018 г., I г. о., докладчик съдията Вania Атанасова

Допуснато е касационно обжалване по въпрос, свързан с приложението на пар. 5 ЗВ и чл. 13, ал. 3 ЗВСТЗГФ.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване настоящият състав приема следното:

Съгласно пар. 5, ал. 1 ПЗР ЗВ, възстановява се собствеността на вероизповеданията върху одържавени, отчуждени, конфискувани или незаконно отнети имоти на основания, посочени в ЗВСОНИ, в отменения чл. 21 ЗИ, в ЗВСВНОЙ по ЗТСУ, ЗПИНМ, ЗБНМ, ЗДИ и ЗС, в ЗСПЗЗ и в ЗВСТЗГФ, които са собственост на държавата, общините, обществените организации или на техни фирми, или на еднолични дружества по чл. 61 ТЗ и съществуват реално до размерите, в които са отчуждени. Собствеността се възстановява по право, с влизане в сила на закона - пар. 5, ал. 2 ПЗР ЗВ. Касае се за предвиден специален ред за

възстановяване на собствеността, който е приложим и за имоти, за които съответният реституционен закон предвижда възстановяването на собствеността да се извършва по административен ред. Възстановяването на собствеността по силата на закона настъпва при наличие на материалноправните предпоставки, предвидени както в пар. 5, ал. 1 ПЗР ЗВ, така и в съответния реституционен закон. При всички хипотези една от тези предпоставки е вероизповеданието да е притежавало право на собственост към одържавяването, отчуждаването, конфискацията или незаконното отнемане на имотите.

При спор за собственост върху гори и земи от горския фонд и образувано исково производство по чл. 108 ЗС или чл. 124, ал. 1 ГПК, по което съответното вероизповедание е страна и се позовава на придобиване на собствеността на основание изтекла придобивна давност към одържавяването на имотите на някое от основанията по чл. 2 ЗВСГЗГФ и реституция по силата на пар. 5 ПЗР ЗВ, е допустимо доказване на придобивното основание давност със свидетелски показания. Това е така, защото реституционната норма на пар. 5 ПЗР ЗВ не въвежда изискване правото на собственост да се доказва само с писмени доказателства, свидетелските показания са допустими по правилото на чл. 164 ГПК, а нормата на чл. 13, ал. 3 създава ограничения и не следва да се тълкува разширително. Въведена със същата забрана правото на собственост да се доказва с гласни доказателства важи само за посочените в алинеи 1 и 2 производства - в административната процедура пред общинската служба по земеделие за възстановяване на собствеността и в исковото производство, имащо за предмет иск за признаване право на възстановяване на собствеността върху гори и земи от горския фонд.

По основателността на касационната жалба:

Делото има за предмет предявен от Ч. манастир „Св. А. М.“, с. К., С. област против държавата иск с правно основание чл. 108 ЗС, за установяване на собствеността и предаване владението върху дванадесет горски недвижими имоти, находящи се в землището на с. С. и с. К. Твърди се, че манастирът е придобил собствеността върху процесните гори по давност, чрез осъществявано владение от 1920 г. до одържавяването им (което се твърди да е станало 1957 г.) и реституция по силата на пар. 5 ПЗР ЗВ.

Манастирът е местно поделение на Българската православна църква и е юридическо лице, което се представлява от назначения игумен/игуменка на манастира (чл. 161, ал. 2 и 3 от Устава на Българската православна църква – Българска патриаршия). Игуменът е оправомощен да завежда съдебни дела относно вещни права върху недвижими имоти със съгласието на епархийския митрополит за епархийските манастири и на Светия Синод за ставропигиалните манастири (чл. 171, т. 23 от Устава на БПЦ-БП). В случая искът е предявен чрез представителя на манастира йеромонах М. Д. (по лична карта Т. Н. Д., с ЕГН), назначен на длъжността игумен със заповед № 87/19.12.2011 г. на Ловчанския митрополит, и за предявяването му има изразено писмено съгласие на Ловчанския митрополит Г. (по лична карта Ц. М. Д., ЕГН).

Ответната по иска страна е изразила становище за недоказаност на претенцията, поради въведеното със ЗВСГЗГФ изискване правото на собственост върху гори и земи от горския фонд да се доказва само с писмени доказателства. Въвела е и твърдения, че горите са били държавна собственост и върху тях държавата е учредила на манастира право на ползване, поради което е било невъзможно придобиването им по давност.

За да потвърди първоинстанционното решение, с което е отхвърлен предявеният иск с правно основание чл. 108 ЗС, съставът на въззивния съд е приел, че уважаването му предполага доказване на обстоятелството, че към одържавяване и отнемане на горите същите са били придобити от манастира на твърдяното основание – давност. Прието е, че ЗВСГЗГФ е специален по отношение на Закона за вероизповеданията, че с разпоредбата на чл. 13, ал. 3 ЗВСГЗГФ са изброени допустимите доказателства за установяване правото на собственост върху заявените за възстановяване гори – само писмени. Изрично са изключени като допустими доказателства свидетелските показания, писмените

декларации на заявителя и протоколите за установяване предмета на горското стопанство, издадени на осн. чл. 22 ЗГ от 1922 г. и чл. 20 ЗГ 1925 г. Прието е, че в случая за установяване осъществяването на придобивното основание давност са ангажирани само недопустими гласни доказателства, поради което същото е недоказано.

С оглед отговора на въпроса, по който е допуснато касационно обжалване, решението е неправилно по смисъла на чл. 281, т. 3 ГПК. Основателно е оплакването в касационната жалба за постановяването му в нарушение на пар. 5 ПЗР ЗВ, при допуснато съществено процесуално нарушение на чл. 164, 235 и 236 ГПК – необсъждане на събраните гласни доказателства, установяващи придобиване по давност на недвижимите имоти от манастира към одържавяването им, и при необоснованост на извода за неосъществявано владение върху имотите от ищцовата страна.

Както бе посочено по-горе, разпоредбата на пар. 5, ал. 1 ПЗР ЗВ предвижда възстановяване по силата на закона на собствеността на вероизповеданията върху гори и земи от горския фонд, одържавени на основанията посочени в чл. 2 ЗВСГЗГФ, които са собственост на държавата, общините, обществените организации или на техни фирми, или на еднолични дружества по чл. 61 ТЗ и съществуват реално до размерите, в които са отчуждени. Възстановяването на собствеността по силата на закона настъпва при наличие на материалноправните предпоставки, предвидени в пар. 5, ал. 1 ПЗР ЗВ и в ЗВСГЗГФ, една от които е вероизповеданието да е притежавало право на собственост към одържавяването на имотите.

Относно устройството и управлението на Българската православна църква и нейните местни поделения (митрополии, църкви, манастири) следва да се съобрази уредбата, съдържаща се в следните устави и закони: Екзархийския устав, приспособен в Княжеството, приет в първата редовна сесия на VIII Обикновено Народно Събрание, утвърден с Указ № 1/1895 г. и публикуван в ДВ, бр. 23/30. 01. 1895 г. (отменен 1950 г.); Устав на Българската православна църква от 31. 12. 1950 г. (отменен 2009 г.), Устав на Българската православна църква – Българска патриаршия от 2008 г. в сила от 9. 01. 2009 г., Закона за изповеданията (Обн. ДВ, бр. 48/1. 03. 1949 г., отм. ДВ, бр. 120/29. 12. 2002 г.), Закона за вероизповеданията (Обн. ДВ, бр. 120/29. 12. 2002 г.).

Разпоредбите на чл. 156, ал. 1, точки 4, 6 11, 12, 13, 14 от Екзархийския устав, приспособен в Княжеството, приет в първата редовна сесия на VIII Обикновено Народно Събрание, утвърден с Указ № 1/1895 г. и публикуван в ДВ, бр. 23/30. 01. 1895 г. /отм./ са предвиждали възможността манастирите, като местни поделения на БПЦ (каквито са били и митрополията и църквите) да притежават и придобиват недвижими имоти, като манастирското началство е било задължено да прави описи на всички движими и недвижими манастирски имуществва. Без разрешение от Светия Синод манастирите не са имали право да продават, заменят или подаряват манастирски имуществва, както и да сключват каквито и да било заеми. Според чл. чл. 92, 93 и 98 от устава, манастирите са били два вида – ставропигиални, зависещи от Св. Синод (Рилски манастир и Троянски манастир) и епархийски – от местните архиереи (всички останали манастири). Ставропигиалните и епархийските с повече от 5 братя се управлявали от манастирски събор, действащ под ръководството на игумен, а епархийските с по-малко от 5 братя се управлявали от игумени, назначени от местни епархийски архиереи. Съгласно чл. 6 от Закона за изповеданията /отм./, изповеданията и техните местни поделения имат качеството на юридическа личност, а съгласно чл. 13 от Устава на БПЦ от 1950 г., Българската патриаршия и нейните съставни части и учреждения, а така също и църковните фондации, институти, сдружения и просветни заведения, които имат утвърдени от Св. Синод устави и се намират под върховното ръководство и надзор на църквата, са юридически лица. Съгласно чл. 10 и 14 от Закона за вероизповеданията, Българската православна църква е изразител на традиционното източноправославно вероизповедание в Република България и е със статут на юридическо лице. Устройството

и управлението ѝ се определят в нейния устав. По решение на централното ръководство и според устава на съответното вероизповедание, местните поделения могат да бъдат юридически лица (чл. 20 ЗВ). Съгласно чл. 1, ал. 3 и чл. 13 от Устава на Българската православна църква – Българска патриаршия в сила от 9. 01. 2009 г., БПЦ – БП е правопреемник на Плисковската архиепископия, Преславската патриаршия, Охридската архиепископия, Търновската патриаршия и Българската екзархия. Тя е единна и неделима. БПЦ – БП и нейните местни поделения – митрополии, църкви и манастири, са юридически лица. Вероизповеданията и техните поделения със статут на юридическо лице имат право на свое имущество (чл. 21 ЗВ). Според чл. 249, ал. 1 и 2 УБПЦ-БП, църковна собственост са имотите, собственост на БПЦ-БП, митрополията, църквите и манастирите. При всяка митрополия се води епархийски регистър на недвижимите имоти – собственост на митрополията, църквите и манастирите, а при Св. Синод на БПЦ – БП се води единен синодален регистър на всички недвижимите имоти – църковна собственост. От изложеното следва, че манастирите, като местни поделения на БПЦ, са били и са правосубектни, имали са и имат право да притежават, придобиват и управляват недвижими имущества, а при определени условия и ред и да се разпореждат с тях. Тези недвижими имущества са църковна собственост, тъй като манастирът (както и църквата) са поделения на съответната митрополия, а всяка митрополия – поделение на БПЦ.

С оглед въведеното от ищцовата страна придобивно основание давност и заявен и релевантен период на владение, следва да се съобразят относими към случая разпоредби на Закона за горите от 1925 г. (в сила от 1.09.1925 г. до 27.03.1948 г.), на Закона за давността (обн. ДВ, бр. 23 от 30.01.1898 г., отм. Изв., бр. 92 от 16.11.1951 г., в сила от 16.12.1951 г.) и на Закона за имуществата, за собствеността и сервитутите (обн. ДВ, бр. 29 от 7.02.1904 г., отм. Изв., бр. 92 от 16.11.1951 г., в сила от 16.12.1951 г.). Разпоредбите на чл. 27 и 28, вр. чл. 1 ЗИСС /отм./ са допускали възможността църковните учреждения да придобиват, притежават и владеят имущества (движими и недвижими). Разпоредбата на чл. 1 от Закона за горите от 1925 г. /отм./ е допускала възможността църковните учреждения да притежават право на частна собственост върху гори и горски пасища. Същата предвижда, че на обществените учреждения (светски и църковни) принадлежат както горите и горските пасища, които са им отстъпени от древно време за вечно ползване, така и горите и горските пасища, които са придобити и се владеят от тях като частни имущества. Съгласно чл. 23 от посочения закон, в предмета на горското стопанство задължително се включват и частните гори по чл. 21, б. „а“ и „д“ (това са горите в планините, планинските пасища, поройните периметри, места с охранително значение, необходимите за поддържане на водите в изворите и реките, за предпазване на населените места и полетата от вредните атмосферни влияния и т.н.), а кои от частните гори са такива по чл. 21, б. „а“ и „д“ и се оставят в предмета на горското стопанство се определя от Министерството на земеделието и държавните имоти по реда на чл. 20 от закона. В предмета на горското стопанство се включват и други частни гори, ако собствениците им пожелаят това.

Разпоредбата на чл. 8 от ЗГ от 1925 г. /отм./, въвеждаща забрана за придобиване по давност на определена категория гори, не касае горите и горските пасища на обществените учреждения (светски и църковни), които са от категорията на частните имущества. Нормата гласи, че държавните и други обществени гори, с изключение на тези от категорията на частните имущества на общините и другите обществени учреждения, са неотчуждаеми и неприобретаеми по давност. Разпоредбите на чл.чл. 9 и 10 ЗД /отм./ не предвиждат забрана църковните учреждения да придобиват по давност право на собственост върху частни имущества.

По делото няма никакви данни процесните гори да са били държавна собственост, нито има въведени от процесуалния представител на държавата доводи за осъществен в полза на държавата конкретен придобивен способ. Няма и данни горите да са

предоставени на Българската православна църква или нейно местно поделение за вечно ползване (твърдението на държавата в този смисъл е недоказано). Поради това, не би могло да се приеме, че е приложима забраната на чл. 8 от ЗГ от 1925 г. /отм./ и на чл. 9 от ЗД /отм./ за придобиването им по давност.

Горното налага обсъждане на гласните и писмени доказателства, събрани за установяване на твърдението на ищеца за осъществявано владение върху процесните имоти и придобиването им по давност.

По съображения, изложени в отговора на въпроса, по който е допуснато касационно обжалване на въззивното решение, настоящият състав намира, че е допустимо с гласни доказателства да се установява посоченото от ищцовата страна придобивно основание – давност. От показанията на свидетелите Н. Н. (род.1921 г., живущ в с. С. от раждането си до сега), С. И. (род.1933 г., живял в същото село през целия си живот и притежаващ наследствени имоти до манастирската гора), Т. Н. (род.1934 г. в мах.“Ч.“ на с. К. и живяла в селото от раждането си) и Й. Н. (род.1945 г. в с. К. и израсла там) се установява, че манастирът е владял процесните гори от преди 1920 г. до одържавяването им. Показанията на свидетелите се основават както на преки, непрекъснати и продължителни възприятия (за времето от 1930 г. до одържавяването и отнемането им), така и на информация от техните родители и роднини (за времето преди 1930 г.). Свидетелите установяват границите и площите на горските имоти (единият с площ от около 270 - 300 дка, включващ гори, между които има и ливади, при граници: р. Б., дол, с. Б.; на другата гора като топографска граница се сочи р. М. И.). Според показанията на свидетелите, от 1930 г. до фактическото отнемане на горите през 1957 г. те са стопанисвани и своени от манастира чрез игумена дядо П. Той по изключение разрешавал да се секат дървета, но позволявал да се косят пасищата, да се пасат животни, да се събират дърва за огрев и плодове. Малка част от горските ливади се обработвала. Наемал хора от селото, които да обработват част от земята. Давал срещу заплащане на жители на селото ливади за косене за срок от една година. Предавало се от поколения на поколения и всички в селото знаели, че горите са манастирски, никой не смеел без разрешението на игумена да пасе добитък, да коси или събира дърва. Никой друг не е владял тези гори, нито оспорвал собствеността на манастира. Когато „станала национализацията“ през 1957 г.-1958 г. „взели“ всички гори, включително и манастирските, и оттогава безразборно и безпрепятствено всеки влиза в манастирските имоти.

Свидетелските показания следва да се приемат за достоверни и да се кредитират, тъй като са непротиворечиви, последователни и съответстват на събраните по делото писмени доказателства. Съответстват на Постановление № 2971/1941 г., обн. ДВ бр. 186/23. 08. 1941 г., с което е определен, на осн. чл. 20 ЗГ, предметът на горското стопанство в землището на с. С. В т. I.1. от същото е посочено, че за предмет на горското стопанство ще служат частните гори в с. С., местностите „Стръмната страна“, „Дългата поляна“, „Вървището“, „Требежа“, „Крушан“ и „Бебреш“ с площ от 455, 20 хектара, при подробно описани граници, в които граници е посочено, че влиза и гората на манастира „Св. А. М.“, намираща се в с. К., м. „К.“, с площ от 27, 30 хектара, като са индивидуализирани и границите ѝ сред които: от север двугранична точка между землищата на селата С. и Б., от изток вливането на дерето Виден лак в р. Б., от юг р. Б., от запад с. Б. Съответстват на Постановление № 4024/1941 г., обн. ДВ бр. 183/20. 08. 1941 г., с което е определен, на осн. чл. 20 ЗГ, предметът на горското стопанство в землището на с. К., като е уточнено, че в същото влиза и гората на манастира „Св. А. М.“, с. К., м. „Пробои“, с площ от 7,10 хектара, с описани граници. Съответстват и на останалите писмени доказателства: становище от държавния лесничей по заявление от 20. 01. 1939 г. от В. Д. Д. за инсталиране на дъскорезница в с.К., в което становище сред описаните гори в землището на с. К. фигурират и манастирски нискостеблени гори 175 дка.; разрешително за сеч № 28/20.11.1944 г., издадено от игумена на Ч. манастир в полза на десет физически

лица, за извършване на сеч в манастирската гора, със срок до 1.03.1945 г.; писмо изх. № 2146/21.08.1943 г. от лесничия на Б. до кмета на с. К. за изпратено препис-извлечение от утвърдения годишен план за сеч за стопанската 1943 г. – 1944 г. за манастирската гора в м. „Курман“, с. С.; препис-извлечение за годишния план за второстепенно ползване /паша/ от манастирската гора в землището на с. С. през зимния и летния сезон на 1943 г. - 1944 г.; писмо № 2029/21. 08. 1946 г. от лесничейството до игумена на Ч. манастир за годишния план за главно ползване /сеч/ за стопанската 1946/1947 г. за манастирските гори в м. „Курман“, с което се съобщава за разрешено голо сечище в горите; протокол от 30.08.1957 г. за определяне границите на манастирските гори към Л. епархия, включително и за горите на Ч. манастир.

От заключението на съдебно-техническата експертиза се установява, че горите, предмет на иска, се включват в горите на манастир „Св. А. М.“ от 27, 30 хектара и от 7, 10 хектара, описани в постановление № 2971/1941 г., обн. ДВ бр. 186/23.08.1941 г. и в постановление № 4024/1941 г., обн. ДВ бр. 183/20.08.1941 г. Установява се, също, че топографските граници на горите – река Б., дол, път, с. Б., р. М. И. са верни, установени са при геодезическото заснемане и са посочени като граници и в постановленията.

С оглед на тези доказателства и установените с тях факти настоящият състав приема, че към 1948 г. – влизане в сила на Закона за стопанисване и ползване на горите (обн. ДВ, бр. 71/27.03.1948 г., отм. Изв., бр. 89/7.11.1958 г.), обявяващ всички гори и горски пасища за държавна собственост, Ч. манастир „Св. А. М.“, с. К., като местно поделение на Българската православна църква, е придобило собствеността върху процесните гори на основание чл. 34 от Закона за давността /отм./ - по давност, чрез упражнявано в продължение на повече от двадесет години владение, притежаващо изискуемите от чл. 2 от закона качества - непрекъснато, явно, спокойно, несъмнително и с намерение да се държи вещта като своя.

Налице са и останалите материалноправни предпоставки за реституция, предвидени в пар. 5, ал. 1 ПЗР ЗВ и в чл. 2 ЗВСГЗГФ. Горите и горските имоти са били одържавени през 1947г. на основание Закона за стопанисване и ползване на горите /отм./, обявяващ всички гори, горски пасища и други горски земи и имоти в страната за държавна собственост (чл. 1 от същия), а фактическото им отнемане от манастира е станало 1957-1958 г. Към влизане в сила на пар. 5 ЗВ горските имоти са били собственост на държавата и съществуват в размерите, в които са отчуждени.

Не е спорно, че държавата упражнява фактическа власт върху процесните гори.

Като е приел, че искът е неоснователен, поради недоказване придобиване на собствеността по давност върху процесните гори към одържавяването им, въззивният съд е постановил неправилно решение, което следва да бъде отменено. Тъй като не се налага извършване на нови съдопроизводствени действия и съгласно разпоредбата на чл. 293 и 295, ал. 2 ГПК, спорът следва да се реши по същество, като предявеният иск за собственост бъде уважен.

При този изход на делото държавата, представлявана от министъра на земеделието, храните и горите, следва да бъде осъдена да заплати на ищеца сумата 5771, 50 лв. разноски, направени при разглеждане на делото пред трите инстанции.

4. Ако в завещанието са посочени две дати, независимо от причината за това /умишлено или поради пропуск/, предписаната от закона форма е опорочена и това има за последица нищожност на саморъчното завещание, освен ако в текста му се съдържат данни, позволяващи извод, че двете дати сочат съответно началото и края на съставянето му.

Решение № 23 от 05.06.2019 г. по гр. д. № 888/2018 г., I г. о., докладчик съдията Дияна Ценева

Допуснато е касационно обжалване по въпроса нищожно ли е саморъчно завещание, ако завещателят е вписал в него две различни дати, и в самия текст на завещанието не е посочено, че едната дата сочи началото на процеса на съставянето му, а другата - края на този процес.

Жалбоподателят Р. Т. М. поддържа, че саморъчното завещание, оставено от М. С. И. в полза на Л. Р. М., е нищожно, тъй като в него завещателката е вписала две различни дати на съставянето му.

Ответницата по касация Л. Р. М. изразява становище, че касационната жалба е неоснователна. Поддържа, че завещанието е съставено на 27.10.2013 г., а при изписване на датата в края на същото - 27.11.2013 г., е допусната явна фактическа грешка.

Върховният касационен съд, състав на първо гражданско отделение, за да се произнесе, взе предвид следното:

С обжалваното въззивно решение е отменено решение № 1303 от 27.07.2017 г. по гр. д. № 86/2017 г. на ОС В., и вместо него е постановено друго, с което са отхвърлени предявените от Р. Т. М. против Л. Р. М. обективно съединени иски с правно основание чл. 42, б. "б" ЗН във вр. с чл. 25 ЗН и по чл. 42, б. "в" ЗН за прогласяване нищожността на саморъчно завещание от М. С. И. в полза на Л. Р. М., обявено на 23.03.2014 г., поради нарушение на изискването за форма, свързано с означението на датата, и като съдържащо финансово задължение на наследника, поради противоречието му със закона, обществения ред и добрите нрави.

От фактическа страна по делото е установено, че със саморъчно завещание М. С. И. /сестра на ищеца/ е завещала на своята племенница Л. Р. М. цялото свое движимо и недвижимо имущество. Назначената по делото съдебно - почеркова експертиза е установила, че завещанието е написано и подписано от завещателката. В началото на текста, под заглавието „Завещание“, е изписано: „Днес, 29 октомври 2013 г. на моя 81 рожден ден...“, а в края на документа, под завещателните разпореждания, вляво от подписа, на същия ред, е изписана датата „29 ноември 2013 г.“ В текста на завещанието са посочени и мотивите, поради които то е направено.

Въззивният съд е приел, че датата в края на завещанието е посочена погрешно от завещателката под влияние на силните емоции, породени от равносметката, която е направила на рождения си ден, за които свидетелстват употребените в завещанието изрази „... осъзнала смисъла на моя живот и изгубени надежди“, „дъщеря на моя природен и отчужден брат Р. Т. М.“, който „живее повече от 15 години в Южна Африка и не проявява никакъв интерес и грижа към мен.“ Поради това е направил извод, че действителната дата на съставяне на завещанието е 29 октомври 2013 г. - рожденият ден на завещателката, изрично посочен от нея в текста на завещанието като ден, на който то е направено.

В представените с касационната жалба решение № 1050 от 21.10.1991 г. по гр. д. № 853/91 г. на ВС, I г. о.; решение № 151 от 07.05.2009 г. по гр. д. № 6379/2007 г. на ВКС, II г. о.; решение № 601 от 18.11.2005 г. по гр. д. № 302/2005 г. на ВКС, I г. о. и решение № 308 от 16.01.2013 г. по гр. д. № 992/2011 г. на ВКС, I г. о., е прието, че саморъчното завещание е нищожно, ако в него завещателят е вписал две различни дати на съставяне, освен ако е посочил едната като начална на написването му, а втората - като край на този процес.

Настоящият състав на ВКС напълно споделя тази практика. Саморъчното завещание е строго формален акт и за действителността му е необходимо да се спазят всички реквизити по чл. 25 ЗН - да бъде изцяло написано ръкописно от самия завещател, да съдържа означение на датата, когато е съставено, и да е подписано от него, като подписът се поставя след завещателните разпореждания. Датата на съставяне е съществен елемент от съдържанието на завещанието, тъй като въз основа на нея се извършва

преценка за поредността на няколко последователни завещания, за последиците от отменяване на някое от тях, както и за наличие на завещателна дееспособност на автора му към момента на извършване на разпореждането. Ако в завещанието са посочени две дати, независимо от причината за това /умишлено или поради пропуск/, предписаната от закона форма е опорочена и това има за последица нищожност на саморъчното завещание, освен ако в текста му се съдържат данни, позволяващи извод, че двете дати сочат съответно началото и края на съставянето му.

С оглед отговора на правния въпрос, обусловил допускане на касационното обжалване, въззивното решение се явява неправилно поради допуснатото нарушение на материалния закон. Безспорно е по делото, че в началото и в края на саморъчното завещание, оставено от М. С. И., са посочени две различни дати, което е равнозначно на липса на датата по смисъла на чл. 25, ал.1 ЗН. При задължително изискване то да съдържа означение на датата, на която е съставено, вписването на две различни дати, представлява съществен порок на формата, който не може да бъде преодолян чрез тълкуване. Съдът не може да предполага по какви причини завещателят е посочил в саморъчното завещание различни дати на неговото съставяне. От значение за валидността на завещанието е обективното му съответствие с предписаната от закона / чл. 25, ал.1 ЗН/ форма, която е форма за действителност, а не за доказване. Правната характеристика и спецификите на саморъчното завещание налагат стриктно тълкуване и прилагане на нормата на чл. 25, ал.1 ЗН, за да се обезпечи правната сигурност и да се постигнат целите на закона.

По тези съображения въззивното решение следва да бъде отменено, и тъй като делото е изяснено от фактическа страна, следва да бъде постановено друго по същество на спора, с което саморъчното завещание оставено от М. С. И. в полза на Л. Р. М. следва да бъде обявено за нищожно на основание чл. 42, б. „б“ във вр. с чл. 25, ал.1 ЗН.

С оглед този изход на делото на жалбоподателя Р. Т. М. следва да бъдат присъдени сторените по делото разноски за касационната инстанция в размер на 680 лв., от които 280 лв. за държавна такса за касационното обжалване и 400 лв. заплатено адвокатско възнаграждение за осъществяване на процесуално представителство пред ВКС.

5. Искът за ревандикация на трафопост, предявен от собственика на сградата срещу енергийното предприятие, може да бъде уважен само в установителната му част, а в осъдителната – за предаване на владението подлежи на отхвърляне, тъй като енергийното предприятие държи имота на правно основание – възникнало по силата на ЗЕЕЕ (отм.) сервитутно право, което се запазва и при действието на ЗЕ от 2003 г.

Чл. 108 ЗС

Чл. 2, ал. 2 Закон за електростопанството

Решение № 22 от 14.06.2019 г. по гр. д. № 653/2018 г., I г. о., докладчик председателят Дияна Ценева

Въззивният съд е приел, че трафопостът е площадков енергиен обект по смисъла на § 1, т. 41 от ДР на Закона за енергетиката, представляващ съвкупност от два компонента - сграда и трайно прикрепено към нея енергийно съоръжение. Приел е, че съгласно чл. 2, ал. 1 от Закона за електростопанството от 1948 г., при действието на който е изграден трафопостът, енергийните източници и всички съоръжения за производство, пренос и разпределение на енергията, както и електропромишлеността, са държавна общонародна собственост. Държавата е могла да преотстъпва на местните органи на държавна власт, държавните предприятия или обществени организации – водни синдикати, кооперации и др., строежа и експлоатацията на енергийни обекти от местно значение, или за собствени

нужди. Следващият Закон за електростопанството от 1975 г., в сила от 01.07.1976 г., е допускал електрически централи за производство на електрическа енергия и електрически уредби и мрежи за пренос и разпределение да бъдат придобити и притежавани в собственост от кооперации и други обществени организации с разрешение на Асоциация "Енергетика" за задоволяване на собствени нужди. След преценка на събраните по делото писмени доказателства е направил извод, че процесният трафопост не попада в кръга на обектите по чл. 3 от Закона за електростопанството от 1948 г., тъй като не е бил изграден за задоволяване нуждите само на ищцовата кооперация, а е предназначен да обслужва още един потребител - Промкомбинат "Дръстър", а след преустройството на сградата на промкомбината - на множество други потребители. Освен това ищецът не е доказал да му е било издадено необходимото разрешение от Асоциация "Енергетика", за да притежава в собственост спорния трафопост. Оттук съдът е заключил, че трафопоста е бил държавна собственост и ищецът не се легитимира като негов собственик.

Допуснато е касационно обжалване по въпроса следва ли при изясняване статута и правния режим на сградата на трафопоста да бъдат разграничени елементите, взаимно и функционално определящи съществуването и експлоатацията на енергийния обект - трафопост като сграда от една страна и като трайно монтирани електрически уредби и съоръжения от друга.

По тези въпроси настоящият състав споделя практиката на ВКС, обективизирана в решение № 291/14 от 27.02.2015 г. по гр. д. № 4016/2014 г. на ВКС, I г. о., решение № 47 от 02.04.2013 г. по гр. д. № 217/2012 г. на ВКС, IV г. о., решение № 119 от 22.03.2011 г. по гр. д. № 625/2010 г. на ВКС, IV г. о. и решение № 247 от 22.04.2010 г. по гр. д. № 3868/2008 г. на ВКС, III г. о., според която Законът за енергетиката от 1948 г. (отм.); и Законът за енергетиката от 1975 г. (отм.); са предвиждали възможност кооперации и обществени организации да придобиват и притежават в собственост отделни електроенергийни обекти за задоволяване на собствените си нужди, както и че следващите закони – Закон за енергетиката и енергийната ефективност от 1999 г. (отм.); , Закон за енергетиката от 2003 г. и Закон за енергийната ефективност от 2004 г. не променят правния режим на съществуващите към 16.07.1999 г. енергийни обекти, и че няма законова забрана постройката, в която са монтирани съоръженията и земята под нея да принадлежат на друго лице, различно от енергийното предприятие. В решение № 291/14 от 27.02.2015 г. по гр. д. № 4016/2014 г. на ВКС, I г. о., е прието, че искът за ревандикация на трафопост, предявен от третото лице - собственик на сградата срещу енергийното предприятие, може да бъде уважен само в установителната му част, а в осъдителната за предаване на владението подлежи на отхвърляне, тъй като енергийното предприятие държи имота на правно основание – възникнало по силата на ЗЕЕЕ (отм.); сервитутно право, което се запазва и при действието на ЗЕ от 2003 г.

Настоящото дело има за предмет иск с правно основание чл. 108 ЗС, предявен от ТПКИ "Добруджанка" със седалище и адрес на управление гр. Силистра против "ЕНЕРГО - ПРО МРЕЖИ" АД със седалище и адрес на управление гр. Варна за ревандикация на помещение с площ 42 кв.м, разположено в сграда с идентификатор....., в което през 1975 г. е изграден трансформаторен пост. Правото на собственост на ищцовата кооперация върху посочената промишлена сграда не е оспорено от ответника. По делото са представени писмени доказателства - обяснителна записка към работния проект за монтаж на трафопост на ТПК "Добруджанка" и промкомбинат "Дръстър" и обяснителна записка към работния проект част "Електро" за обект "Трафопост ТПК "Добруджанка" и "Дръстър", видно от които предназначението на трафопоста е било да се осигури качествено и сигурно електроснабдяване на ТПК "Добруджанка и Дръстър".

В чл. 3 от Закона за електростопанството от 1948 г. (отм.); , при действието на който е изграден процесният трафопост, е посочено, че държавата може да преотстъпва на местните органи на държавна власт, на държавните предприятия или на обществени

организации- водни синдикати, кооперации и др., строежа и експлоатацията на енергийни обекти за собствени нужди. Неправилно въззивният съд е приел, че трафопостът, предмет на настоящото дело, не отговаря на тези изисквания. Безспорно е установено, че същият е инкорпориран /встроен/ в производствена сграда, собственост на ищцовата кооперация, както и че е предназначен за задоволяване на собствени на кооперацията нужда от електроенергия, необходима за осъществяваната от нея производствена дейност. Обстоятелството, че е предвидено по проект монтиране в помещението на втори трансформатор за нуждите на друго производствено предприятие /промкомбинат "Дръстър"/, не променя този факт и не обосновава извод за трансформиране на собствеността върху тези помещения от кооперативна в държавна. Необоснован е и изводът на въззивния съд, че трансформаторният пост е изграден без необходимото за това разрешение от Асоциация "Енергетика". Видно от представените по делото доказателства, за същия е налице утвърден идеен проект от "Енергоснабдяване"- Силистра, каквото е било изискването за изграждане на трансформаторни постове, когато енергоснабдителното предприятие не е техен инвеститор.

По изложените съображения въззивното решение следва да бъде отменено като неправилно в частта, с която предявеният от ТПКИ "Добруджанка" против " ЕНЕРГО - ПРО МРЕЖИ" АД иск с правно основание чл. 108 ЗС е отхвърлен в установителната му част, и вместо него бъде постановено друго от касационната инстанция, с което бъде признато правото на собственост на ищеца върху спорните помещения, разположени на първия етаж в собствената му сграда с идентификатор..., в които са монтирани съоръжения на трафопост "Добруджанка". В частта, с която искът за ревандикация е отхвърлен в осъдителната му част, въззивното решение следва да бъде потвърдено, тъй като ответникът държи помещенията на правно основание - чл. 59, ал. 4 ЗЕЕЕ (отм.); , чл. 67, ал. 3 ЗЕ.

6. Разпоредбата на чл. 200 ЗУТ забранява придобиване по давност и чрез сделки на реално определени части от поземлени имоти в границите на населените места и селищните образувания, освен ако отговарят на изискванията на чл. 19 ЗУТ за минимални размери. Това ограничение обаче не важи за поземлени имоти в границите на населените места, които са самостоятелно обособени /§ 5, т. 2 ДР ЗУТ/, отграничени са от останалите поземлени имоти чрез собствена идентификация по кадастъра /чл. 23 и сл. ЗКИР/ и предназначението им е определено с подробен устройствен план /чл. 8 и чл. 14 ЗУТ, § 5, т. 11 ДР ЗУТ/.

**Чл. 290 ГПК,
Чл. 200 ЗУТ,
Чл. 69 ЗС**

Решение № 56 от 19.06.2019 г. по гр. д. № 3297/2018 г., II г. о., докладчик съдията Веселка Марева

Допуснато е касационно обжалване по въпроса: дали по отношение придобиването по давност на поземлен имот, заснет като отделна единица по действащия кадастрален план и по кадастралната карта, и урегулиран самостоятелно по действащия ПУП, са приложими ограниченията на чл. 200 ЗУТ.

Върховният касационен съд, състав на Второ гражданско отделение като разглежда жалбата в рамките на наведените основания, установи следното:

Предявен е установителен иск за собственост. Ишците сочат, че са придобили от ответниците през 2002 г. собствеността върху УПИ *-* в кв. * с площ * кв. м., но площта по скица е *кв. м. Реалната предадена и владяна от ишците площ е повече от * кв. м. и в

нея се включва и спорния имот с площ * кв. м., съседен на закупения. Твърди се, че ответниците живеят постоянно в Турция и се връщат рядко в България, така че ищците са владели безпрепятствено от датата на покупката - 15.08.2002 г. и са придобили по давност имота. През 2016 г. ответниците са се снабдили с констативен нотариален акт за собственост по давност, което е предизвикало предявяването на иска.

Ответниците твърдят, че не са продавали спорния имот, а при сключване договора за продажба са го отдали под наем на ищците, който договор е прекратен през 2005 г. и оттогава те си ползват имота.

Приетата техническа експертиза сочи, че според първия регулационен план от *г. имот пл. № * е обозначен на АПК и за него е отреден УПИ * /това е закупеното от ищците дворно място с къща/. Спорният имот е съседен на посоченото УПИ, очертан е по плана с черни линии, така че е обособен като самостоятелен имот, но не е индивидуализиран с планоснимачен номер и не е отразен в разписния лист с конкретен собственик. Имотът е включен в парцел с предвиждане за застрояване на фурна, очертан с червени регулационни линии; в границите на този парцел са и имоти пл. №№*, * и *. Това предвиждане не е осъществено и четирите имота се ползват като ливади, а процесният имот се ползва с двора на къщата в УПИ *-*. В кадастралната карта спорният имот е обособен като самостоятелен с отделен идентификатор ***. В одобрения през *г. ПУП имотът е отразен с № *. Разликите в площта на УПИ *-* в различните документи, според вещото лице, се дължат на грешка при графическото заснемане, т. е. са от субективен характер.

При извършения от първата инстанция оглед е установено, че спорният имот е ограден с дървена ограда заедно с двора и къщата на ищците; за да се влезе в него се минава през металната входна врата за имота на ищците; по границата между имот * и спорния имот * и са поставени метални тръби, бетонирани в земята, без ограда.

За осъществяваната фактическа власт върху имота са събрани гласни доказателства. Въззивният съд, а разлика от първоинстанционния, е приел, че не се доказва фактическата власт на ищците върху имота - показанията на свидетелите са бегли и сочат на откъслечни фактически действия. Установено е, че още при настаняването в закупения УПИ ищците са заградили целия имот, но през септември 2016 г. ответникът изградил метални колове с циментова основа без ограда, за което от ищцовата страна му е осигурен достъп. Съдът е счел, че първата инстанция неправилно е игнорирала показанията на ответните свидетели и е кредитирала изцяло ищцовите.

На следващо място съдът е изтъкнал, че дори да са доказани елементите на придобивната давност, ищците не биха могли да се легитимират като собственици. Процесният имот е урегулиран поземлен имот; включен е в регулация през 1968 г. и заедно с още три имота образува парцел, предназначен за фурна, която не е реализирана. С оглед на това имотът съставлява реална част от УПИ и като такава може да бъде придобит по давност само при условията на чл. 200 ЗУТ, които в случая не са установени. Липсват данни същият да отговаря на изискванията за самостоятелен УПИ, а дали от оставащата площ може да се обособи отделен УПИ - констатациите на експертизата относно площта и лицето изключват възможностите по чл. 19 ЗУТ.

По основанията за касационно обжалване.

Разпоредбата на чл. 200 ЗУТ забранява придобиване по давност и чрез сделки на реално определени части от поземлени имоти в границите на населените места и селищните образувания, освен ако отговарят на изискванията на чл. 19 ЗУТ за минимални размери. Целта на закона е да гарантира спазване на правилата за урегулиране и застрояване на имотите - да не се допусне нарушаване на минималната площ и лице за урегулираните имоти и по този начин да се затрудни строителството в тях или ползването им по предназначение. Това ограничение обаче не важи за поземлени имоти в границите на населените места, които са самостоятелно обособени /§ 5, т. 2 ДР ЗУТ/, отграничени са

от останалите поземлени имоти чрез собствена идентификация по кадастъра /чл. 23 и сл. ЗКИР/ и предназначението им е определено с подробен устройствен план /чл. 8 и чл. 14 ЗУТ, § 5, т. 11 ДР ЗУТ/.

По касационната жалба.

Предвид горното разрешение изводите на въззивния съд, че е налице забрана за придобиване на имота по давност са в нарушение на закона. Спорният имот не съставлява реална част от поземлен имот, а е поземлен имот, обособен като самостоятелен такъв с очертани граници по кадастрална карта и по подробен устройствен план. За този имот забраната на чл. 200 ЗУТ не се прилага. Съображенията за този извод са следните:

Установено е, че по кадастралния и регулационен план от 1968 г. спорният имот е заснет като самостоятелен, очертан е с черни граници, но не е получил отделен планоснимачен номер, както и не е отразен в разписния лист с конкретен собственик. Той, заедно с още три съседни имота, е бил предвиден образуване на общ парцел и за отчуждаване за обществено мероприятие /фурна/ - очертан е с червени линии. Това предвиждане на плана до влизане в сила на ЗУТ не е осъществено и отчуждаване на имота по правилата на ЗПИНМ /чл. 55 а и сл. / или З. /чл. 95 и сл. / не е извършено. С оглед на това имотът не е изгубил самостоятелния си характер. Дори да се приеме, че самото предвиждане за съсобствен парцел има отчуждително действие, както е счел въззивния съд, /макар че отреждането в случая не е за дворищнорегулационен парцел, а за обществени нужди/, то това отчуждително действие е отпаднало по силата на § 8, ал. 1 ПР ЗУТ след изтичане на сроковете по § 6, ал. 2 от същия закон. Затова имотът е запазил самостоятелен статут и като такъв съществува по кадастралната карта, одобрена през 2011 г. /представлява ПИ с идентификатор ***/ и по подробния устройствен план, одобрен няколко месеца по-късно същата година /представлява имот пл. № * с площ * кв. м. /. Изрично в този смисъл са устните разяснения на вещото лице в съдебно заседание на 10.05.2017 г. пред районния съд. Ето защо, доколкото процесният имот не е реална част от поземлен имот, а е самостоятелен поземлен имот, то липсва пречка за придобиване по давност.

Не могат да бъдат споделени изводите на въззивния съд и по преценката на свидетелските показания за упражняваното владение върху имота. Свидетелят А. Ш. е син на ишците, но същият има трайни и непосредствени впечатления, а и изнесеното от него напълно съответства на показанията на другия свидетел, който няма основание да е заинтересован. Те установяват, че спорната площ е била включена към парцела с къщата още към момента на покупката през 2002 г. и е ползвана от ишците оттогава, а металните колове за разделяне на закупения имот на две части /за отделяне на процесния имот от този с къщата/ са поставени от ответника през 2016 г. "почти насил". Що се отнася до доведените от ответниците свидетели, те и двамата са в родствени връзки с тях. Според тези свидетели процесният имот не е бил обект на продажбата, а е даден на ишците под наем, който договор след три години е прекратен и ответниците си възвърнали ползването. Свидетелят И. Д. заявява, че той се е грижил за имота когато ответниците отсъствали от страната /косил го, разчиствал от сухи клони/. Твърди, че влизал в имота или през входната врата на ишците, когато била отключена, или чрез прескачане на оградата, висока 1,30 - 1,50 м. Последното е твърде неправдоподобно като се има предвид и възрастта на свидетеля. Ето защо, според настоящия състав следва да се даде вяра на гласните доказателства на ишците и да се приеме, че фактическата власт върху спорния имот е упражнявана от тях от 2002 г. /от сключване на договора за продажба на УПИ *-*/; владението на процесния имот е предадено заедно с парцела с къщата, тъй като двата имота са оградени общо с една ограда. Тези факти напълно кореспондират с установеното от вещото лице и от съда при огледа на място/виж скицата от огледа на л. 101/, че достъпът до процесния имот пл. № * се осъществява единствено през металната входна врата за имота на ишците, т. е. друг вход за имота не съществува. При това положение

няма как ответниците да са владели имота и да са се грижили за него, влизайки през портата на ишците, ако е отключена, или прескачайки ограда, висока 1,50 м. Що се отнася металните бетонирани колчета, поставени за разделяне на двата имота, което въззивния съд е намерил за решаващо, то е извършено чак през есента на 2016 г., след снабдяването на ответниците с нотариалния акт и около момента на завеждане на делото /края на септември 2016 г. /. Към този момент давностният срок за ишците вече е изтекъл.

Накрая може да допълни, че е основателен доводът в жалбата за вътрешна противоречивост на решението досежно възможността имотът да бъде придобит по давност - съдът е приел, че спрямо ишците съществува забраната на чл. 200 ЗУТ, но същевременно, отхвърляйки иска им, е признал възможността същия имот да бъде придобит от ответниците на същото основание, доколкото техният констативен нотариален акт от *г. удостоверява придобиване също по давност.

7. Съгласно чл. 43, ал. 1, т. 5 ЗКИР границите на поземлените имоти в урбанизираните територии се установяват след анализиране данните от: а) означеното на място състояние в съответствие с правото на собственост; б) съществуващите на място материализирани граници, когато не са означени по реда на буква "а"; в) планове и карти, посочени в чл. 41, ал. 1, т. 1 и 3; г) регулационните планове при приложена дворищна регулация.

Чл. 290 ГПК,

Чл. 51, ал. 1, т. 2 ЗКИР,

Чл. 54, ал. 2 ЗКИР

Решение № 117 от 25.06.2019 г. по гр. д. № 2781/2018 г., I г. о., ГК, докладчик съдията Розинела Янчева

Отхвърлен е първоначалният иск по чл. 54, ал. 2 ЗКИР за приемане за установено, че ишците са собственици на реална част с площ от 17 кв.м, разположена в северната част на поземления им имот и е уважен насрещния иск по чл. 54, ал. 2 ЗКИР 34 кв.м реална част, разположена до южната граница на собствения на насрещния ищец поземлен имот.

За да потвърди първоинстанционното решение, въззивният съд е заключил въз основа на изслушаната по делото съдебно-техническа експертиза, че И. Г. и М. Г. неправилно се позовават на непосредственото отчуждително действие на дворищната регулация, тъй като в случая няма такова действие, а е допусната грешка в трасировъчните данни в плана за регулация.

Жалбоподателите считат обжалваното решение за незаконосъобразно и необосновано. Поддържат, че въззивният съд не е обсъдил в съвкупност доказателствата по делото, а е основал изводите си единствено на приетата експертиза. Сочат, че предмет на изследване в производството е следвало да бъде положението на имотите по плановите, предхождащи одобряването на кадастралната карта, като се съобрази дали е приложена регулацията по тях, което да обуслови трансформирането на регулационните граници в имотни с оглед установяване на съответствие между отразеното в КК и действително притежаваното право на собственост. Твърдят, че в случая границата между двата имота по плановите от 1971 г. и 1991 г. не била променяна и съобразно действащия регулационен план от 1991 г. имотът на ишците - УПИ... -..., бил по-голям от УПИ... -..., като нямало данни да има придаваеми части от съседни имоти, а делбата била извършена съобразно действащия регулационен план. Заявяват, че винаги са владели по-голям имот от този на ответника, като владението им е било според регулационните граници. Считат за недопустимо допуснатото увеличение на предявения насрещен иск.

Ответникът И. Г. И. оспорва касационната жалба.

Настоящият съдебен състав е допуснал касационно обжалване по въпроса: Какви са критериите, по които се установяват границите на поземлените имоти в кадастралната карта.

Върховният касационен съд, състав на първо гражданско отделение на ВКС, като обсъди доводите на страните във връзка с изложените касационни основания и като извърши проверка на обжалваното решение по реда на чл. 290, ал. 1 и чл. 293 ГПК, приема следното:

Първоинстанционното дело е образувано по искова молба на М. А. Г. и И. А. Г., с която същите са предявили срещу И. Г. И. иск по чл. 54, ал. 2 ЗКИР - за приемане за установено, че те са собственици на 17 кв. м незастроена част от дворно място, представляваща част от северната граница на съсобствения им имот с идентификатор....., целия с площ от 623 кв.м, находящ се в [населено място], [улица], която процесна част е неправилно заснета в одобрените кадастрална карта и кадастрални регистри като част от южната граница на имот с идентификатор....., собственост на ответника.

Ищците твърдят, че са собственици при равни дялове на поземлен имот с идентификатор....., находящ се в [населено място], [жк], [улица], с площ от 623 кв.м. В годините съседът им от северната страна И. Г. И. малко по малко премествал оградата, разширявайки имота си. Към момента на създаване на кадастралната карта границата между двата имота била отразена по изградената на място ограда, която се различавала от границата по регулационния план на [населено място], [жк]. Когато И. Г. и М. Г. поискали поправка по реда на чл. 51, ал. 1, т. 2 ЗКИР, И. И. подал възражение с аргументи за разлика в площите на имотите.

И. Г. И. е оспорил иска с твърдения, че имотите на страните са с равни площи – 585 кв.м, границата между тях не е била променяна от 1992 г., като е налице разминаване между регулационен план, кадастрална карта и фактическо положение, което го ощетява и имотът му съгласно ПУП е 540 кв.м, а не 585 кв.м, както е по документите за собственост. И. е предявил насрещен иск по чл. 54, ал. 2 ЗКИР за 34 кв.м, като част от северната граница на поземления имот, собственост на И. Г. и М. Г.. По отношение на спорните квадратни метри от имота И. И. се е позовал и на изтекла в негова полза придобивна давност, започнала да тече от 31.03.2001 г.

И. Г. и М. Г. са оспорили насрещния иск. Позовали са се на осъществявано от тях явно и непрекъснато владение, считано от 1992 г., през което време са владяли имота като свой в границите, очертани от регулационния план.

С нотариален акт № 4.08.1972 г., том..., дело № 1972 г. М. И. В. и Г. И. В. са закупили празно дворно място от 1115/1170 ид. ч. от дворно място, съставляващо парцел.... от кв... по плана на [населено място], Б..

С нотариален акт № 16.04.1975 г., том... дело № 1975 г. М. И. В., със съгласието на съпруга си Г. И. В., е дарила на брат си Н. И. К. собствената си 1/2 ид. ч. от парцел..., с пл. №... от кв..., по плана на [населено място], Б., урегулиран в 1 115 кв. м.

С нотариален акт № 14.07.1980 г., том..., дело № 1980 г. Н. И. К. и Г. И. В. са признати за собственици върху празно дворно място от 10 кв. м от имот с пл. №... и празно дворно място от 45 кв. м, общинско място, които места са придадени към съсобствения им парцел..., с пл. №..., кв.... по плана на [населено място], Бургаски окръг.

С нотариален акт № 18.04.1986 г., том..., дело № 1986 г. Г. Н. Г. е дарила на сина си И. А. Г. 1/2 ид. ч. от дворното място от 585 кв. м, находящо се в [населено място], Бургаски окръг, съставляващо парцел..., с пл. №..., кв..., целия с площ от 1 170 кв. м, заедно с 1/2 ид. ч. от жилищната сграда, построена на калкан и заемаща южната част от цялата сграда.

Видно от протокол от 30.11.1992 г. по гр. дело № 3383/1992 г. на Бургаския

районен съд, между М. И. В. и съпруга ѝ Г. И. В., И. А. Г. и И. Н. К. е била извършена съдебна делба на недвижим имот, находящ се в [населено място], [жк], като първите двама са получили в дял дворно място, съставляващо парцел... -... по регулационния план на [жк], [населено място], с площ от 585 кв.м площ, заедно с построената в него масивна жилищна сграда, представляваща северния близък; И. Н. К. е получил 1/2 ид. ч. от дворно място, находящо се в [жк], [населено място], представляващо парцел... -..., кв...., с площ от 585 кв. м, заедно с построената в него масивна еднократна жилищна сграда, представляваща южния близък; И. А. Г. е получил другата 1/2 ид. ч. от парцел... -..., заедно с правото на надстрояване на втори жилищен етаж на сградата-южен близък.

С нотариален акт № 11.01.1993 г., том..., дело № 1993 г. М. И. В. и Г. И. В. са прехвърлили на И. Г. И. срещу задължение за гледане и издръжка собствеността върху дворно място, образувано по плана на [жк], [населено място] като парцел... -..., кв..., с площ от 585 кв.м, заедно с построената в това дворно място жилищна сграда – северния близък.

С нотариален акт № 8.10.1997 г., том....., дело № 1997 г. И. А. Г. е продал на М. А. Г. третия жилищен етаж на масивната триетажна жилищна сграда – южен близък, построена в парцел IX-120, кв. 9, по плана на [жк], [населено място].

С нотариален акт № 8.10.1997 г., том....., дело № 1997 г. И. Н. К. е продал на И. А. Г. 1/2 ид. ч. от първия жилищен етаж на масивната жилищна сграда – южен близък, построена в парцел... -..., кв.... по плана на [жк], [населено място], а на М. А. Г. – 1/2 ид. ч. от дворно място, цялото от 585 кв.м, съставляващо парцел... -..., кв...., по плана на [жк], [населено място], ведно с 1/2 ид. ч. от първия жилищен етаж, от таванския етаж и от общите части на сградата.

Пред първоинстанционния съд е изслушана съдебно-техническа експертиза. От същата се установява, че за [населено място] са били одобрени три регулационни плана, както и кадастрална карта. По регулационния план от 1932 г., за който няма записан номер на заповед за одобряването му, всеки квартал е разделен на четири големи парцела, всеки по 2.250 дка, като процесните имоти попадат в парцел..., кв.... По плана от 1971 г., одобрен със заповед № 71/23.02.1971 г., от бившия парцел... в кв.... са образувани два нови парцела -... -... и... -..... в кв..., като процесните имоти са идентични с бивш парцел... -... в кв.... По плана от 1991 г., действащ, одобрен със заповед № 831/25.10.1991 г., процесните имоти представляват УПИ... -... (на ищите) и УПИ... -.... (на ответника), в кв.... Налице е и кадастрална карта на [населено място], одобрена със заповед РД-18-9/30.01.2009 г. на изпълнителния директор на АГКК. Според вещото лице действащата регулация от 1991 г. не е приложена по отношение на спорната граница. Съгласно заключението имотната граница (оградата) между ПИ..... и ПИ..... не е била заснета правилно в кадастралната карта. Имотната граница по кадастралната карта не съвпада и с регулационната граница между УПИ.... -... и УПИ... -... в кв.... Площите на двата имота по различните граници са следните: имот с идентификатор..... (УПИ.... -....) по кадастрална карта е с площ от 553 кв.м, по заснемане – 587 кв.м, а по регулация – 539 кв.м; имот с идентификатор..... (УПИ... -....) е с площ по кадастралната карта от 623 кв.м, по заснемане – 589 кв.м, а по регулация – 642 кв.м. Вещото лице изразява становище, че грешката в спорната граница произлиза от: неспазена строителна линия при изграждането на първата от двете сгради-близници, с което е изместена граничната линия (калканът между сградите), разделяща парцел.... -.... на две части с различни площи, вместо с равни площи по 585 кв.м; грешни данни за площта на новите парцели.... -.... и.... -.... в кв.... по плана на [населено място] от 1991 г., вероятно предоставени със скица от общината по съдебната спогодба за делба; грешно заснета имотна граница в кадастралната карта, която не отговаря на съществуващото положение на оградата на място. Видно от заключението, спорната площ между съществуващата на място ограда и регулационната граница възлиза на 52 кв.м, а между съществуващата на място ограда и границата по кадастралната карта -

34 кв.м.

По делото са събрани гласни доказателства.

Свидетелката Т. П., живееща в съседен имот, твърди, че семейство Г. и Г. закупили навремето един общ имот, след което го поделили поравно. Първоначално имотът бил разделен с ограда от циментови колове и телена мрежа. По-късно оградата паднала и и била направена нова ограда от метални тръби и телена мрежа, която била поставена на друго място, като свидетелката предполага, че това направил Г..

Свидетелката Г. К. заявява, че И. Г. и М. Г. са племенници на нейния съпруг. До 1987 г. вътрешната ограда между имотите била перпендикулярна на къщата, изградена на калкан. Впоследствие видяла, че оградата била изместена и отивала повече към къщата на Г..

Свидетелят Х. П., колега на А. Г., заявява, че знае имота на последния от десетилетия. През 2016 г. му направило впечатление, че между имотите на страните е поставена нова ограда от метални тръби и телена мрежа, която била изместена в сравнение с предишната, направена от циментови колове и телена мрежа. Старата ограда вървяла по права линия, а с новата парцелът придобивал формата на трапец.

Свидетелят М. Б. заявява, че участвал в строежа на втория и третия етаж на сградата в имота през 90-те години на миналия век. Още тогава имотът на И. И. бил отделен от този на Г. с телена мрежа. Сега оградата била подновена с тръбни метални колове, като според свидетеля тя е на същото място като предходната ограда – към дъното на парцела оградата не върви в права линия, а има леко отклонение вляво.

Свидетелят Д. М. твърди, че е приятел със сина на И. И., като от 2000-2001 г. знае имота му в[жк]. Преди около 7-8 години преди разпита на свидетеля (през 2017 г.) имало голямо наводнение и оградата в имота била отнесена. Свидетелят участвал при поставянето на новата ограда от метални колове и телена мрежа, като същата била поставена на мястото на старата, тъй като били запазени някои от коловете ѝ.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване, и съобразно спецификите на настоящия казус, съдебният състав на първо гражданско отделение на ВКС дава следния отговор:

Съгласно чл. 43, ал. 1, т. 5 ЗКИР границите на поземлените имоти в урбанизираните територии се установяват след анализиране данните от: а) означеното на място състояние в съответствие с правото на собственост; б) съществуващите на място материализирани граници, когато не са означени по реда на буква "а"; в) планове и карти, посочени в чл. 41, ал. 1, т. 1 и 3; г) регулационните планове при приложена дворищна регулация. След отмяната на ЗТСУ, ЗУТ зачита регулационните граници на имотите по влезлите в сила и приложени дворищнорегулационни планове като имотни граници (§ 5, ал. 1 от ПЗР на ЗКИР), освен ако след одобряване на регулацията са възникнали основания за промяна в собствеността. По силата на чл. 110, ал. 1 ЗТСУ.. (отм.); дворищнорегулационният план има непосредствено отчуждително действие и с влизането му в сила се променят пространствените предели на правото на собственост. Когато от един имот се образуват два или повече УПИ, регулацията се счита приложена от влизане в сила на регулационния план, тъй като в подобна хипотеза няма придаване на части от съседни имоти, съответно не се заплаща обезщетение за такива части.

С оглед така дадения отговор на въпроса, по който е допуснато касационно обжалване, и събраните по делото доказателства, настоящият съдебен състав на първо гражданско отделение на ВКС счита обжалваното въззивно решение за валидно и допустимо, но неправилно. Съображенията му затова са следните:

Имотите на страните са били обособени като самостоятелни такива с регулационния план от 1991 г. (действащ), като в същия имотът на ишците И. Г. и М. Г. е отразен като УПИ... -..., с площ от 642 кв.м, а този на И. И. – като УПИ... -..., с площ от 539 кв.м. Одобреното споразумение по делбеното дело от 1992 г., с което страните по него

са си поделили парцел... -... и парцел... -..., всеки посочен с площ от 585 кв.м, няма за последица промяна в регулационните граници, тъй като при одобрен регулационен план площта на имотите се определя от техните регулационни граници. Ако при сключване на спогодбата страните не са отчели това обстоятелство (различието в площите на двата УПИ) и не са уговорили суми за уравнение на дяловете, ощетеният съсобственик е могъл да се защити по реда на чл. 74 ЗН.

При това положение следва да се заключи, че границата между имотите на страните по кадастралната карта следва да минава по регулационната такава по плана от 1991 г., която е и имотна граница. Тъй като кадастралната карта не е съобразена с регулационната граница по дворищнорегулационния план от 1991 г., искът на И. Г. и М. Г. се явява основателен и следва да бъде уважен.

С оглед така изложеното, насрещният иск се явява неоснователен. Освен това, неоснователно е направеното позоваване на И. И. и на изтекла в негова полза придобивна давност по отношение на спорната реална част от имот. На първо място, от събраните по делото доказателства не може да се направи обоснован извод за осъществявано от И. владение, продължило в сочения от него период. На второ място, не са налице и предпоставките на чл. 200, ал. 1 ЗУТ за придобиване по давност на спорната реална част – владяната реална част да отговаря на изискванията за самостоятелен УПИ по чл. 19 ЗУТ. По този въпрос е налице съдебна практика – решение № 102/30.05.2016 г. по гр. дело № 5728/2015 г., ВКС, I г. о., съгласно която реална част от имот, която не отговаря на изискванията на чл. 19 ЗУТ може да бъде присъединена към съседен имот чрез придобиване правото на собственост чрез правна сделка или по давност по реда на чл. 17 ЗУТ, само ако и двата имота не са урегулирани. Присъединяване на реални части от урегулирани поземлени имоти към съседен имот, ако тези части не отговарят на изискванията на чл. 19 ЗУТ, може да се извърши само по реда на чл. 15 от същия закон.

8. Нормално и естествено е по наказателно дело дори с незначителна фактическа и правна сложност да бъде уговорено възнаграждение, което надхвърля неколkokратно минимално допустимия размер, а когато фактическата и/или правна сложност на делото е около средната или значително по-висока – многократно минимално допустимия размер.

Чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ.

Решение № 116 от 22.05.2019 г. по гр. д. № 4121/2019, IV г. о., докладчик съдия Борислав Белазелков

Допуснато е касационното обжалване на въззивно решение, с което Прокуратурата на Република България е осъдена да заплати сумата от 5.000 лева обезщетение на неимуществени вреди и сумата от 8.400 лева обезщетение за имуществени вреди от неоснователно обвинение по чл. 2, ал. 1, т. 3 ЗОДОВ. Обжалването е допуснато поради значението на материалноправния въпрос – при иск по чл. 2, ал. 1 ЗОДОВ съдът може ли да определи обезщетението за имуществени вреди, съставляващи адвокатско възнаграждение, в размер, по-малък от платения в наказателния процес.

По повдигнатия материалноправен въпрос е постановено Тълкувателно решение № 1/11.12.2018 на ОСГК на ВКС по тълк. д. № 1/2017, съгласно което при иск по чл. 2, ал. 1 ЗОДОВ съдът може да определи обезщетението за имуществени вреди, съставляващи адвокатско възнаграждение, в размер, по-малък от платения в наказателния процес.

Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение, като разглежда жалбите и провери обжалваното решение с оглед изискванията на чл. 290, ал. 2 ГПК ги намира за неоснователни поради следните съображения:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел, че с постановление от 08.05.2013 г. ищецът е привлечен като обвиняем по прокурорска преписка № 272/2010 на СГП за извършено престъпление по чл. 278б, ал. 2, пр. 3 и 4 НК (в качеството си на длъжностно лице „Директор на „Национален институт за опазване на недвижимите културни ценности“ е дал разрешение за повреждане и видоизменение на културна ценност, обявена за паметник на културата с категория „от местно значение“ – паметник № 285 „къщата на Фингов“, София, ул. „Шипка“ № 38), като му е била взета мярка за неотклонение „подписка“. С присъда № 3/09.01.2014 по н.о.х.д. № 2591/2013 на Софийския градски съд ищецът е бил признат за невиновен в извършването на престъпление по повдигнатото обвинение, която е потвърдена с решение № 140/23.04.2014 по в.н.о.х.д. № 151/2014 на Софийския апелативен съд, потвърдено с решение № 404/27.11.2014 на ВКС по н.д. № 1318/14. Въззивният съд е приел, че ищецът е претърпял страдания, изразяващи се в ограничаване на личната му свобода, правото му на свободно придвижване, изпитвал негативни емоции и субективно чувство на срам и вина, създаване на трудности при завръщането му към обичайния начин на живот след постановяване на оправдателната присъда; дискредитирано било доброто име на ищеца, уронени са били честта и достойнството му както в професионалните среди, така и в обществото; влошило му се е психологичното здраве (загуба на сън, меланхолия, липса на желание за общуване) и стрес, поради воденото наказателно производство срещу него (установено от показанията на съпругата на ищеца, кредитирани съобразно чл. 172 ГПК). Прието е, че е налице причинно-следствена връзка между претърпените от ищеца вреди и неоснователните действия на органите на ответника, поради което неговата отговорност следва да бъде ангажирана. За да определи размера на дължимото обезщетение за неимуществени вреди, въззивният съд е съобразил, че ищецът е изживявал за период от около година и половина негативни емоции, които не са довели до трайно и значително влошаване на здравословното му състояние, изживял е психоемоционални смущения, без доказан траен и непреходен характер; дискредитирано е било доброто му име в обществото (без доказан негативен отзвук); наложена му е била мярка за неотклонение „подписка“; незаконното обвинение е повдигнато на ищеца в качеството му на длъжностно лице, работещо в административна служба с национално значение и ползващо се с отлична репутация; периода на воденото срещу него наказателно производство, приключило в разумен срок. Ето защо, съобразно критерия на чл. 52 от ЗЗД, въззивният съд е приел, че сумата от 5.000 лв. справедливо ще обезщети ищеца за претърпените от него неимуществени вреди. Като основателен е уважен и иска за обезщетение на претърпени имуществени вреди, съставляващи сторени разходи за адвокатска защита в наказателното производство, предвид представените в първоинстанционното производство доказателства (счетоводни документи относно заплащането на уговорения с договор от 24.06.2013 г. адвокатски хонорар, заплатен от ищеца в наказателното производство), тъй като съдът не може в производството по иск с правно основание чл. 2, ал. 1 ЗОДОВ по възражение на насрещната страна да намали обезщетението за имуществени вреди, съставляващи разходи за адвокатско възнаграждение в наказателното производство.

Правилно въззивният съд е приел, че държавата отговаря за неимуществените и имуществените вреди, претърпени от ищеца поради неоснователното му обвинение. Също правилно съдът е приел, че в резултат на неоснователното обвинение ищецът е претърпял посочените душевни страдания и е определил дължимото обезщетение според законовия критерия за справедливост в размер на 5.000 лева, като е съобразил тежестта на обвинението, вида и характера на процесуалната принуда, която е упражнявана действително в рамките на разумния срок (около година и половина), през което време ищецът, като длъжностно лице в административна служба, е изпитвал тези душевни страдания, без да се е стигнало до разстройство на телесното и психичното му здраве.

В нарушение на материалния закон обаче съдът е приел, че не може в производството по иск с правно основание чл. 2, ал. 1 ЗОДОВ по възражение на насрещната страна да намали обезщетението за имуществени вреди, съставляващи разходи за адвокатско възнаграждение в наказателното производство.

По същество правилно обаче въззивният съд е приел, че размерът на изплатеното в наказателното производство адвокатско възнаграждение не е прекомерен.

Исходната позиция в становището на ответника, че минималният размер на дължимото адвокатско възнаграждение за защита на подсъдим по дела, при които за престъплението се предвижда наказание до 5 години лишаване от свобода за една инстанция съгласно Наредба № 1/09.07.2004 е 500 лева, е напълно правилна; но крайната претенция обезщетението за имуществени вреди, съставляващи разходи за адвокатско възнаграждение да бъде редуцирано до размера на 1.500 лева е неоснователна.

В Наредбата е определен минимално допустимият размер на адвокатското възнаграждение по съответния вид дела с незначителна фактическа и правна сложност. Адвокатът не може да договори по-малко възнаграждение за съответния вид дело под страх от дисциплинарна отговорност за нелоялна конкуренция.

Обвиняемият не полага дължимата грижа, когато уговаря прекомерно високо адвокатско възнаграждение. От него не може да се изисква да уговори адвокатско възнаграждение, което да е точно съразмерно на фактическата и правна сложност на делото – в началото на производството, когато се упълномощава адвокат, обвиняемият не може да прецени точно фактическата и правна сложност на делото нито точно какви съдопроизводствени действия ще се наложи да извърши адвокатът. Нормално и естествено е дори по дело с незначителна фактическа и правна сложност да бъде уговорено възнаграждение, което надхвърля неколкостранно минимално допустимия размер, а когато фактическата и/или правна сложност на делото е около средната или значително по-висока – многократно минимално допустимия размер.

Заплатеното от ищеца възнаграждение по приложения договор за осъществяване на правна защита пред три инстанции в размер 8.400 лева с ДДС не е прекомерно високо. Минималният размер на адвокатското възнаграждение за такова дело с незначителна фактическа и правна сложност е 1.500 лева, но фактическата и правна сложност на делото, по което е бил обвинен ищецът е около и над средната за този вид дела (показателно за това е дори само обстоятелството, че делото е разглеждано по протести на прокуратурата в три инстанции). Размерът на уговореното и заплатено адвокатско възнаграждение, надхвърлящ 5,6 пъти минимално допустимия размер не е прекомерен.

9. Различният обем на отговорността по чл. 57, ал. 2 ЗЗД на обогатилия се, когато вещта е погинала, изразходвана или отчуждена, е в зависимост от добросъвестността му - недобросъвестният получател дължи действителната равностойност на вещта (или получената цена, ако е по-висока), а добросъвестният – онова, от което се е възползвал, с изключение на плодовете.

Получилият нещо недължимо дължи връщане на даденото с лихвите (плодовете) от получаването на поканата или предявяването на иска, защото се предполага, че преди това е бил добросъвестен. Недобросъвестността не се предполага, но ако бъде доказано наличието ѝ към определен момент, получателят ще дължи лихвата (плодовете) от този предходен момент.

Чл. 57, ал. 2 ЗЗД.

Решение № 38 от 04.06.2019 г. по гр. д. № 498/2018, III г. о., докладчик съдия Маргарита Георгиева

С обжалваното решение е уважен иск с правно основание чл. 57, ал. 2, вр. с чл. 55, ал.1, пр. 3-то ЗЗД за сумата 23 750 лева, представляваща пазарната стойност на 1/4 ид.ч. от недвижим имот, чието връщане на отпаднало основание е невъзможно, поради отчуждаването му от С. А. преди развалянето на договора за издръжка и гледане, сключен между нея и Н. А. - наследодателка на ищеца.

Касационното обжалване е допуснато по въпроса как следва да се определи стойността на това, от което се е възползвал ответникът по иска с правно основание чл. 57, ал. 2, изр. 2-ро ЗЗД и коя е релевантната база за определяне на компенсаторното обезщетение по чл. 57, ал. 2, изр. 2-ро ЗЗД.

Върховният касационен съд, състав на Трето гражданско отделение, по изведения правен въпрос споделя установената съдебна практика, намерила израз в решение № 31/28.04.2015 г. по гр. д. № 5214/2013 г., IV г. о., решение № 112/18.07.2013 г. по гр.д.№ 509/ 2012 г., III г.о. и решение № 98/10.05.2018 г. по гр. д. № 3722/ 2017г., IV г. о. на ВКС, постановени по реда на чл.290 ГПК. Принципното разрешение, дадено в решение по гр. д. № 5214/2013 г., IV г.о. на ВКС изхожда от разбирането, че чл.57, ал.2 ЗЗД е общо реституционно правило, намиращо приложение винаги, когато натуралната реституция на вещь е невъзможна. То урежда широк кръг отношения и позволява достатъчно широка гама разрешения според наличието на различни обстоятелства, които не се съдържат в хипотезата на правната норма, но имат значение за обема на отговорността на обогатилия се, поради получаването на нещо без основание или с оглед на неосъществено или отпаднало основание. Отнасянето му към различните случаи, следва да държи сметка за вида на сделката, довела до задължение за реституция, за предмета на получената имуществена облага, за причините, поради които полученото е без основание и за добросъвестността или недобросъвестността на отговорното по чл.57, ал.2 ЗЗД лице.

В същия смисъл, в решение № 98/10.05.2018 г. по гр. д. № 3722/ 2017 г., IV г. о. на ВКС е посочено, че различният обем на отговорността по чл.57, ал.2 ЗЗД на обогатилия се, когато вещта е погинала, изразходвана или отчуждена, е в зависимост от добросъвестността му - недобросъвестният получател дължи действителната равностойност на вещта (или получената цена, ако е по-висока), а добросъвестният – онова, от което се е възползвал, с изключение на плодовете. Получилият нещо недължимо дължи връщане на даденото с лихвите (плодовете) от получаването на поканата или предявяването на иска, защото се предполага, че преди това е бил добросъвестен. Недобросъвестността не се предполага, но ако бъде доказано наличието ѝ към определен момент, получателят ще дължи лихвата (плодовете) от този предходен момент.

Когато обогатилият се с получена на отпаднало основание вещь е недобросъвестен, различни са моментите, към които може да се определи равностойността ѝ - към датата на предявяване на иска, към датата на отчуждаване, или към друг момент, ако това е необходимо за пълното обезщетяване на обеднелия. Когато обогатилият се е бил добросъвестен и към момента на отчуждаването на вещта, правилото е, че той дължи получената насрещна престация - вещь, пари или друго, или нейната равностойност, определена към момента, в който е престанал да бъде добросъвестен. Ако вещта е отчуждена без насрещна престация или срещу явно неравностойна насрещна престация, дължи се нейната стойност към същия момент.

Следователно, паричната оценка на компенсаторното обезщетение трябва да е съответна на различните форми и начини, в които може да намери израз увеличаването на имуществото на получателя, както и на принципите за справедливост и недопустимост на лишено от правно основание размятане на имуществени блага. В този смисъл, критерий за определянето на това, от което се е възползвал добросъвестният отчуждител по смисъла на чл. 57, ал. 2, изр. 2-ро ЗЗД е обогатяването, изразяващо се в увеличаване актива на имуществото, намаляване на пасива или спестяване на разходи (например, когато вещта е отчуждена възмездно, е налице увеличаване на имуществото с получената

срещу нея цена или друга престация; а ако вещта е изразходвана – спестяване на разходи). Поради това, не би могло да се приеме, че при дадено нещо на отпаднало основание и възмездното му отчуждаване от получател, който е добросъвестен, базата за остойностяване на заместващата престация (пари вместо вещь) трябва винаги да се съизмерва с пазарната цена на вещта към момента на отчуждаването, без да се отчитат конкретните за случая обстоятелства, причините, поради които полученото е без основание, вида отчуждителна сделка, страните и предмета на разменените престации.

С оглед дадения отговор на правния въпрос, по който е допуснато касационното обжалване, Върховният касационен съд, състав на Трето гражданско отделение, като обсъди поддържаните от жалбоподателката касационни основания и провери обжалваното решение с оглед изискванията на чл.290, ал. 2 ГПК, намира касационната жалба за основателна, предвид следното:

По делото е установено, че ищецът А. Д. А. е наследник по закон (син) на Н. Б. А., починала на 06.05.2010 г. С влязло в сила на 07.07.2009 г. решение от 12.05.2009 г., постановено по гр.д. № 15713/2008 г. по описа на СРС, е развален договорът за продажба на 1/2 ид.ч. от недвижим имот (апартамент в [населено място]) срещу задължение за издръжка и гледане, сключен през 1992 г. между прехвърлителката Н. А. и ответницата С. А. (нейна внучка от дъщерята В. Д. А.). Преди завеждане на иска по чл.87, ал.3 ЗЗД, с нот.акт № 69/14.02.2008 г. приобретателката А. е продала на майка си В. А. процесната идеална част от имота за сумата от 10 000 лв. Няколко години след смъртта на праводателката Н.А., ищецът е отправил (на 23.04.2014 г.) покана към С.А. за връщане на припадащата му се 1/4 ид.ч. от имота, или за заплащане на сумата от 30 000 лв., представляваща пазарната ѝ цена към датата на отчуждаването.

За да уважи предявеният иск по чл. 57, ал. 2, изр. 2-ро ЗЗД до размера на сумата 23 750 лева (за наследената от ищеца 1/4 ид.ч.), въззивният съд е посочил, че „това, от което се е възползвала” отчуждителката С.А. по смисъла на чл. 57, ал. 2 ЗЗД, е пазарната цена на вещта към момента на отчуждаването. Счел е, че получената по сделката цена от 10 000 лв. не може да се приеме за база за определяне на обезщетението, тъй като това е цената посочена в нотариалния акт, а тя е непротивопоставима на кредитора и не го обвързва. Правилата за разкриване на симулация и свързаните с нея процесуални забрани важат само за страните по сделката, не и за третите лица, какъвто е ищецът. При това положение, без по същество ищецът да е навеждал конкретни доводи за симулирана в нотариалния акт продажна цена, въззивният съд е приел, че волеизявленията на страните в тази част са симулативни. Възприет е този вариант от заключението на съдебно-техническата експертиза, при който базата за изчисляване на дължимото обезщетение е пазарната цена на имота към датата на отчуждаването му - сумата 95 000 лв. общо за целия имот. Стойността на отчуждената от А. в полза на майка ѝ 1/2 ид.ч. от имота е прието, че възлиза на сумата 47 500 лв., което обуславя извод за симулативност на посочената в нотариалния акт цена. Възраженията на ответницата, че в исковата молба не са навеждани доводи за нейна недобросъвестност при разпореждането с имота, че в случая се касае за сделка между роднини по права линия (майка и дъщеря), както и че другата 1/2 ид.ч. от имота е продадена три години по-рано (през 2005 г.) на дъщерята на ищеца от праводателката Н.А. за сумата 3 762.30 лв., т.е. очевидно не на пазарна цена, са счетени за неоснователни. Съдът е посочил, че и за продажбата през 2005 г. важат същите съображения за симулативност на вписаната в нотариалния акт цена. В заключение е направен извод, че да се отрече правото на кредитора за присъждане пазарната стойност на имота при невъзможност за реално връщане на вещта след отпадане на договорната връзка, означава „да се поощрява неизправната страна” и „да се дарява със спокойствието, че не е получила нищо по отчуждителната сделка и в този смисъл - не се е възползвала”.

Допълнително е изтъкнато, че добросъвестността на отчуждителя не зависи единствено от обстоятелството дали разпореждането с вещта е станало преди или след

поканата за връщането ѝ. Прието е, че ответницата още към момента на извършване на разпоредителната сделка „е знаела, че е в неизпълнение на договора за издръжка и гледане”, което според въззивния съд е релевантен факт за преценката на добросъвестността ѝ (по смисъла на чл.57, ал.2 ЗЗД) към този момент.

Предвид отговора на правния въпрос, по който е допуснато касационното обжалване, в нарушение на материалния закон въззивният съд е приел, че при дадено нещо на отпаднало основание и възмездното му отчуждаване от получателя преди поканата за връщане на даденото, получената по разпоредителната сделка престация (в случая - продажната цена от 10 000 лв.) е без значение, а остойностяването на заместващата натуралната реституция на вещта престация винаги трябва да се извършва към момента на отчуждаването и базата за обезщетението винаги е пазарната цена. Незаконосъобразно е счетено, че са ирелевантни конкретните за случая обстоятелства, причините, поради които полученото е без основание, вида отчуждителна сделка, страните и предмета на разменените престации.

Основателно, в този смисъл, е оплакването в касационната жалба, че в исковата молба изрично е посочено, че се претендира обезщетение при условията на чл. 57, ал. 2, изр. 2 -ро ЗЗД - от добросъвестен отчуждител, а съдът на практика е основал изводите си за размера на дължимото обезщетение като при сделка, сключена от недобросъвестно лице (чл. 57, ал.2, изр.1-во ЗЗД), присъждайки действителната пазарна равностойност на процесната 1/4 ид.ч. от имота. По делото няма нито твърдения на ищеца, нито ангажирани от него доказателства, че към момента на отчуждаването на придобития по договора за издръжка и гледане имот, ответницата е действала недобросъвестно – разпоредила се е с вещта, знаейки, че дължи връщането ѝ. Поради това, приетото от въззивния съд, че фактически недобросъвестност е налице, защото към датата на сключване на продажбената сделка С.А. „е знаела”, че е в неизпълнение на договора за издръжка и гледане, е произволен извод, непочиващ на изложените в исковата молба факти, обстоятелства и твърдения на ищеца, както и на установеното по делото.

На следващо място, необосновано и в нарушение на материалния закон съдът е приел, че онова, от което ответницата се е възползвала, е пазарната стойност на имота, който е получила по договора за издръжка и гледане и впоследствие е отчуждила с договора за продажба. Поначало, както се посочи и в отговора на правния въпрос, при възмездно отчуждаване на неоснователно получена вещ добросъвестното, по см. на чл.57, ал.2, изр.2-ро ЗЗД, лице се „възползва” не от нея, а от насрещната престация, освен ако поради неполагане на дължимата грижа от негова страна тази престация е явно неравностойна. В случая, ищецът не е въвел подобни доводи в исковата си молба, нито е заявил такива в хода на производството. Липсват и конкретно формулирани твърдения за симулативност на вписаната в нотариалния акт продажна цена. В нарушение на диспозитивното начало в процеса и за да обоснове извода си, че на ищеца се дължи обезщетение, съизмеримо с пазарната цена на получената по наследство 1/4 ид.ч. от процесния имот, съдът е приел, че е налице симулативност на изявленията на страните по отчуждителната сделка по отношение вписаната в акта цена от 10 000 лв., без ищецът да е твърдял такива обстоятелства. При възприетата база за определяне на компенсаторното обезщетение не са съобразени и конкретните за случая обстоятелства, че както договорът за издръжка и гледане, така и продажбената сделка са сключени между близки роднини – първият е между баба и внучка, а вторият е между майка и дъщеря. За сделките с недвижими имоти в този кръг лица пазарните цени обичайно не са определящ фактор. Изводът на съда, че действително получената цена по договора за продажба, сключен между ответницата и нейната майка, е по-висока и е съизмерима с пазарната стойност на продаваната вещ противоречи на събраните по делото доказателства и е необоснован. Базата за изчисляване на компенсаторното обезщетение, възприета от въззивния съд би била приложима, ако ищецът беше въвел доводи и ангажирал доказателства за

симулативност на престацията в този ѝ размер, респ. при недобросъвестност по смисъла на чл. 57, ал. 2 ЗЗД на ответницата, в който случай, съгласно правилото по чл. 57, ал. 2, изр. 1-во ЗЗД би се дължала действителната стойност на вещта. Неправилно съдът не е взел предвид и обстоятелството, че другата 1/2 ид.ч. от имота е придобита от малолетната дъщеря на ищеца от починалата наследодателка Н.А. в близък период до изследвания и на продажна цена, също съизмерима с данъчната оценка на апартамента, на каквато цена е сключена и сделката между С.А. и нейната майка; както и че за покупка на аналогичен имот през същия период ищецът е платил сумата от 13 000 лв., видно от представения по делото и неоспорен нот. акт №173/08.06.2005 г. по нот. д. № 618/2005 г.

Реституционната норма на чл. 55, ал. 1, предл. 3-то ЗЗД и компенсаторната норма на чл. 57, ал. 2 ЗЗД следва да се разглеждат във взаимовръзка и като едно цяло. Вложеният в тях от законодателя смисъл изисква при невъзможност за връщане на недвижимата вещ в натура на собственика ѝ, задълженото лице да плати обезщетение, което за конкретния случай да постига справедлив баланс и пропорционалност на засегнатия имуществен интерес.

10. Възраженията за привидност и за нищожност на договора за прехвърляне на собственост срещу предоставени издръжка и гледане поради привидност и липса на основание по чл. 26, ал. 2 ЗЗД се преклудират с изтичането на срока за отговор на исковата молба. В тежест на претендиращия нищожността е да докаже опорочаващия сделката факт – обстоятелството, че в действителност издръжка и грижи преди сключването на договора не са предоставени, съответно – обстоятелството, че при сключването на договора приобретателят е знаел за предстоящата смърт на прехвърлителя в близко бъдеще, така че по договора няма да се простира нищо или почти нищо.

Договорът за минали и бъдещи издръжка и гледане не може да бъде развален поради непредоставянето на издръжка и грижи преди неговото сключване.

Чл. 87, ал. 3 ЗЗД;

Чл. 26, ал. 2 ЗЗД.

Решение № 83 от 26.06.2019 г. по гр. д. № 2084/2018, III г. о., докладчик съдия Борислав Белазелков

Допуснато е касационното обжалване на въззивно решение, с което е уважен предявеният иск за разваляне на договор за прехвърляне на имот срещу задължение за издръжка и гледане по чл. 87, ал. 3 ЗЗД. Обжалването е допуснато поради значението на процесуалноправните въпроси кога се преклудират възраженията за нищожност на алеаторния договор поради липса на основание и привидност на съгласието за прехвърляне на имот срещу минали грижи; за разпределението на доказателствената тежест по тези възражения; както и кои обстоятелства са правно релевантни и съдът е длъжен да обсъди в мотивите на решението; също и по материалноправния въпрос за възможността алеаторният договор за минали и бъдещи грижи и издръжка да бъде развален поради неполагане на грижи и непредоставяне на издръжка преди сключването на договора.

По повдигнатите правни въпроси Върховният касационен съд намира, че договорът за издръжка и гледане е ненаименован. Съдържанието на насрещните права и задължения на прехвърлителя и приобретателя не са определени в закона. Тяхното съдържание се определя от постигнатото съгласие между страните, но във всички случаи договорът е възмезден, тъй като основанието за прехвърляне на собствеността е предоставянето на

издръжка и/или полагането на грижи. Обикновено този договор урежда бъдещи задължения на приобретателя, най-често до смъртта на прехвърлителя. В тези случаи договорът е алеаторен, тъй като отнапред не може да се знае, колко дълго ще живее прехвърлителят и от какви издръжка и грижи ще се нуждае. Такъв договор е лишен от основание, ако при сключването му приобретателят е знаел за предстоящата смърт на прехвърлителя в близко бъдеще, така че той няма да престои нищо или почти нищо. Договорът може да бъде и комутативен, когато прехвърлянето се извършва срещу вече предоставени издръжка и грижи. Възможно е също договорът да има смесен характер – една част от имота да се прехвърля срещу минали, а друга част срещу бъдещи издръжка и грижи. Когато частите са определени от страните, договорите всъщност са два – за едната прехвърлена част той е комутативен, а за другата – алеаторен. По-старата съдебна практика приемаше, че когато частите не са определени от страните, по иск за разваляне на договора съдът ги определя и при установяването на неизпълнение, разваля договора за тази част, за която е приел, че договорът е алеаторен и го отхвърля за онази част, за която е приел, че е комутативен.

Понастоящем установената съдебна практика приема, че когато частите не са определени от страните, договорът по общата им воля е единен, като преобладаващо значение има алеаторната част, поради което при неизпълнение на тази част се разваля целият договор.

Както всички сделки, договорът за издръжка и гледане може да бъде привиден. Той бива сключван привидно в комутативната част най-често в два случая: когато страните желаят договорът да изглежда възмезден и така да накърнят правата на наследниците със право на запазена част и когато приобретателят знае за близката смърт на прехвърлителя и въвежда привидно/неистинно основание, чието оборване е трудно.

Когато се претендират последиците на договора, прехвърлителят, съответно неговите наследници могат да се бранят с възражение за привидност, както и с възражение за нищожност поради липса на основание по чл. 26, ал. 2 ЗЗД (в първия случай за наследниците – без да е необходимо „начало на писмено доказателство”, тъй като сделката е насочена срещу тях). Тези възражения се преклудират с изтичането на срока за отговор на исковата молба и в тежест на претендиращия нищожността е да докаже опорочаващия сделката факт – обстоятелството, че в действителност издръжка и грижи преди сключването на договора не са предоставени. Разбира се, когато се претендира привидност на договора, насрещната страна винаги може да репликира, че симулацията прикрива дарение съгласно чл. 17 ЗЗД, като в нейна тежест е да докаже това, при ограниченията на чл. 165, ал. 2 ГПК.

Когато се оспорва договорът или неговото надлежно изпълнение, прехвърлителят, съответно наследниците му може да предявят иск за неговата нищожност като привиден или като сключен без основание. Тези иски може да бъдат съединени първоначално, но може да бъдат и последващо обективно съединени с по-рано предявения иск за разваляне на договора поради неизпълнение до приключване на първото заседание пред първоинстанционния съд, като в тежест на ищеца е да докаже опорочаващия сделката факт – обстоятелството, че в действителност издръжка и грижи преди сключването на договора не са предоставени.

Договорът за минали и бъдещи издръжка и гледане не може да бъде развален поради непредоставянето на издръжка и грижи преди неговото сключване, тъй като това е несъвместимо с изричното съгласие на страните да приемат това за негово основание. Привидността/неистинността на основанията води до нищожност на договора – в първия случай като привиден и във втория – като сключен без основание. Непредоставянето в действителност на издръжка и грижи преди сключването на договора може да има значение за неговото разваляне само доколкото значителността на неизпълнението или на ненадлежното изпълнение на задължението след сключването на договора се преценява от

съда с оглед на вече престиранияте издръжка и грижи по целия договор. В този смисъл едно неизпълнение или ненадлежно изпълнение може да бъде преценено като незначително на фона на продължителното надлежно изпълнение преди и след сключването на договора, докато същото неизпълнение или ненадлежно изпълнение може да бъде преценено като значително на фона на едно краткотрайно изпълнение само след сключването на договора. В този случай в тежест на приобретателя е да докаже какво е изпълнил по договора след неговото сключване, а в тежест на прехвърлителя, съответно на неговите наследници е да докажат, че преди сключването на договора в действителност не са предоставяни издръжка и грижи.

Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение, като разгледа жалбата и провери обжалваното решение с оглед изискванията на чл. 290, ал. 2 ГПК я намира основателна поради следните съображения:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел, че ищецът е ползвал прехвърленото жилище в кв. Люлин, а ответникът – това в кв. Овча купел, като ищецът е плащал и консумативните разходи за своето жилище в кв. Божурище, където прехвърлителката се е настанила през 2012 г. след като се е завърнала от работа в Гърция. На 08.09.2014 г. двете жилища с гаража към първото са прехвърлени на ответника (син на прехвърлителката) срещу положените грижи и предоставяната до този момент издръжка, както и срещу задължението такива да бъдат полагани и предоставяни за в бъдеще. Ищецът (другият син на прехвърлителката) претендира развалянето на договора, тъй като до месец февруари 2014 г. майката на страните е живяла при него и той я е подпомагал в издръжката ѝ, а по това време тя не се е нуждала от допълнителни грижи. Тя е ходила при брат му (ответника), за да помага при отглеждането на неговото дете, тъй като той е бил командирован в САЩ но не е живяла трайно в общо домакинство с него, тъй като е ходила при ответника и се е връщала. Иск за нищожността на договора поради липса на основание не е предявен и не е разгледан, но е установено обстоятелството, че прехвърлителката е починала няколко месеца след сключването на прехвърлителната сделка. По делото е установено, че до началото на 2014 г. прехвърлителката е живяла при ищеца, който е издържал цялото домакинство, в т.ч. майка си, през пролетта на 2014 г. тя е живяла при семейството на ответника, а през лятото е била в Угърчин и Голяновци. Не се установява по несъмнен начин след диагностицирането на болестта на прехвърлителката през месец август 2014 г. до смъртта ѝ на 21.10.2014 г. ответникът да е полагал всички необходими грижи и да е осигурявал цялостната издръжка на майка си, тъй като няма данни тя трайно да е пребивавала при него, Впечатленията на посочените от ответника свидетели за живота на прехвърлителката през този период са инцидентни и са показателни за кратковременен престой и отделни прояви на синовна грижа към болна майка, каквато са проявявали и двамата синове.

Правилно въззивният съд е приел, че е предявен иск за разваляне на сключения договор поради неизпълнение по причина, за която приобретателят отговаря. Също правилно съдът е приел, че договорът съдържа характеристиките на комутативен и алеаторен. Неправилно обаче съдът е приел, че неполагането на грижи и непредоставянето на издръжка преди сключването на такъв договор са основание за разваляните му поради неизпълнение.

В основанието на исковата молба ищецът твърди две групи факти: че преди сключването на договора ответникът не е предоставял издръжка нито е полагал грижи за майка си, а след сключването на договора поетото задължение за в бъдеще не е изпълнявано. Предявеният петитум в исковата молба се ограничава до искането за развалянето на договора.

В доклада по делото не са посочени изрично обстоятелствата, от които произтичат претендираните права и възражения. Съдът ги е посочил, като е препратил към съдържанието на исковата молба, препис от която е надлежно връчен на ответника и към

съдържанието на своевременно постъпилия отговор, с което е приел, че всички посочени факти в двата документа са правно релевантни. По т. 2 в доклада е прието, че предявеният иск е за разваляне на договора поради неизпълнение. Доказателствената тежест по т. 5 не е разпределена, тъй като е посочено, че в тежест на ищеца е да докаже неизпълнението от страна на длъжника, а в тежест на ответника е да докаже, че е изпълнил точно и в срок задълженията си. В първото заседание по делото съдът не е изпълнил служебните си задължения по чл. 145 ГПК, като не е изяснена фактическата страна на спора нито на страните е указано правното значение на твърдените от тях факти по делото. Във въззивната жалба ищецът изрично се позовава на необсъждането на доказателствата, че приобретателят не е предоставял издръжка и не е полагал грижи за майка си преди сключването на договора, когато тя е живяла в Божурище преди и след пребиваването ѝ в Угърчин, които обстоятелства съгласно доклада по делото първоинстанционният съд е включил в предмета на доказване, като е приел, че са правно релевантни, а в решението – че са неотнормирани към предмета на делото.

Въззивният съд е приел, че същите факти са правно релевантни и доказани, но неправилно е приел, че са основание за развалянето на договора поради неизпълнение.

След като ищецът претендира в хода на цялото производство правните последици от факта, че преди сключването на договора издръжка не е предоставяна и грижи не са полагани от приобретателя и съдът е приел, че тези факти са правно релевантни, с оглед обезпечаването на възможността двете страни да осъществят надлежно правото си на защита, по делото е следвало да бъде изяснено дали ищецът иска изрично прогласяване на нищожността на договора като привиден; и ако това е така да разгледа първо иска за нищожност и едва ако го отхвърли като неоснователен или прекрати производството по него, тъй като ищецът не го поддържа или се отказва от него – да разгледа иска за развалянето на договора поради неизпълнение.

Видно от изложеното обжалваното решение е недопустимо, поради което следва да бъде обезсилено, а делото – върнато за ново разглеждане от друг състав на първоинстанционния съд.

11. Когато държавното учреждение притежава качеството юридическа личност, то е правосубектно и е надлежен ответник по предявените срещу него искове. Когато правосубектното учреждение е поделение на по-висшестоящо държавно учреждение, предявеният срещу по-висшестоящото учреждение иск е недопустим, тъй като надлежният ответник е друг правен субект. Когато искът е предявен срещу неправосубектно държавно учреждение, последното е надлежен ответник, ако учреждението е процесуално правоспособно – неговият ръководител е разпоредител с бюджет (чл. 27, ал. 2 ГПК). И в този случай, ако искът е предявен срещу по-висшестоящото учреждение – също разпоредител с бюджет, но от по-висока степен, искът е недопустим.

В § 1, т. 2 ДР КТ е уредено изключение от посочените общи правила в трудовите правоотношения. В тези правоотношения надлежен ответник може да бъде и поделение на държавно учреждение, което не е правосубектно, нито е процесуално правоспособно съгласно чл. 27, ал. 2 ГПК, но е поделение или друга подобна неперсонифицирана структура, където се полага наемен труд. В такъв случай, искът на работника или служителя може да бъде предявен срещу "работодателя по § 1, т. 2 КТ", но същият иск би бил допустим и ако бъде предявен срещу правосубектния или процесуално правоспособния съгласно чл. 27, ал. 2 ГПК работодател.

Изложеното е в синхрон с разпоредбата на чл. 61, ал. 2 КТ, тъй като в този случай сключеният с по-горестоящия спрямо работодателя орган поражда трудово правоотношение с предприятието, в което е съответната длъжност, т. е. ако така

назначеният работник или служител извърши деликт, по чл. 49 ЗЗД за неговото поведение отговаря правосубектният или процесуално правоспособният работодател, а не по-висшестоящото учреждение, чийто ръководител е извършил назначението. По-висшестоящото учреждение би било надлежен ответник по иск по чл. 49 ЗЗД, ако учреждението, с което възниква трудовото правоотношение е "работодател по § 1, т. 2 КТ", който е процесуално правоспособен само във връзка с трудовите правоотношения.

Чл. 27, ал. 2 ГПК

Чл. 61, ал. 2 КТ

Пар. 1, т. 2 КТ

Чл. 49 от ЗЗД

Решение № 99 от 3.07.2019 г. по гр. д. № 1876/2018 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Василка Илиева

Касационното обжалване е допуснато с оглед проверка допустимостта на обжалваното въззивно решение по следния въпрос: "Притежава ли Министерство на вътрешните работи материалноправна и процесуална легитимация да отговаря по така предявените иски или следва отговорността да се носи от съответното структурно звено – самостоятелно юридическо лице, което се явява възложител на работата или от чиито действия или бездействия произтичат вредите?".

Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение, след като провери заявените с жалбата основания за отмяна на въззивното решение и при извършената проверка намира следното:

Предмет на производството е предявен от Е. Д. М. против МВР иск за обезщетение на неимуществени вреди от изявление, направено на 31.07.2014 г. от Директора на Главна дирекция "Национална полиция" – К. Т., излъчено по Фрог нюз, в което същият назовал ищеца с името "К. ", наричал го "бандит", твърдял, че ищецът бил покровителстван от бившия министър на МВР Ц. Ц. и бившия главен секретар на МВР К. Г.. Прието е, че искът намира правната си квалификация в разпоредбата на чл. 49 ЗЗД, доколкото се претендира обезщетение за вреди от неправомерни деяния на лица, на които ответникът е възложил да извършват определена работа и за чиито действия отговаря. Първоинстанционният Софийски градски съд е отхвърлил предявения иск, като е приел, че МВР не е материално-легитимирана страна да отговаря за настъпили вреди, тъй като не Министерството е възложител на работата, а възложител е Главна дирекция "Национална полиция", която е самостоятелно юридическо лице съгласно чл. 37, ал. 2 ЗМВР.

За да отмени частично първоинстанционното решение Софийски апелативен съд е приел, че МВР е материално-легитимираният ответник по предявения иск, а правилото на чл. 61, ал. 2 КТ е неприложимо по отношение служебното правоотношение, възникнало по ЗМВР. При преценка на разпоредбите на чл. 177, ал. 2 и чл. 218, ал. 1 ЗМВР, съдът е приел, че МВР действа като администрация на орган по назначаването и е страна по служебното правоотношение с Директора. При преценка на събраните доказателства Софийски апелативен съд е приел, че се доказват всички елементи от фактическия състав на гаранционно-обезпечителната отговорност по чл. 49 ЗЗД. Съобразил е данните от изслушаната пред първа инстанция съдебно-медицинска експертиза и е приел, че справедливият размер на обезщетението за неимуществени вреди е в размер на 500 лв.

По повдигнатия процесуалноправен въпрос Върховният касационен съд намира следното: Когато държавното учреждение притежава качеството юридическа личност, то е правосубектно и е надлежен ответник по предявените срещу него иски. Когато правосубектното учреждение е поделение на по-висшестоящо държавно учреждение,

предявеният срещу по-висшестоящото учреждение иск е недопустим, тъй като надлежният ответник е друг правен субект. Когато искът е предявен срещу неправосубектно държавно учреждение, последното е надлежен ответник, ако учреждението е процесуално правоспособно – неговият ръководител е разпоредител с бюджет (чл. 27, ал. 2 ГПК). И в този случай, ако искът е предявен срещу по-висшестоящото учреждение – също разпоредител с бюджет, но от по-висока степен, искът е недопустим.

В § 1, т. 2 ДР КТ е уредено изключение от посочените общи правила в трудовите правоотношения. В тези правоотношения надлежен ответник може да бъде и поделение на държавно учреждение, което не е правосубектно, нито е процесуално правоспособно съгласно чл. 27, ал. 2 ГПК, но е поделение или друга подобна неперсонифицирана структура, където се полага наемен труд. В такъв случай, искът на работника или служителя може да бъде предявен срещу "работодателя по § 1, т. 2 КТ", но същият иск би бил допустим и ако бъде предявен срещу правосубектния или процесуално правоспособния съгласно чл. 27, ал. 2 ГПК работодател.

Изложеното е в синхрон с разпоредбата на чл. 61, ал. 2 КТ, тъй като в този случай сключеният с по-горестоящия спрямо работодателя орган поражда трудово правоотношение с предприятието, в което е съответната длъжност, т. е. ако така назначеният работник или служител извърши деликт, по чл. 49 ЗЗД за неговото поведение отговаря правосубектният или процесуално правоспособният работодател, а не по-висшестоящото учреждение, чийто ръководител е извършил назначението. По-висшестоящото учреждение би било надлежен ответник по иск по чл. 49 ЗЗД, ако учреждението, с което възниква трудовото правоотношение е "работодател по § 1, т. 2 КТ", който е процесуално правоспособен само във връзка с трудовите правоотношения.

Проверката относно допустимостта на въззивното решение е обвързана от отговора на процесуалноправния въпрос. Въззивното решение е недопустимо, защото всички Главни дирекции съгласно чл. 37, ал. 2 ЗМВР са юридически лица и са отговорни за поведението на своите служители. Горестоящият орган би бил отговорен за поведението на служителите в долустоящия орган, ако той е работодател по смисъла на § 1, т. 2 КТ. Недопустимостта на атакуваното решение е порок, за който касационната инстанция следи служебно, като не е обвързана от касационните оплаквания, нито от становищата на страните.

С оглед гореизложеното обжалваният съдебен акт, постановен по съществото на спора, следва да бъде обезсилен на основание чл. 293, ал. 4, предл. 2 ГПК, а делото върнато на въззивния съд за ново разглеждане от друг състав.

12. Договор за управление по смисъла на чл. 328, ал. 2 КТ може да бъде сключен с директор на поделение на държавно ловно стопанство.

Договорът е за възлагане на управлението, ако директорът се е задължил в определения срок, срещу възнаграждение, да постигне на свой риск определен стопански резултат, като е без значение дали договорът се сключва с ново лице, или с такова, което е имало предходен договор за управление, дали приетата от работодателя бизнеспрограма е нова, сходна или идентична с предходна програма.

Чл. 328, ал. 2 КТ

Решение № 144 от 04.07.2019 г. по гр. д. № 4350/2018, IV г. о., докладчик съдия Борислав Белазелков

Допуснато е касационното обжалване на въззивно решение, с което са уважени искове за признаване незаконността на уволнението, за възстановяване на предишната

работа и обезщетение поради незаконно уволнение по чл. 344, ал. 1, т. 1, т. 2 и т. 3 КТ. Обжалването е допуснато поради значението на материалноправните въпроси: дали ли е сключен договор за управление по смисъла на чл. 328, ал. 2 КТ с директор на поделение на държавно ловно стопанство; съставлява ли приетият годишен финансов план на поделението бизнес задача със стопански цели и необходимо ли е новият директор да приеме нов годишен финансов план или да измени настоящия, за да прекрати трудовото правоотношение със служител на ръководна длъжност.

По повдигнатите материалноправни въпроси Върховният касационен съд намира, че държавното ловно/горско стопанство е държавно предприятие по чл. 62, ал. 3 ТЗ, което не е търговец, но извършва стопанска дейност (добив на дървесина, съответно лов на дивеч и др.), каквато извършват и неговите териториални поделения, които съгласно чл. 174, ал. 1, т. 1 и 6 ЗГ сключват от свое име, за своя сметка и на своя отговорност търговски и други договори в рамките на предоставените им от закона и от директора на държавното предприятие правомощия и са работодатели по смисъла на § 1, т. 1 ДР КТ. Съгласно чл. 173, ал. 2 и 3 ЗГ териториалните поделения се ръководят от директори, с които директорът на държавното предприятие сключва договори за управление с 5 годишен срок.

Договорът е за възлагане на управлението, ако директорът се е задължил в определения срок, срещу възнаграждение, да постигне на свой риск определен стопански резултат, като е без значение дали договорът се сключва с ново лице, или с такова, което е имало предходен договор за управление, дали приетата от работодателя бизнеспрограма е нова, сходна или идентична с предходна програма; по чие предложение е приета програмата и дали тя се съдържа в самия договор или в други документи, стига да е налице връзка между тях; както и дали преди или след възлагане на управлението са поставени за изпълнение същите или изцяло нови задачи, в сравнение с тези на предходния управител.

За законността на уволнението по чл. 328, ал. 2 КТ е необходимо работодателят да предприятие по смисъла на § 1, т. 2 ДР КТ; служителят, чийто трудов договор се прекратява, да е лице от ръководството на предприятието по смисъла на § 1, т. 3 ДР КТ и потестативното право на управляващия предприятието на работодателя да е упражнено в 9-месечен срок от започване изпълнението на новия договор за управление, който удовлетворява посочените по-горе критерии.

Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение, като разглежда жалбата и провери обжалваното решение с оглед изискванията на чл. 290, ал. 2 ГПК я намира основателна поради следните съображения:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел, че ищецът е работил при ответника по трудов договор като „Заместник директор” и считано от 01.11.2017 г. трудовото му правоотношение е прекратено със заповед № РД-05-556/31.10.2017 на основание чл. 328, ал. 2 КТ, поради сключен договор за управление № 2/11.04.2017 между ЮЦДП-Смолян и инж. Димитър Касапски, поел ръководството на ТП ДЛС „Чепино“. Заповедта е била връчена на ищеца на 18.12.2017 г., с нотариална покана. Въззивният съд е приел, че в договора за управление липсва текст, според който директорът поема задължение да осъществява някаква бизнес програма, респективно да достига някакви конкретни финансови или други параметри по време на изпълнение на договора за управление, като единствено в чл. 12, т. 9 има изискване да изготвя и представя в централното управление годишен финансов план на поделението, длъжностно разписание и годишен доклад за дейността на поделението и изготвения съгласно Закона за счетоводството финансов отчет. Изложени са съображения, че по принцип изпълнението на годишния финансов план би могло да се счете за поставена бизнес задача пред новия управител (директор) на предприятието в случай, че такова изпълнение му било възложено с параметри по приетия и действащ финансов план на ЮЦДПС, Смолян,

каквото възлагане обаче в случая в процесния договор за управление липсва. По делото няма данни новият директор да е изготвял свой финансов план във връзка с възложеното му управление, като не са ангажирани и доказателства, че на новия директор са поставени за изпълнение конкретни стопански задачи или да се е съгласил да поеме отговорността за изпълнение на вече утвърдения план. Въззивният съд е приел, че не е доказано и спазването на въведеното с чл. 12, т. 13 от договора за управление задължение на директора да съгласува с директора на Държавното предприятие освобождаването на заместник директора и главния счетоводител, макар това неизпълнение само по себе си не може да обоснове незаконност на обжалваното уволнение, но при липса на възложени с договора за управление конкретни бизнес задачи, води до извод, че уволнението извършено с обжалваната заповед е незаконно и като такова подлежи на отмяна. Като основателни са уважени и обусловените иски за възстановяване на ищеца на заеманата преди уволнението длъжност и за заплащане на обезщетение за оставане без работа.

Правилно въззивният съд е приел, че ищецът е работил при ответника по трудов договор като „Заместник директор” и трудовото му правоотношение е прекратено на основание чл. 328, ал. 2 КТ след като на директора на стопанството е възложено управлението от държавното предприятие. Също правилно съдът е приел, че в сключения договор за управление с новия директор няма изричен текст, според който директорът поема задължение да осъществява някаква бизнес програма, респективно да постигне някакви конкретни финансови или други параметри.

В нарушение на закона обаче съдът е приел, че на новия директор на стопанството не са възложени конкретни бизнес задачи. При липсата на друга уговорка, новият директор е ангажиран с постигането на икономическите показатели по приетия и действащ финансов план на държавното предприятие, като е без правно значение по чие предложение е приет финансовия план и дали той се съдържа в самия договор или в други документи.

Видно от изложеното обжалваното решение е постановено в нарушение на материалния закон, поради което следва да бъде отменено, а предявените иски – отхвърлени от касационната инстанция съгласно чл. 293, ал. 2 ГПК.

III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ

13. Действието на развалянето, респ. на прекратяването на договора за прехвърляне на вземания настъпва спрямо длъжника от момента, в който му е съобщено за това от цедента или от цесионера.

Чл. 87, ал. 1 ЗЗД; чл. 99 ЗЗД

Решение № 242 от 21.03.2019 по търг. д. № 3097/2017, I т.о., докладчик съдия Кристияна Генковска

За да постанови обжалваното решение, САС е счел, че касаторът е депозирал пред съда възражение по чл. 66, ал. 6 ЗБН срещу решение № ЗБН 66-331 от 15. 01. 2016 г. на лицата, осъществяващи правомощията на синдик на банката, с което е оставено без уважение възражението му срещу списъка на приетите от синдика вземания на кредиторите на банката в несъстоятелност досежно невключването в списъка на вземането за 810 000 лв., предмет на прекратен с обратна сила договор за цесия между цедента „БТК НЕТ“ЕООД и цесионер „Домтех Холдинг“АГ, с ред за удовлетворяване на вземането по чл. 94, ал. 1, т. 4 ЗБН в редакцията преди изменението с ДВ, бр. 62 от 2015 г., както и на

вземането за законна лихва за забава върху горната сума за времето от 22. 04. 2015 г. – датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност на банката до окончателното му изплащане, с поредност на удовлетворяване по чл. 94, ал. 1, т. 9 ЗБН. Не е било уважено искането на касатора за спиране на производството по делото предвид висящността на спорове по чл.439 ГПК между цесионера и длъжника и по чл.59, ал.3 ЗБН. Въззивната инстанция е намерила за спорни по делото въпросите относно възможността да бъде валидно прекратен/развален договор за цесия, за действието на подобно разваляне по отношение на длъжника – банката в несъстоятелност и за действието на прихващането, изявлението за което е направено от цесионера преди твърдяното осъществяване на факти с прекратяващ правната връзка по договора за цесия ефект. От фактическа страна е било установено, че за сключения договор за цесия длъжникът е бил надлежно уведомен с уведомление вх. № 12109/20. 11. 2014 г., изходящо от цедента „БТК НЕТ“ЕООД. След този момент за банката е съществувала забрана да изпълнява по отношение на цедента и задължение да осъществи дължимия резултат в полза на цесионера. Според апелативния съд договорът за цесия като всеки двустранен договор може да бъде развален, прекратяван или отменян по взаимно съгласие на страните или на основанията, посочени в закона, вкл. и при сбъдването на предвидено в сделка по общо съгласие на страните прекратително условие. В случая то е било свързано с упражнено съобразно договора право на цедента да го прекрати поради неизпълнение на задължения на физическо лице, страна по споразумението, за даване на обезпечения на цедента за цената. Въззивният съд е приел, че прекратяването на договора за цесия има действие по отношение на страните по договора от момента на осъществяването на уговорените условия. За да се обвърже валидно длъжникът, в случая банката, с прекратяването на договора за цесия и да бъде задължен същият да изпълни по отношение на стария кредитор /седента/, САС е счел, че следва длъжникът да бъде уведомен за прекратяването от страна на новия кредитор /цесионера/ - „Домтех Холдинг“АГ, а се доказва, че уведомлението изхожда от стария кредитор или от лице, което съобразно надлежно съобщената цесия, не е кредитор на длъжника и съответно за последния съществува забрана да изпълнява по отношение на това лице. При спор между цесионера и седента относно титулярството на вземането / в процесния казус има предявяване пред синдика на едно и също вземане и от цесионера, и от седента/ не следва да се поставя изискване пред длъжника да преценява на кого принадлежи вземането при разваляне/ прекратяване на цесията. При липса на съобщаване на длъжника за прекратяването на цесията, изходящо от цесионера, настъпването на прекратителното условие по отношение на цесията не обвързва банката-длъжник и за последната не съществува задължение за изплащане на средствата по депозитната сметка на „БТК НЕТ“ЕООД.

Освен това САС е приел, че преди да бъде извършено прекратяване на договора за цесия по отношение на прехвърленото с него вземане е настъпило погасяване. Съобразил е, че с уведомление от 26. 11. 2014 г. от цесионера до длъжника-банка е отправено изявление за прихващане. Въззивната инстанция е намерила, че с достигането на изявлението на цесионера за прихващане с насрещни задължения към банката правните последици на прихващането са настъпили, поради което следва да се приеме за осъществил се правопогасяващият ефект на визирания погасителен способ, в частност прехвърленото от седента на цесионера вземане по договор за банков влог в размер на 810 000 лв. е било погасено. В този случай длъжникът-банка по договора за влог не дължи изпълнение нито на стария, нито на новия кредитор и последиците от прекратяването на цесията засягат само страните по този договор. Според САС с прекратяването на договора за цесия не отпада с обратна сила извършеното от цесионера прихващане. Прекратителният ефект на прихващането би отпаднал, ако сделката, от която произтича активното вземане, това на страната, която извършва прихващането, бъде впоследствие унищожена или развалена от насрещната страна, или настъпят условията или срокът, но

само в случай на съвпадане на страните по сделката, източник на активното вземане, и страните по прихващането – лицето, извършващо прихващането, и насрещната страна. Процесната хипотеза е различна, тъй като банката-длъжник и кредитор на прихващания „Домтех Холдинг“ АГ не е страна по договора за цесия, от който последното дружество заедно с договора за влог на цедента извежда активното си вземане.

Допуснато е касационно обжалване на въззивното решение по въпроса: Необходимо ли е при цесия длъжникът да бъде уведомен за развалянето, респ. прекратяването на договора за цесия от цесионера, за да се породят последиците на развалянето спрямо първия?

По правния въпрос, по който е било допуснато касационно обжалване:

В обжалваното решение съставът на апелативния съд е приел, че за да породи действие прекратяването, респ. развалянето на цесията спрямо длъжника следва за това да му се съобщи от цесионера, т.е. от последния известен на длъжника кредитор. В цитираното от касатора влязло в сила Решение № 677/07.04.2014г. по в.т.д. № 427/2013г. на САС се дава отговор, че легитимирана да уведоми длъжника за развалянето на цесията е страната, в чиято полза е възникнало едностранното потестативно право да развали и ако това право е упражнено от цедента, то той е легитимиран да уведоми длъжника за развалянето.

Според настоящия състав на ВКС, за да се даде отговор на въпроса за действието на развалянето, респ. прекратяването на цесията по отношение на длъжника, следва да се съобрази следното:

С договора за цесия настъпва промяна в титуляра на едно вземане. Съгласението между цедента /стар кредитор/ и цесионера /нов кредитор/ е облигационно, води до преминаване на правото от едно лице към друго в отношенията между тях и по правило това е моментът на сключване на договора за прехвърляне на вземането. Длъжникът не е страна по последния, но последиците на този договор го засягат, тъй като с него се променя лицето, комуто трябва да изпълни задължението си. Длъжникът може и да не знае за изменението в субективния състав на облигационното си отношение с цедента. Отчитайки тези особености, законодателят обезпечава интересите на длъжника като предвижда изрично редица гаранции: чл.99, ал.3 ЗЗД – предишният кредитор е длъжен да съобщи на длъжника за прехвърлянето; чл.99, ал.4 ЗЗД – прехвърлянето има действие спрямо длъжника от деня, когато е било съобщено на последния от стария кредитор; по арг. от чл.103, ал.3 ЗЗД – длъжникът може да направи на цесионера всички възражения, които е могъл да направи на цедента и които произтичат от облигационното правоотношение с него и възраженията, произтичащи от други правоотношения между длъжник и цедент, които са възникнали до съобщението по чл.99, ал.3 ЗЗД.

От момента на съобщаването от цедента за станалата цесия длъжникът е уведомен както за наличието на договор за прехвърляне на вземането, така и за личността на новия кредитор. Следователно длъжникът се освобождава от отговорност, ако до получаване на съобщението по чл.99, ал.3 ЗЗД престои на стария кредитор, а след получаване на съобщението – на новия кредитор.

Към договора за прехвърляне на вземане намират приложение всички общи правила за сключване, изменение или прекратяване, респ. разваляне на договора. Той може да има съдържание, определено в рамките на договорната свобода на осн. чл.9 ЗЗД по волята на страните по него – цедент и цесионер. В него могат да бъдат посочени обстоятелства, при настъпването на които договорът да се счита за прекратен, респ. да са поети задължения, при неизпълнение на които изправната страна има право да развали договора за прехвърляне на вземания съобразно правилата на чл.87 и сл. ЗЗД. Тъй като съществуващата нормативна уредба не регламентира изрично последиците спрямо прехвърленото вземане при прекратяване или разваляне на цесията, същите могат да се уговорят в договора между стария и новия кредитор, а при липса на такава клауза,

приложение следва да намерят общите правила на облигационното право. При разваляне на договора за прехвърляне на вземане или при настъпване на предвидено в него прекратително условие, между цедента и цесионера с обратна сила на осн. чл.88, ал.1 ЗЗД, респ. чл.25, ал.2 ЗЗД отпада облигационната връзка, а прехвърленото вземане се възстановява в патримониума на цедента. Следователно отново се касае до промяна в титуляра на вземането, като с оглед принципа за относителното действие на договора, на осн. чл.21 ЗЗД и изложените по-горе съображения за защита интересите на длъжника при цесия, промяната в нея следва да му бъде съобщена, за да има действие спрямо него. До уведомяването на длъжника за развалянето, респ. прекратяването на договора за прехвърляне на вземането, надлежен кредитор за длъжника се явява цесионерът. Хипотезите на разваляне, респ. събдяване на прекратително условие с последиците на чл.88, ал.1 ЗЗД, респ. чл.25, ал.2 ЗЗД не са идентични на обратно цедиране на вземане, което вече е било придобито по реда на чл.99 ЗЗД. Спрямо тях липсва нормативно изискване последният известен на длъжника кредитор да съобщи за развалянето, респ. прекратяването на цесията. Поради което съобщението може да бъде направено както от цесионера, така и от цедента. Тъй като основанията за прекратяване, респ. за разваляне на цесията, произтичат от вътрешните отношения между стария и новия кредитор, в които длъжникът не участва, плащането от него след съобщаването за отпадане на цесията ще има погасителен ефект, ако е извършено при наличие на предпоставките по чл.75, ал.2 ЗЗД.

Предвид изложеното настоящият състав на ВКС дава следния отговор на поставения правен въпрос: Действието на развалянето, респ. на прекратяването на договора за прехвърляне на вземания настъпва спрямо длъжника от момента, в който му е съобщено за това от цедента или от цесионера.

По същество на касационната жалба:

Предвид дадения отговор на правния въпрос обжалваното въззивно решение се явява неправилно, тъй като САС неправилно е приложил чл.99, ал.3 и ал.4 ЗЗД по отношение действието на развалянето, респ. прекратяването на цесията спрямо длъжника.

С оглед доводите по касационната жалба и отговора ѝ страните не оспорват констатациите на въззивната инстанция, че е настъпило предвиденото в споразумение от 13.03.2015г. към договора за прехвърляне на вземания условие – неспазване на срока, в който едно трето лице следва да впише особен залог в полза на цедента, поради което за последния се е породило право според споразумението да отправи едностранно изявление до цесионера за отпадане с обратна сила на последиците от цесията и споразуменията към нея. На 04.08.2015г. изявлението на касатора е било получено от цесионера, а на 06.08.2015г. цедентът е уведомил и синдиците на „КТБ“ АД /н/ за прекратяването с обратна сила на цесията и възстановяването на прехвърленото вземане в патримониума на „БТК НЕГ“ АД. Същото вземане е било предявено от цедента в производството по несъстоятелност на банката.

Съобразно дадения отговор на правния въпрос банката-длъжник е била надлежно уведомена за отпадането с обратна сила на правните последици на цесията от цедента. По иск за изпълнение на цедираното вземане, предявен от цедента спрямо длъжника, който не е престирал и на цесионера, вътрешните отношения между стария и новия кредитор са релевантни за спора и подлежат на доказване. Поради което настоящият състав на ВКС съобразява настъпването на предвидените в договора за прехвърляне на вземанията и споразуменията условия за прекратяване на цесията. Извършеното преди събдяване на прекратителното условие от цесионера прихващане на цедираното вземане със съществуващи негови задължения към банката е релевантно за правата на цедента по отношение на цедираното вземане. При действителност на прихващането вземането се е погасило преди да настъпи прекратителното условие, поради което същото не може да се върне в патримониума на цедента и за последния не съществува възможност да търси

изпълнението му от длъжника. Наличието на висящ спор по чл.59, ал.3 ЗБН относно коментираното прихващане е следвало да бъде съобразено от синдиците на несъстоятелния длъжник, респ. от съда, сезиран с възражение по чл.66, ал.6 ЗБН, като предявените вземания на касатора са подлежали на включване в списъка по чл.67, ал.2 ЗБН под отлагателно условие, ако с влязло в сила съдебно решение бъде обявена недействителността спрямо кредиторите на несъстоятелността на прихващането, извършено с уведомление от 26. 11. 2014 г. Следователно възражението на касатора за висящ процес по т.д. № 4844/2015г. на СГС по иска на синдиците на „КТБ“ АД/н/ с правно осн. чл.59, ал.3 ЗБН има отношение не към допустимостта на исковото производство по чл.66, ал.6 ЗБН, а по съществуващото на последния спор и оттук - за правилността на съдебното решение по него. Предвид констатираното в определението по чл.288 ГПК от настоящия състав на ВКС влизане в сила на решението по т.д. № 4844/2015г. на СГС за обявяване за недействително на осн. чл.59, ал.3 ЗБН по отношение на кредиторите на несъстоятелността на „КТБ“ АД /н/ на направено от цесионера „Домтех Холдинг“ АГ прихващане на цедираното от „БТК НЕТ“ АД вземане със задължения на цесионера по отношение на банката в несъстоятелност, същото решение трябва да бъде зачетено при произнасяне по настоящия спор. Спрямо касатора като кредитор на несъстоятелния длъжник следва да се счита за ненастъпил погасителният ефект на прихващането – цедираното вземане към момента на развалянето, респ. прекратяването на цесията, е било част от имуществото на цесионера. Поради което с обратна сила се връща в патримониума на влогодателя „БТК НЕТ“ АД и подлежи на удовлетворяване като безусловно в производството по несъстоятелност на банката-влогоприемател с ред по чл.94, ал.1, т.4 ЗБН /редакция до изменението с ДВ, бр. 62 от 2015 г., която е относима към процесните отношения /, като вземане на вложител, което не е покрито от системата за гарантиране на влогове, а по отношение на предявеното с молба от 19.06.2015г. вземане за законна лихва върху главницата от 810 000лв. от откриване на производството по несъстоятелност до окончателното ѝ изплащане - с ред по чл.94, ал.1, т.9 ЗБН.

Съгласно §1, т.4 от ДР на ЗБН „вложител“ е лице, което има право съгласно приложимите законови и договорни условия да получи паричните средства по банкова сметка или кредитните салда, произтичащи от временните положения в резултат на обичайни банкови сделки.

Безспорно е, че доколкото процесното вземане произтича от сключен договор за платежни услуги, като типична банкова сделка, същото представлява вземане по смисъла на чл.94, ал.1 т.4 от ЗБН, чийто характер не се променя, вследствие осъществяването му прехвърляне и последващо прекратяване на договора за цесия, имащо за последица връщането му в патримониума на цедента, поради което следва да се приеме, че касаторът е останал страна в правоотношенията си по договора с банката и не е губил качеството си на вложител по смисъла на § 1, т.4 от ДР на ЗБН.

Предвид горното обжалваното решение, вкл. и в частта на определената държавна такса следва да се отмени и да се постанови друго в изложения смисъл.

14. Уговореното между страните връщане на предоставена в заем (кредит) сума на погасителни вноски не превръща този договор в такъв за периодични платёжи, а представлява уговорка за изпълнение на задължението на части.

Чл. 66 ЗЗД; чл. 110 ЗЗД; чл. 111, б. „в“ ЗЗД

Решение № 38 от 26.03.2019 по търг. д. № 1157/2018, II т.о., докладчик съдия Камелия Ефремова

За да отмени решението на Софийски градски съд в обжалваната негова част и да уважи предявените от „Бокар Монд“ ООД (в несъстоятелност) отрицателни установителни искиове с правно основание чл. 694 ТЗ, въззивният съд е приел, че процесните вземания на „Сибанк“ ЕАД към ищеца, в качеството му на солидарен длъжник по договор за кредит № 922/29.11.2007 г., включени в списъка на приетите вземания в производството по несъстоятелност на същия съгласно определение от 14.04.2015 г. по т. д. № 3271/2012 г. на СГС, са погасени по давност и поради това не подлежат на принудително удовлетворяване. Според решаващия състав, вземанията за лихви за период 3 години преди датата на предявяването им в производството по несъстоятелност по реда на чл. 685 ТЗ, т. е. преди 27.08.2011 г., са погасени на самостоятелно основание, съответно вземанията за възнаградителни лихви (за сумата 226 593.76 лв. – договорна лихва за периода 21.12.2009 г. - 20.11.2010 г.) са погасени на основание чл. 111, б. „в“ ЗЗД, а вземанията за обезщетителни лихви (за сумата 1 287 623.20 лв. – наказателна лихва за периода 21.12.2009 г. - 31.07.2011 г. и за сумата 45 074.33 лв. – законна лихва за периода 01.08.2011 г. - 26.08.2011 г.) – на основание чл. 111, б. „б“ ЗЗД. За всички останали вземания за лихви (за сумата 1 746 656.27 лв. – законна лихва за периода 27.08.2011 г. - 11.08.2014 г., за сумата 23 185.82 лв. – законна лихва за периода 12.08.2014 г. - 27.08.2014 г. и за законната лихва върху главницата, считано от 27.08.2014 г. – датата на предявяване на вземанията – до окончателното ѝ изплащане) е прието, че са погасени на основание чл. 119 ЗЗД поради погасяването на вземането за главница.

Въззивният съд е счел, че по отношение на вземането за главница също е приложима кратката 3-годишна давност по чл. 111, б. „в“ ЗЗД. Преценил е, че с оглед уговорката в процесния договор за издължаване на кредита на погасителни анюитетни вноски в случая се касае за „периодични плащания“ по смисъла на Тълкувателно решение № 3 от 18.05.2012 г. на ОСГТК. Поради това и тъй като от падежа на всяка от погасителните вноски до датата на предявяване на вземането по реда на чл. 685 ТЗ (27.08.2014 г.) са изтекли повече от 3 години, вземането за главница е погасено изцяло.

Настоящият състав намира, че обжалваното решение е неправилно.

Изразеното от въззивния съд становище по въпроса за погасителната давност за главницата по договор за кредит е в противоречие със закона и съдебната практика. В множество постановени по реда на чл. 290 ГПК решения на Върховен касационен съд, част от които са цитирани в определението по чл. 288 ГПК, е прието, че уговореното между страните връщане на предоставена в заем (кредит) сума на погасителни вноски не превръща този договор в такъв за периодични плащания, а представлява уговорка за изпълнение на задължението на части. Това становище съответства изцяло и на дадените с Тълкувателно решение № 3 от 18.05.2012 г. на ОСГТК на ВКС задължителни разяснения относно съдържанието на понятието „периодични плащания“ по смисъла на чл. 111, б. „в“ ЗЗД. С оглед мотивите на тълкувателния акт и разгледаните в него примери за периодични плащания (вземанията на топлофикационни, електроснабдителни и водоснабдителни дружества, както и на доставчици на комуникационни услуги) се налага извода, че макар да са породени от един и същ факт, периодичните задължения са относително самостоятелни и че периодичността е характерна за престациите и на двете страни по договора (в посочените в тълкувателното решение примери повтарящото се задължение на едната страна е за доставка на стоки и услуги през съответния период, а на другата страна – за заплащането на конкретно получените през този период стоки и услуги). По отношение на договора за кредит това изискване не е налице, тъй като нито задължението на банката-кредитор за предоставяне на уговорената сума, нито задължението на длъжника за връщането ѝ, е повтарящо се. Връщането на предоставената за ползване сума на погасителни вноски представлява по своята същност изпълнение на основното задължение на длъжника на части (чл. 66 ЗЗД). Ето защо, приложима по отношение на това задължение е общата 5-годишна давност по чл. 110 ЗЗД, изчислена от датата на

уговорения краен срок за погасяване на кредита, а не кратката 3-годишна давност по чл. 111, б. „в“ ЗЗД, изчислена от датата на падежа на отделните погасителни вноски.

С оглед уговорения в чл. 5.1. от процесния договор краен срок за издължаване на кредита – 20.11.2010 г., към датата на подаване на молбата по чл. 685 ТЗ – 27.08.2014 г., общата 5-годишна давност по чл. 110 ЗЗД не е изтекла. Следователно, вземането на „Сибанк“ АД за невърнатата част от главницата по този договор не е погасено по давност, съответно не са погасени на основание чл. 119 ЗЗД и вземанията за лихви, за които не е изтекла 3-годишната давност по чл. 111, б. „в“ ЗЗД. Като е приел обратното, въззивният е постановил неправилен акт. Ето защо, в допуснатата му до касационен контрол част същият следва да бъде отменен, а предявените от Б. М.“ О. (в несъстоятелност) срещу „Сибанк“ ЕАД (чиито универсален правопреемник поради вливане е касаторът „Обединена Българска Банка“ АД) искове по чл. 694, ал. 1 ТЗ, предмет на касационното производство, следва да бъдат отхвърлени.

15. Предсрочната изискуемост има действие от момента на получаване от длъжника на волеизявлението на кредитора, ако към този момент са настъпили обективните факти, обуславящи настъпването ѝ.

В случай, че кредитът е обявен за предсрочно изискуем, но уведомлението на банката не е достигнало до длъжника, няма пречка уведомяването да настъпи, ако в друг, връчен на длъжника документ обявяването по чл. 60 ал. 2 ЗКИ е възпроизведено. Този документ може да бъде преписът от исковата молба, но възможността не се изчерпва с него.

Уведомяването на длъжника за настъпване на предсрочна изискуемост на вземането по договор за банков кредит може да бъде инкорпорирано в покана за доброволно изпълнение до него или в уведомлението по чл. 99 ал. 3 ЗЗД, стига волеизявлението на кредитора (банката) да е възпроизведено недвусмислено и конкретно спрямо вземането и задълженото лице.

Чл. 60, ал. 2 ЗКИ;

Чл. 71 ЗЗД; чл. 99 ЗЗД; чл. 147 ЗЗД;

Чл. 422 ГПК; чл. 417 ГПК; чл. 428 ГПК

Решение № 6 от 04.04.2019 по търг. д. № 917/2018, I т.о., докладчик съдия Дария Проданова

Касационен контрол е допуснат за произнасяне по въпроса: Надлежното уведомяване от страна на кредитора за настъпване на предсрочна изискуемост на вземането по договор за банков кредит може ли да бъде инкорпорирано в покана за доброволно изпълнение до длъжника и поръчителя или в уведомлението по чл. 99 ал. 3 ЗЗД?

Като взе предвид становищата на страните и на основание чл. 290 ал. 2 ГПК извърши проверка на заявените основания за касиране на въззивния акт, ВКС-Търговска колегия, състав на I т.о. приема следното:

Предявени са от „ОТП Факторинг България“ ЕАД срещу Д. М. Д. и К. В. М. искове с правно основание чл. 79 ал. 1 ЗЗД вр. чл. 430 ТЗ за сумата 28301.32 лв. и с правно основание чл. 86 ал. 1 ЗЗД за сумата 8299.81 лв. – договорна лихва за периода 31.03.2013 – 31.03.2016 год.

Главницата от 28301.32 лв. произтича от просрочено задължение по договор за кредит за 30000 лв., сключен между „Банка ДСК“ ЕАД и Д. Д. и обезпечен с договор за поръчителство. Поръчител е К. М.. Позицията се на настъпила на 13.05.2011 год. автоматична предсрочна изискуемост на кредита, на 26.09.2011 год. кредитодателят е

инициирал заповедно производство. По реда на чл.417 ГПК банката се е снабдила на 27.09.2011 год. със заповед за изпълнение и изпълнителен лист. След издаването им, на 12.06.2012 год. тя е цедирала на „ОТП Факторинг България“ЕАД вземанията си срещу кредитополучателя и поръчителя, ведно с привилегиите и обезпеченията. Цесията е редовно съобщена на длъжника и поръчителя, съответно на 05.07.2012 год. и на 03.07.2012 год.

Няма спор, че заповедта по чл.417 ГПК е била връчена на кредитополучателя и поръчителя и те са депозирали възражение по чл.414 ГПК. Исково производство по чл.422 ал.1 ГПК е било инициирано, но не се е развило, поради нередовности на исковата молба, които не са били отстранени. Производството е било прекратено и издадените в полза на цедента „Банка ДСК“ЕАД заповед за изпълнение и изпълнителен лист са били обезсилени с влязло в сила на 25.01.2016 год. определение по т.д.№ 711/2015 год. на ВнОС.

На 01.04.2016 год. цесионерът „ОТП Факторинг България“ЕАД е предявил срещу длъжника и поръчителя осъдителни иски, произтичащи от неизпълнение на договора за кредит и договора за поръчителство.

Последователно подържаната теза на поръчителката-касатор К. М. е, че искът на „ОТП Факторинг България“ЕАД срещу нея е недопустим или евентуално неоснователен с оглед правата ѝ, произтичащи от 6-месечния срок по чл.147 ал.1 ЗЗД. В отговора по чл.131 ГПК тя е посочила, че към датата на ИМ този срок не е започнал да тече, предвид на липсата на обявяване на кредита за предсрочно изискуем, което е в противоречие с позоваването на чл.147 ал.1 ЗЗД. По късно аргументите в защитната и теза са приведени в съответствие с твърдението за преклудирание на иска срещу поръчителя. В касационната жалба М. поддържа тезата, че срокът е започнал да тече, считано от връчване на поканите за доброволно изпълнение по делото, образувано от ЧСИ на основание издадените в полза на „Банка ДСК“ЕАД заповед за изпълнение и изпълнителен лист, които по-късно са били обезсилени. Поканите за доброволно изпълнение са връчени на М. и Д. съответно на 13.01.2015 год. и на 25.02.2015 год. От тук черпи аргумент, че предявеният срещу нея на 01.04.2016 год. главен иск е преклудирал. Това обуславя и недължимостта на обезщетението за забава по акцесорния иск.

Първоинстанционният съд е приел, че 6-месечният срок е започнал да тече, считано от 13.01.2015 год. – датата на връчване на К. М. на поканата за доброволно изпълнение, ведно със заповедта по чл.417 ГПК срещу която тя по-късно е подала възражение. Срокът по чл.147 ал.1 ЗЗД е изтекъл на 13.07.2015 год., поради което искът срещу поръчителя е неоснователен. Осъден е Д. Д. да заплати главница в размер на 28301.32 лв. Отхвърлен е исковата претенция срещу него за заплащане на договорна лихва.

Въззивното производство е било образувано по жалбата на „ОТП Факторинг България“ЕАД срещу тази част от посоченото по-горе решение на Варненския окръжен съд с която искът срещу Д. М. Д. е бил отхвърлен, както и в частта с която е бил отхвърлен искът срещу К. М.. В частта с която главният иск на „ОТП Факторинг България“ЕАД срещу Д. Д. е бил уважен, решението на Варненския окръжен съд е влязло в сила като необжалвано.

За да ангажира отговорността на поръчителя М., съставът на ВнаС е приел, че уведомяването на длъжника, че кредитът е станал предсрочно изискуем е настъпило към датата на връчване на препис от искова молба по това дело, поради което не е изтекъл 6-месечният преклузивен срок по чл.147 ал.1 ЗЗД. Мотивирал се е с това, че преди издаването на заповедта за изпълнение, уведомление за настъпване на предсрочна изискуемост не е било връчвано на длъжника. Не му е бил връчван и препис от исковата молба по чл.422 ал.1 ГПК, поради прекратяване на производството в началната му фаза. Присъдил е сумата по главницата, ведно със законната лихва. Потвърдил е отхвърлителното решение на ДОС в частта за договорната лихва.

По поставения правен въпрос.

Съдът е сезиран с осъдителен иск за цялото вземане. Позоваването на настъпилата предсрочна изискуемост е с оглед началото на срока по чл.147 ал.1 ЗЗД спрямо К. М., като структурата на вземането (падежирани/непадежирани вноски) би имал значение за размера, доколкото крайният срок по погасителния план е 08.03.2018 год., ако би била възприето разбирането на ВнаС.

Както вече бе посочено, осъдителният иск срещу длъжника и поръчителя е предявен на 01.04.2016 год. и от значение е дали двете кумулативни предпоставки – настъпването на обективните факти, обуславящи предсрочната изискуемост на кредита и уведомяването на длъжника за нея, предхождат с повече от 6 месеца посочената дата.

Както многократно е имал случай да посочи ВКС, предсрочната изискуемост има действие от момента на получаване от длъжника на волеизявлението на кредитора, ако към този момент са настъпили обективните факти, обуславящи настъпването и - Решение № 139 от 05.11.2014 год. по т.д.№ 57/2012 год. на I т.о. на ВКС, Решение № 114 от 07.09.2016 год. по т.д.№ 362/2015 год. на II т.о. на ВКС и Решение № 198 от 18.01.2019 год. по т.д.№ 193/2018 год. на I т.о. Волеизявлението може да е обективизирано не само в нарочно писмо/уведомление, нотариална покана или в исковата молба. Съдебната практика е последователна досежно липсата на строги изисквания към документа в който обявяването по чл.60 ал.2 ЗКИ се съдържа т.е. дали уведомлението до длъжника изхожда пряко от банката-кредитор или то е възпроизведено от трето лице. Настоящият съдебен състав приема, че в случай, че кредитът е обявен за предсрочно изискуем, но уведомлението на банката не е достигнало до длъжника, няма пречка уведомяването да настъпи, ако в друг, връчен на длъжника документ обявяването по чл.60 ал.2 ЗКИ е възпроизведено. Този документ може да бъде преписът от исковата молба, но възможността не се изчерпва с него. Поради това и отговорът на правния въпрос е, че уведомяването на длъжника за настъпване на предсрочна изискуемост на вземането по договор за банков кредит може да бъде инкорпорирано в покана за доброволно изпълнение до него или в уведомлението по чл.99 ал.3 ЗЗД, стига волеизявлението на кредитора (банката) да е възпроизведено недвусмислено и конкретно спрямо вземането и задълженото лице.

Преценката дали документът на който се позовава страната съдържа недвусмислено и конкретно волеизявление за обявяване на кредита за предсрочно изискуем е въпрос по същество, който може да бъде различен в рамките на всеки отделен спор.

Ще следва да се отбележи и това, че ако в предхождащ заявлението в заповедното производство момент обявяване по чл.60 ал.2 ЗКИ е било извършено и едва в рамките на заповедното производство то е достигнало до длъжника, без значение би било, че исковото производство по чл.422 ал.1 ГПК е прекратено и заповедта за изпълнение и изпълнителния лист – обезсилени. Фактът на обявяването на кредита за предсрочно изискуем, достигането на волеизявлението до длъжника и моментът в който е станало това, биха запазили правното си значение за срока по чл.147 ал.1 предл.1 ЗЗД, защото последиците от обезсилването на заповедта за изпълнение и изпълнителния лист касаят отпадане на действията по събирането на вземането, но не заличават с обратна сила действията по обявяване на кредита за предсрочно изискуем и уведомяването на длъжника за това обстоятелство. В конкретния случай, банката-кредитор не е отправила прехождато заявлението по чл.411 ал.1 ГПК изявление по чл.60 ал.2 ЗКИ, изхождайки от разбирането, че то е настъпило автоматично съгласно чл.19.2 от Общите условия, поради неплащане на погасителните вноски. Изявлението, че счита кредитът за предсрочно изискуем, банката е инкорпорирала в п.14 „Допълнителни изявления и допълнителна информация” на самото заявление по чл.411 ал.1 ГПК (л.75). Т.е. няма спор, че волеизявлението е направено. Датата на депозиране на заявлението в РС-Девня е 26.09.2011 год. и това е релевантната дата на волеизявлението по чл.60 ал.2 ЗКИ. Спорен е

моментът на достигането му до длъжника, което от своя страна е от значение за възможността кредиторът да предяви цялото си вземане срещу него и оттам – началото на срока по чл.147 ал.1 ЗЗД, касаещ поръчителя по кредита – Решение № 83/26.05.2017 год. по т.д.№ 50394/2016 год. на IV г.о. на ВКС. Способът по който изявлението може да достигне до длъжника (доколкото препис от заявлението по чл.411 ал.1 ГПК не се връчва) може да бъде различен и съобразно отговора на правния въпрос посочен по-горе, той може да бъде опосредствен чрез друг документ и/или чрез друг правен субект, който да го възпроизведе. Дали волеизявлението на първоначалния кредитор „Банка ДСК“ЕАД, чрез последващия кредитор-цесионер „ОТП Факторинг България“ЕАД е достигнало до длъжника в резултат на връчването на преписа от исковата молба по настоящето дело или то е достигнало в предходен момент и кога е станало това е въпрос по същество.

По същество.

Както неколkokратно бе посочено, безспорно по делото е, че „Банка ДСК“ЕАД не е предприемала предхождащи заявления по чл.411 ал.1 ГПК действия по обявяването на кредита за предсрочно изискуем, считайки, че предсрочната изискуемост е настъпила автоматично. Волеизявлението на „Банка ДСК“ЕАД, че счита кредита за предсрочно изискуем е материализирано в самото заявление по чл.411 ал.1 ГПК и носи дата 26.09.2011 год. Релевантен за спора между кредитора „ОТП Факторинг България“ЕАД и поръчителя К. М. е въпроса дали през периода 26.09.2011 – 01.10.2015 год. (6 месеца преди предявяването на иска) вземането срещу длъжника е станало изискуемо и ликвидно и в какъв размер – за целия предсрочно изискуем кредит или само за падежираните вноски, доколкото срокът по кредита е 18.03.2018 год. т.е. след датата на исковата молба по осъдителния иск.

Настоящият съдебен състав не споделя разбирането на Варненския апелативен съд, че уведомяването на длъжника Д. Д. и поръчителя К. М. за настъпилата предсрочна изискуемост на кредита е станало с връчването на преписа от исковата молба по настоящето дело. Както вече бе посочено, волеизявлението на банката-кредитор носи дата 26.01.2011 год. След тази дата, на 12.06.2012 год. е сключен договорът за цесия, като видно от съдържанието му, „Банка ДСК“ЕАД е прехвърлила цялото вземане, считайки го за предсрочно изискуемо. От представеното по делото пълномощно (л.50) е видно, че цедентът „Банка ДСК“ЕАД изрично е упълномощил цесионера „ОТП Факторинг България“ЕАД да уведоми от негово име длъжника и поръчителя за цесията, както и да подпише съобщенията по чл.99 ал.3 ЗЗД. Цесионерът е сторил това, като няма спор, че съобщението е връчено на длъжника на 05.07.2012 год., а на поръчителя на 03.07.2012 год. Съобщенията по чл.99 ал.3 ЗЗД (л.51 и л.53) са детайлни, посочено е придобиването на вземането в неговата цялост като освен общата дължима сума от 35799.78 лв., в четири отделни пункта са посочени съставните части на вземането - цялата главница, възнаградителната лихва, законовата лихва и разноските. Т.е. съдържанието на съобщенията по чл.99 ал.3 ЗЗД възпроизвежда волеизявлението на банката-цедент за обявяване на кредита за предсрочно изискуем. От това следва, че най-ранната дата на достигане до длъжника на волята на банката да обяви кредита за предсрочно изискуем е датата на връчване на съобщението по чл.99 ал.3 ЗЗД. Поканата за доброволно изпълнение на която се е позовал ДООС е връчена значително по-късно - на 13.01.2015 год. (въз основа на изпълнителния лист издаден в заповедното производство, който по-късно е бил обезсилен). Но дори да се приеме за релевантна тази по-късна дата, която не е оспорена от длъжника, доколкото същият не е обжалвал първоинстанционния акт с който е ангажирана отговорността му, то и в този случай към 01.04.2016 год. (датата на предявяването на иска), срокът по чл.147 ал.1 ЗЗД на който се позовава К. М. е бил изтекъл.

16. При извършване на анализ на цялостното икономическо състояние на длъжника с цел да бъде определена началната дата на неплатежоспособността следва да се преценят всички установени в процеса изискуеми парични задължения, посочени в чл.608, ал.1 ТЗ, независимо дали те са намерили отражение в счетоводните книги на длъжника за изследвания период, а така също съдът е длъжен да съобрази структурата на активите, като от значение за коефициентите на ликвидност е дали краткотрайните активи са реално реализируеми, ликвидни, дали са към свързани лица, респ. дали вземанията са събираеми или не.

чл. 608 ТЗ; чл. 631 ТЗ

Решение № 18 от 10.05.2019 по търг. д. № 1845/2018, I т.о., докладчик съдия Кристияна Генковска

В обжалваното въззивно решение е прието, че за определяне началната дата на неплатежоспособност на дружеството-длъжник „Д. стой-94“Е. по молбата с правно осн. чл.625 ТЗ на кредитора „ПИБ“АД, от значение, според единия вариант на заключението на ССЕ, са данните за високи нива на ликвидност и автономност в периода 2012г.-2016г., а по-ниските стойности на коефициентите през 2015г. не са трайно явление. В посочения период дружеството-длъжник е разполагало с ликвидни средства за покриване на краткосрочни задължения, и в частност - към 31.12.2016г. общата сума на активите на длъжника надвишава тази на пасивите. САС е счел, че едва към датата на обявяване на кредита, предоставен от касатора, за предсрочно изискуем, и осчетоводяването му от кредитора– 13.01.2017г., имуществото на ответното дружество е станало недостатъчно за покриване на паричните му задължения.

Допуснато е касационно обжалване по въпроса: При извършване на анализ на цялостното финансово и икономическо състояние на търговеца с цел да бъде определена началната дата на неплатежоспособност, следва ли съдът да вземе предвид неосчетоводените от длъжника задължения към кредитори и да съобрази структурата на активите на длъжника ?

Становището на състава на ВКС по така поставения правен въпрос произтича от следното:

В Решение № 71/30.04.2015г. по т.д. № 4254/2013г. на ВКС, I т.о. е прието, че неплатежоспособността като основание за откриване на производство по несъстоятелност по ТЗ е обективно икономическо състояние и се изразява според чл.608, ал.1 ТЗ в невъзможност търговеца да изпълни определени от закона изискуеми парични задължения. Преценката за способността на предприятието да погаси изискуемите си парични задължения следва да се направи посредством анализ на активите, чрез които едно действащо предприятие поема плащанията си. Принципът е, че дълготрайните активи /т.нар. постоянен капитал/, не служат за извършване на плащанията на краткосрочните /текущите задължения, тъй като предвид предназначението им, без тях предприятието не би могло да осъществява своята дейност, поради което, ако ги осребри, би преустановило работа. От това правило може да има изключение в случаите на преобразуване/преструктуриране на дейността на предприятието, тежестта на доказването, за което е на длъжника. Краткотрайните /текущите/ активи на предприятието /т. нар. оборотен капитал/, за разлика от дълготрайните активи, които се използват за повече от един отчетен период /1 год./, участват еднократно в производствения процес, при което за длъжника са налице текущи постъпления, които именно са източник на средствата за погасяване /плащане/ на краткосрочните, съответно текущите задължения

при едно действащо предприятие. Предвид което следва да се извърши анализ дали предприятието има достатъчно налични краткотрайни активи, с които да посрещне краткосрочните / текущи задължения, на база реалната ликвидност от икономическа гледна точка на тези активи - възможността им да се преобразуват за кратък период от време в парични средства на цена, близка до справедливата пазарна стойност. По правило коефициентът на обща ликвидност се явява основен показател за състоянието на неплатежоспособност при действителна ликвидност на всички елементи от краткотрайните активи, участващи при формирането му. Липсва ликвидност, когато няма търсене на пазара на конкретните материални запаси или краткосрочни инвестиции, съответно е налице несъбираемост или обезценка на краткосрочните вземания, като от значение за установяването им са коефициентите на обращаемост на съответния актив. В тази хипотеза водещ ще е този от другите показатели за ликвидност /бърза, незабавна, абсолютна/, при изчисляването на който включените активи, могат реално да бъдат трансформирани в парични средства и състоянието на неплатежоспособност следва да се приеме за установено, ако с тези активи предприятието не може да посрещне краткосрочните, съответно текущите си задължения. Когато коефициентът на обща ликвидност е съответен на базовия за отрасъла, но стойността на коефициент на бърза, незабавна или абсолютна ликвидност е под стойността, характерна за отрасъла, следва да се установи конкретната причина за това.

С Решение № 164/30.11.2013г. по т.д. № 284/2016г. на ВКС, II т.о. и Решение № 179/30.10.2017г. по т.д. № 1048/2017г. на ВКС, I т.о. е споделено разрешението, дадено в Решение № 32/17.06.2013г. по т.д. № 685/2012г. на ВКС, че за преценка на състоянието на неплатежоспособност от значение е и реализируемостта на актива, неговата ликвидност. При възражение на молителя или обективно установимо от доказателствата наличие на несъбираеми и/ или спорни вземания, в съответствие с въведеното от чл.621а, ал.1, т.2 ТЗ силно служебно начало в производството по несъстоятелност и по аргумент от чл.631 ТЗ, съдът дължи комплексна преценка на спорните компоненти на актива и корекционно преизчисление на коефициентите за ликвидност. Същата корекция е приложима и при установяване на документална необоснованост на счетоводните записвания по баланса – актив/пасив или несъответствие с реално съществуващи вземания и задължения или отразяването им с погрешна квалификация на краткосрочни / дългосрочни.

В обобщение на посочената по-горе съдебна практика следва да се даде следният отговор на правния въпрос, по който е било допуснато касационно обжалване: При извършване на анализ на цялостното икономическо състояние на длъжника с цел да бъде определена началната дата на неплатежоспособността следва да се преценят всички установени в процеса изискуеми парични задължения, посочени в чл.608, ал.1 ТЗ, независимо дали те са намерили отражение в счетоводните книги на длъжника за изследвания период, а така също съдът е длъжен да съобрази структурата на активите, като от значение за коефициентите на ликвидност е дали краткотрайните активи са реално реализируеми, ликвидни, дали са към свързани лица, респ. дали вземанията са събираеми или не.

По същество на касационната жалба:

С оглед на дадения отговор на правния въпрос въззивното решение е постановено в противоречие с него. Основателно е оплакването на касатора за допуснато съществено нарушение на съдопроизводствените правила от въззивния съд и необоснованост на извода му за настъпила неплатежоспособност към датата 13.01.2017г. В противоречие със заключението на вещото лице по ССЕ, дори по вариант № 1, който е кредитиран от състава на САС, и съобразно който всички показатели за ликвидност / обща, бърза, незабавна, абсолютна/ за 2012г., 2013г., 2014г., 2015г./ сочат на трайно понижаване на стойностите / напр. общата ликвидност към 31.12.2012г. е 0,7288, а към 31.12.2015г. спада до 0,0522/, и само към 31.12.2016г. рязко се покачват / напр. обща ликвидност към

31.12.2016г. – 8,6990/, е бил направен извод в обжалваното решение, че за целия изследван период 2012г.-2016г. нивото на ликвидност и автономност е високо. Липсва извършен от решаващия състав анализ на причините за рязката промяна в икономическите показатели към 31.12.2016г. при изложени от вещото лице по ССЕ факти относно структурата на краткотрайните активи според ГФО за 2016г. – основно от предприятия от група в размер на 891 000лв., и при направено възражение от касатора, че те произтичат от продажба на дълготрайни материални активи на свързани лица и представени пред въззивната инстанция в тази връзка доказателства от публични регистри, които обстоятелства са от значение за изчисляване на коефициентите за ликвидност, а оттук за преценка възможността дружеството-длъжник чрез осъществяване на пряката си търговска дейност да посреща без затруднения изпълнението на текущите си задълженията. Въззивният съд е бил длъжен въз основа на заключението на ССЕ и при наличието на безспорни данни за отчуждаване на дълготрайните материални активи на длъжника, при това в полза на предприятия от група и служебно на осн.чл.621а, ал.1, т.2 ТЗ, в който смисъл са и разясненията в т.1 от ТР № 1/2017г. на ОСТК на ВКС, да събере доказателства, чрез възлагане на допълнителна ССЕ при какви условия са отчуждени активите, вкл. падежи на вземанията за продажна цена, има ли постъпили плащания по тези сделки, дружествата-купувачи от групата изпитват ли затруднения при обслужване на задълженията си. Едва след анализ на горепосочените релевантни факти въззивната инстанция може да прецени дали вземанията имат краткосрочен характер, така както са били осчетоводени от длъжника, събираеми ли са, а оттук и как се отразяват на изчисляването на коефициентите за ликвидност и на коефициентите със спомагателен характер – на автономност и на задължност.

По отношение на вземанията, представляващи падежирали вноски следва да се съобрази следното: На осн. чл.608, ал.1 ТЗ от значение за преценка на състоянието на неплатежоспособност са само изискуемите парични задължения на длъжника. В конкретния случай съобразно договор за банков кредит от 30.10.2014г. кредитополучател е „Промислено строителство-Холдинг“ЕАД, а „Промислено сторителство – Разград“Е. /сега „Д. строй-94“Е./ е съдлъжник. На осн. чл.20.1, б. „а“, „б“ и „д“ от договора съдлъжникът отговаря солидарно с кредитополучателя за целия размер на дълга, при неизпълнение на задълженията от страна на кредитополучателя и след покана от банката-кредитор. Следователно задълженията за заплащане на суми, представляващи главница и лихви по падежирали вноски / не и за остатъка от кредита, който в последствие е бил обявен за предсрочно изискуем/, са станали изискуеми спрямо съдлъжника след получаване от него на 14.12.2016 г. покана, отправена от кредитора. На вещото лице следва да се възложи допълнителна задача да ги съобрази при изчисляване на коефициентите към 31.12.2016 г.

17. Когато от застрахователния договор следва, че застрахованото пътно превозно средство може да бъде управлявано от лице, различно от собственика му, и в производството по чл.213 ал.1 КЗ /отм./ се установи, че същото има принос за вредоносния резултат, този принос следва да бъде отчетен.

чл. 51, ал. 2 ЗЗД; чл. 53 ЗЗД; чл. 213, ал. 1 КЗ /отм./

Решение № 367 от 10.05.2019 по търг.д. № 2363/2017, II т.о., докладчик съдия Петя Хорозова

С решението следва да се даде отговор на правния въпрос относно отчитането на съпричиняване по смисъла на чл.51 ал.2 ЗЗД в исковото производство по чл.213 ал.1 КЗ

/отм./, когато имуществено застрахованото и съответно увредено лице и физическото лице, управлявало увреденото МПС, не съвпадат.

Оплакванията в касационната жалба са за неправилност по смисъла на чл.281 т.3 пр.1 ГПК на въззивното решение при приложението на чл.51 ал.2 ЗЗД, както и за недопустимост на същото в частта, с която е присъдена сумата от 941 евро като обезщетение за забава върху главница, в по-голям размер от поисканите 55 898.87 евро. По подробно изложени съображения се моли обжалваното решение да бъде отменено и вместо него да се постанови друго, с което исковите претенции да бъдат отхвърлени, ведно с частично обезсилване на решението в недопустимата му част. Претендират се разноски.

Ответникът по касационната жалба – ЗД ЦЮРИХ АД гр. Цюрих, Конфедерация Швейцария, оспорва нейната основателност, претендира разноски.

Третото лице помагач на страната на касатора - К. Г. Н. от гр. Шипка, не заявява становище по касационната жалба.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, второ отделение, като взе предвид данните по делото, доводите на страните и като провери правилността на въззивното решение с оглед поддържаните в жалбата основания за касационно обжалване, приема следното:

За да достигне до обжалвания краен резултат, съставът на въззивния съд е приел, че е осъществен съставът на чл.213 ал.1 КЗ /отм./, тъй като: Ищецът ЗД ЦЮРИХ АД е застраховател по имуществена застраховка КАСКО относно увредения при ПТП на 30.08.2012 г. автобус „Бова Маджик 410MX 4x2”, собственост на ТВЕРЕНБОЛД СЕРВИЗ АД, управляван от Д. С. Ш., който е заплатил на застрахованото лице дължимото застрахователно обезщетение /55 898.87 евро/, а ответникът ДЖЕНЕРАЛИ ЗАСТРАХОВАНЕ АД е застраховател на гражданската отговорност на делинквентата - виновния за причинените при посоченото ПТП вреди водач на л.а. „Сеат Кордоба” – К. Г. Н., който е възстановил на ищеца по реда на чл.213а КЗ само част от платеното обезщетение, възлизаща на 35 521.55 евро, и му дължи разликата от 20 377.32 евро. При обсъждане на възражението на ответника за принос на водача на увредения автомобил в настъпването на вредите, като основание за намаляване на отговорността му, съдът е намерил, че такъв принос е налице, но е приел, че поведението на водача в настоящия случай е ирелевантно, т.к. не той, а собственикът на автобуса се явява увредено лице. Изложени са съображения, че собственикът е работодател на водача, но въпреки това не отговаря в правоотношението с прекия причинител за извършване на противоправно деяние, тъй като в пътно-транспортното произшествие няма причинен от собственика на автобуса вредоносен резултат. Следователно, в правоотношението между делинквентата и собственика на увреденото МПС не може да се установи съпричиняване на основание чл.51 ал.2 ЗЗД. Налице е увреждане, причинено от две лица, което не представлява съпричиняване по смисъла на посочената правна норма, а се касае за хипотеза на чл.53 ЗЗД. Разгледани са отношенията, основани на чл.49 ЗЗД, като е посочено, че увреденият, респективно суброгиралият се в правата му застраховател по риска „Каско”, може да търси цялото обезщетение от всяко едно от солидарно отговорните по чл.53 ЗЗД лица. С тези мотиви възражението по чл.51 ал.2 ЗЗД е счетено за неоснователно.

По правния въпрос, обусловил допускането на касационно обжалване на решението, се констатира противоречива практика на съдилищата /основание за достъп до касация по чл.280 ал.1 т.2 ГПК в редакция към момента на подаване на жалбата - 22.06.2017 г./, като в противен смисъл са представените влезли в сила решения по в.т.д.№ 4134/2012 г., по в.гр.д.№ 492/2015 г. и по в.т.д. № 2276/2015 г., всички по описа на САС. В тях в подобна хипотеза - по иск с правно основание чл.213 ал.1 КЗ /отм./ между застрахователи, съдът е отчел съпричиняване по см. на чл.51 ал.2 ЗЗД в случаите, когато имуществено застрахованото лице е търговец - юридическо лице, а увреденият автомобил

е управляван от физическо лице – упълномощен водач, както и когато собственикът на застрахования по застраховка КАСКО автомобил е физическо лице, а водачът е друго упълномощено от него лице. В настоящия казус съдът е счел, че тъй като увреденото лице /търговското дружество, собственик на автобуса/, е различно от лицето, управлявало същия и съпричинило вредите /негов работник/, то се касае за увреждане, причинено от няколко лица по смисъла на чл.53 ЗЗД, чиято отговорност е солидарна, т.е. искът за заплащане на обезщетение може да се уважи в пълен размер срещу всяко едно от тях.

Настоящият съдебен състав приема следното:

Упълномощеният от собственика по застраховка КАСКО водач на увреденото пътно превозно средство, когато застрахователният договор не изключва МПС да се управлява от такъв, не е трето лице, срещу което застрахователят може да се суброгира. Щом застрахователят по застраховка КАСКО не може да се суброгира срещу това лице, то не е и имуществено отговорно. Неговите действия са като на застрахования собственик, респективно се ползват от застрахователната закрила по договора, ето защо при съпричинено от него увреждане не е приложима нормата на чл.53 ЗЗД, а тази на чл.51 ал.2 ЗЗД. Затова, когато от застрахователния договор следва, че застрахованото пътно превозно средство може да бъде управлявано от лице, различно от собственика му, и в производството по чл.213 ал.1 КЗ /отм./ се установи, че същото има принос за вредоносния резултат, този принос следва да бъде отчетен.

С оглед горното, обжалваното въззивно решение се преценява като частично неправилно – незаконосъобразно и необосновано. Съдебният състав на АС - София неправилно е отказал да съобрази наличието на съпричиняване в увреждането, като е счел, че нормата на чл.51 ал.2 ЗЗД в конкретния случай е неприложима, както и погрешно е пресметнал едно от обезщетенията за забава в размер на законната лихва /на база сума, повисока от приетата за дължима, което се преценява като форма на неправилност, а не на недопустимост на решението/.

От съдържанието на комбинирания застрахователен договор № 9.742.529, сключен между ЗД ЦОРИХ АД и ТВЕРЕНБОЛД СЕРВИЗ АД на 22.12.2009 г., включващ и застраховката КАСКО относно МПС по списък-приложение, категорично се установява, че правоспособните водачи на описаните МПС, които ги управляват по силата на договор със застрахованата транспортна фирма, попадат под неговата закрила. Такъв е и настоящият случай. Увреденият автобус „Бова Маджик 410MX 4x2” в момента на злополуката е бил управляван от упълномощен служител на застрахования собственик, изпълняващ длъжността шофьор в ТВЕРЕНБОЛД СЕРВИЗ АД, поради което и съобразно дадения отговор на правния въпрос приносът на този водач за настъпилото увреждане подлежи на отчитане и съответно на приспадане от обезщетението, което дължи застрахователят на виновния водач по ЗГО, съобразно чл.51 ал.2 ЗЗД. От заключението на вещото лице по САТЕ относно механизма на произшествието се установява, че поведението на водача на автобус „Бова Маджик 410MX 4x2” е в пряка причинна връзка с обема на щетите. Автобусът е бил управляван с превишена скорост – 94.5 км/ч, вместо с 60 км/ч, като според вещото лице, при съобразяване на скоростта с максимално допустимата в съответния участък /Т-образно кръстовище/, причинените имуществени вреди биха били по-малки от действително настъпилите с 31 %.

Съгласно безспорно установените по делото факти, за цялостното действително възстановяване на вредите по автобуса са били нужни 58 322.62 евро. При спадане приноса на водача му, обезщетението, което дължи причинителят на ПТП – виновният водач на л.а. „Сеат Кордоба” К. Г. Н., съответно - покриващото гражданската му отговорност застрахователно дружество, възлиза на 40 242.61 евро. От общо дължимата за поправянето на вредите сума, ищецът е заплатил на ТВЕРЕНБОЛД СЕРВИЗ АД обезщетение по застраховка КАСКО в размер на 55 898.87 евро, т.к. е уговорено самоучастие, възлизащо на 2 423.75 евро. Ответникът е превел на ищеца на основание

чл.213а КЗ /отм./ сумата 35 521.55 евро на 18.12.2013 г., т.е. му дължи още 4 721.06 евро, до който размер предявеният на основание чл.213 ал.1 КЗ /отм./ иск следва да бъде уважен. Върху тази сума следва да се присъди обезщетение за забава в размер на законната лихва, считано от датата на изтичане на срока по чл.213а ал.3 КЗ /19.10.2013 г./ до завеждането на исковата молба в съда /14.05.2014 г./ в размер на 276.97 евро, както и законна лихва след този момент до момента на плащане на главното задължение. Обезщетение за забава се претендира и се дължи и върху платената част от обезщетението - 35 521.55 евро, за времето от 19.10.2013 г., когато е изтекъл срокът по чл.213а ал.3 КЗ /отм./, до 17.12.2013 г., в размер на 597.41 евро.

С оглед гореизложеното и предвид липсата на процесуални нарушения, налагащи връщането на делото на въззивния съд за ново разглеждане, обжалваното решение следва да бъде частично отменено – за разликите над 4 721.06 евро до присъдените 20 377.32 евро, съставляващи платено застрахователно обезщетение, както и в съответната част на присъдените обезщетения за забава и съдебно-деловодните разноски. В останалите обжалвани части решението се преценява като правилно и на това основание следва да бъде оставено в сила.

18. Взыскателят, на когото вземането е възложено с постановление на съдебен изпълнител, придобива единствено качеството на процесуален субституент и разполага само с право да упражни правата на длъжника от свое име, но за негова сметка.

чл. 510 ГПК

Решение № 239 от 18.01.2019 по търг.д. № 3007/2017, I т.о., докладчик съдия Вероника Николова

С определение №294/06.06.2018г. по настоящото дело на основание чл.288 от ГПК и с оглед служебното задължение на ВКС да се произнесе по допустимостта на обжалваното въззивно решение, съгласно т.1 от ТР №1/2010г. на ОСГТК на ВКС, решението на Великотърновски апелативен съд е допуснато до касационен контрол.

В исковата си молба ищецът „Гитекс“ ЕООД поддържа, че е кредитор на „Евими“ ЕООД за сумата от общо 197 069, 49 лв., присъдена с влязло в сила решение по арб. дело № 1/2015г. по описа на Арбитражен съд за търговски спорове гр. Бургас. Твърди, че въз основа на издадения изпълнителен лист по това дело е образувано изп. дело № 454/2015 год. по описа на ЧСИ Я. Б. с район на действие Бургаски окръжен съд. По изпълнителното дело бил наложен заповед на всички настоящи и бъдещи вземания на „Евими“ ЕООД от ответника „Престиж 98“ ООД. Твърди, че заповедното съобщение е получено от ответника на 13.10.2015 г., като на 11.11.2015 г. управителят на ответното дружество е отговорил, че няма задължения към „Евими“ ЕООД. Поддържа, че за "Евими" ЕООД са възникнали вземания „Престиж 98“ ООД по три броя фактури за извършени продажби на обща стойност 77 387,13 лв., както следва: фактура №24558/13.10.2015г. за сумата 25 224,43 лева, фактура №24572/17.10.2015г. за сумата от 26 098,79 лева, фактура №24580/20.10.2015г. за сумата от 26 063,91 лева. Твърди, че всички описани фактури са отразени в дневниците за продажби по ЗДДС на „Евими“ ЕООД и са с дата на издаване след налагане на заповедта върху вземанията на дружеството от „Престиж 98“ ООД, поради което действието на наложения заповед се простира по отношение на вземанията по тези фактури. Твърди, че с постановление от 15.06.2016 год. ЧСИ Я. Б. е възложил на ищеца за събиране вземането на длъжника „Евими“ ЕООД срещу третото задължено лице „Престиж 98“ ООД. Моли съда да постанови решение, с което осъди ответника да му

заплати сумата 26 000 лв. представляваща част от цялото задължение от 77 387,13 лв., представляваща стойност на извършените продажби по процесните фактури, ведно със законната лихва за забава от датата на завеждане на делото до окончателното изплащане на сумите и разноските по делото. В условията на евентуалност, в случай, че се установи извършено плащане от „Престиж 98“ ООД в полза на "Евими" ЕООД след получаване на заповното съобщение, моли на основание чл.452 ал.3 от ГПК да бъде осъден ответника да заплати сумата от 26 000 лв., която претендира като част от цялата сума от 77 387,13 лв. по процесните фактури, ведно със законната лихва за забава и направените разноски.

Изложените в исковата молба фактически твърдения и отправеното до съда искане сочат, че главният иск е с правно основание чл.327 от ТЗ вр. чл.510 от ГПК, предявен от ищеца в качеството му на процесуален субституент на "Евими" ЕООД, негов длъжник по изпълнително дело №454/2015г. на ЧСИ Я. Б.. Този извод се налага от изричното твърдение, че вземането на "Евими" ЕООД е възложено на ищеца не вместо плащане, а за събиране. Последователно в практиката си ВКС /решение №56 от 10.09.2014г. по т.д.№3057/2013г. на ВКС, ТК, II т.о., решение №48/01.03.2017г. по т.д.№53384/15г. на ВКС, ГО, IV г.о./ приема, че вискателят, на когото вземането е възложено с постановление на съдебен изпълнител, придобива единствено качеството на процесуален субституент и разполага само с право да упражни правата на длъжника от свое име, но за негова сметка.

Тази квалификация на главния иск е посочил и въззивният съд, но същевременно е възприел като правилен извода на първоинстанционния съд, че ответното дружество следва да бъде осъдено да заплати претендирана сума на ищеца - процесуален субституент "Гитекс" ЕООД, а не на титуляра на вземането "Евими" ЕООД по посоченото в исковата молба изпълнително дело. Присъждане в полза на ищеца "Гитекс" ЕООД би се дължало само ако вземането му е било възложено вместо плащане, каквито твърдения не са изложени в исковата молба. В този случай същият би предявил иска от свое име като титуляр на вземането, а не като процесуален субституент. Присъждане в полза на "Гитекс" ЕООД би било допустимо и при извод, че ответното дружество „Престиж 98“ ООД е погасило процесните вземания след получаване на заповното съобщение. В този случай неговото задължение към "Евими" ЕООД би било погасено и главният иск би бил неоснователен, но в полза ищеца би се породило вземане за същата сума по силата на чл.452 ал.3 от ГПК. В такъв случай съдът би следвало да отхвърли предявения главен иск като неоснователен и да уважи предявения евентуален иск по чл.452 ал.3 от ГПК.